

Anayasa Platformu

SözSizde

**ANAYASA PLATFORMU
1. ULUSAL ÇALIŞTAYI**

**08 - 09 Aralık 2007
TOBB-ETÜ, Ankara**

TUTANAKLAR

www.anayasaplatformu.net

İÇİNDEKİLER

ÖZET	4
ÇALIşMA AKIŞI ve RAPORUN İÇERİŐİ.....	4
ORTAKLAŞTIRILMIŞ GÜÇLÜ – ZAYIF YANLAR.....	6
ORTAKLAŞTIRILMIŞ FIRSATLAR VE TEHDİTLER.....	7
ORTAKLAŞTIRILMIŞ İLKELER.....	8
BÜTÜNLEŞTİRİLMİŞ ANAYASA MİMARİŐİ.....	10
ÇALIŞTAY NOTLARI	19
AÇILIŞ KONUŞMALARI.....	19
GZFT GRUP ÇALIŞMALARI.....	23
ORTAK GÜÇLÜ YANLAR.....	28
ORTAK ZAYIF YANLAR.....	36
ORTAK FIRSATLAR.....	41
ORTAK TEHDİTLER.....	50
GZFT GRUP SUNUMLARI.....	51
ANAYASA İLKELERİ GRUP ÇALIŞMALARI.....	55
ORTAKLAŞTIRILMIŞ İLKELER.....	80
ANAYASA MİMARİŐİ GRUP ÇALIŞMASI.....	87
BÜTÜNLEŞTİRİLMİŞ ANAYASA MİMARİŐİ.....	119
GENEL DEĞERLENDİRME OTURUMU.....	129
ÇALIŞTAYA DAVET EDİLEN VE KATILAN SİVİL TOPLUM VE MESLEK ÖRGÜTLERİ.....	131

ÖZET

ÇALIşMA AKIşI ve RAPORUN İÇERİĞİ

Anayasa Platformu Ulusal alıştayı 8–9 Aralık 2007 tarihlerinde, “Paralel Arama Konferansı” yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Paralel Arama Konferansı 3 aşamada uygulanmıştır:

- 1) Bağlam alışması
- 2) İlkeler alışması
- 3) Anayasa Mimarisi alışması.

1) Bağlam çalışmasında, katılımcılar 4 paralel Arama Konferansı grubuna bölünerek çalışmışlardır.

Grup 1: Kendi kendimizi yönetmedeki güçlü yanlarımızı,

Grup 2: Kendi kendimizi yönetmedeki zaaflarımızı,

Grup 3: Türkiye'nin fırsatlarını,

Grup 4: Türkiye'nin tehditlerini

tartışmıştır.

Paralel gruplar, kendi alanlarında toplandıktan sonra kendi içlerinde 7–8 kişilik küçük gruplara bölünerek çalışmış, daha sonra kendi içlerindeki diğer küçük gruplara sunarak ortaklaştırma yapmışlardır.

Paralel gruplar, ortaklaştırma sunumlarını daha sonra büyük grupta sunmuş ve ardından görüşler ve değerlendirmeler alınmıştır.

2) İlkeler çalışmasında yine 4 paralel gruba gidilmiş ve İdeal Anayasa için ilkeler çalışması her paralel grupta çalışılmıştır. Yöntem olarak paralel gruplar birinci aşamadakine benzer formatta çalışmışlardır.

3) Anayasa mimarisi aşamasında ise 4 paralel arama konferansı grubunun tümü Anayasa Yapma ve Değiştirme Süreci ile Temel Hak ve Özgürlükleri üzerine çalışmış ve her grup aşağıdaki başlıklardan birini işlemiştir;

Grup 1: Yasama

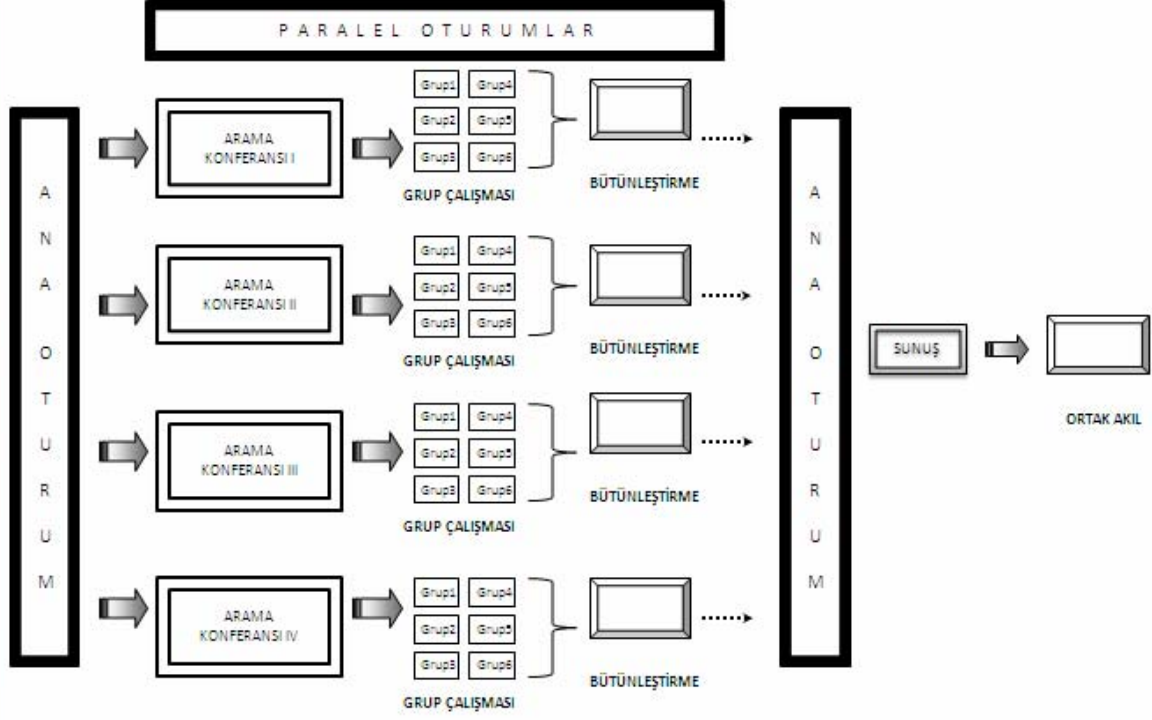
Grup 2: Yürütme

Grup 3: Yasama ve Yürütme İlişkileri

Grup 4: Yargı

Bütün grup çalışmaları tüm katılımcılara sunulduktan sonra bütünleştirme grupları oluşturulmuş ve her konu başlığı ayrı gruplar tarafından tüm grup sunumları değerlendirilerek bütünleştirilmiştir.

Paralel Arama Konferansı İşletim Sistemi

ORTAKLAŞTIRILMIŞ GÜÇLÜ – ZAYIF YANLAR

ORTAK GÜÇLÜ YANLAR	ORTAK ZAYIF YANLAR
<ol style="list-style-type: none"> 1. Laik, sosyal, demokratik, hukuk devleti olmamız ve yönetim şeklimizin cumhuriyet olması (<i>Anayasa bağlantısı: mevcut anayasadaki hükümlerin korunarak güçlendirilmesi</i>) 2. Serbest piyasa ekonomisi (<i>Anayasa bağlantısı: sosyal devlet kavramının güvence altına alınması</i>) 3. AB uyum sürecinin itici gücü (<i>Anayasa bağlantısı: yasama ve yürütmede uluslararası standartlara uyumun sağlanması</i>) 4. STK'ların artan gücü (<i>Anayasa bağlantısı: siyasal karar alma süreçlerine katılımın güvence altına alınması ve örgütlenme özgürlüğünün geliştirilmesi</i>) <p><u>Tek Grupta Çıkanlar:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Atatürk ilkelerinin uygulanıyor ve halk tarafından güçlü bir toplumsal bilinçle sahipleniliyor olması (<i>Anayasa bağlantısı: Mevcut anayasadaki ilgili maddenin korunması</i>) 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Yargının bağımsız olmaması. Yürütmenin yasama üzerindeki baskısı. Kuvvetler ayrılığı/dengesi ilkesinin düzgün işletilememesi (<i>Anayasa bağlantısı: Kuvvetler ayrılığı ve yargı bağımsızlığının güvence altına alınması</i>) 3. Şeffaflık ve hesap sorulabilirliğin bulunmaması 4. Araştıran, sorgulayan, bilgiye ulaşmayı öngören, hak ve sorumluluklarının bilincinde olan bireyler yetiştiremeyen bir eğitim sistemi (<i>Anayasa bağlantısı: Devletin, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve niteliğin yükseltilmesi için gerekli tedbirleri alması</i>) 5. Bireysel hak ve özgürlüklerin devlet, gruplar ve diğer bireyler karşısında korunmaması ve geliştirilmemesi. İnsan haklarına, hukukun üstünlüğüne dayalı ve özgürlükleri esas alan demokratik devlet anlayışının eksikliği (<i>Anayasa bağlantısı: Türkiye Cumhuriyeti'nin, insan haklarına, hukukun üstünlüğüne dayalı ve özgürlükleri esas alan demokratik bir devlet olduğunun vurgulanması</i>) <p><u>Tek Grupta Çıkanlar:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Seçim sistemi ve siyasi parti sistemi 2. Sosyal, siyasal ve ekonomik yaşamda çoğulculuğun, eşitliğin ve katılımcılığın sağlanamaması (<i>Anayasa bağlantısı: Kadın erkek eşitliği; ekonomik istikrar; toplumsal örgütlenme</i>) 3. Gelir dağılımı dengesizliği (<i>Anayasa bağlantısı: Devletin, sosyal devlet anlayışı içerisinde gelir dağılımında dengesizliği giderecek tedbirleri alması</i>) 4. Din ve devlet ilişkilerimiz sorunlu (<i>Laiklik ilkesinin anayasada yer alması</i>)

ORTAKLAŞTIRILMIŞ FIRSATLAR VE TEHDİTLER

ORTAK FIRSATLAR	ORTAK TEHDİTLER
<ol style="list-style-type: none"> 1. AB süreci ve uluslararası sözleşmelere taraf olmanın, temel haklar ve özgürlüklerin geliştirilmesi için sunduğu fırsat (<i>Anayasa Bağlantısı: Temel Hak ve Özgürlükler</i>) 2. Toplumumuzda, tarihi ve kültürel birikimimizden kaynaklanan farklılıkların bir zenginlik olarak görülmesi 3. Kadın ve genç nüfusun siyasal, sosyal ve ekonomik yaşama katılabilme imkânı: <ul style="list-style-type: none"> • Kadın-erkek eşitliği • Çağdaş yaratıcı eğitim 4. Bilgi ve yenilikçiliğin sosyal ve ekonomik yaşamın temelini oluşturması (bilim, girişimcilik, fikri mülkiyet) <p><u>Tek Grupta Çıkanlar:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Coğrafi konum ve doğal kaynaklar 2. Ekonomik ve siyasi istikrarı gözetici önlem alınması (<i>Anayasa bağlantısı: temsilde adalet</i>) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Demokrasi ve hukukun egemenliğindeki yetersizlikler (kuvvetler ayrılığı ilkesinden uzaklaşma, STK'lara eksik odaklanma) (<i>Anayasa bağlantısı: Kuvvetler ayrılığı ve kuvvetler dengesinin evrensel demokrasi ilkeleri çerçevesinde düzenlenmesi</i>) 2. Hoşgörüsüzlük, ötekileştirme, barıştan uzaklaşma, ulusal birlik tehdidi (çatışmalar, şovenizm, terör, dinsel ve etnik köken bölücülüğü) (<i>Anayasa bağlantısı: Anayasada evrensel değerlere atıf yapılarak birey, devlet karşısında korunmalı</i>) 3. Sosyal ve ekonomik tehditler (göç, toprak göçü, işsizlik, yoksulluk, gelir dağılımında dengesizlik, eşitsizlik, ekonomik istikrarsızlık, yolsuzluk, eğitim ve sağlık problemleri, küreselleşme ve bilgi toplumu olamama) (<i>Anayasa bağlantısı: Ekonomik, sosyal, kültürel hakların korunması, geliştirilmesi</i>) 4. Hakların yetersizliği eksiklik (Birey hakları, kadın hakları -cinsiyet ayrımcılığı) (<i>Anayasa bağlantısı: Ayrımcılığın önlenmesi konusunda maddeler olması</i>) <p><u>Tek Grupta Çıkanlar:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kamu yararının gözetilmesi 2. Ulusal bağımsızlık 3. Ekonomik istikrarsızlık tehdidine karşı, güçlü ekonomi için çerçeve koşulların yaratılması.

ORTAKLAŞTIRILMIŞ İLKELER

- Dil, ırk, etnik köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, din, siyasal düşünce, felsefi inanç, mezhep, medeni hal, yaş, engellilik vb. nedenlerle ayrımcılık yapılamaz, kanun önünde herkes eşittir. Devlet, toplumsal cinsiyet eşitliğini (geçici özel önlem almak da dâhil olmak üzere) kanun önünde ve fiili uygulamada sağlamakla yükümlüdür.
- Birey-Devlet ilişkilerine birey odaklı bir anlayış egemen olmalıdır.
- Sosyal devlet ilkesi (sağlık, çalışma, sosyal güvenlik, eğitim, dengeli gelir dağılımı, bölgesel kalkınmada eşitlik) gözetilmelidir.
- Hukuk devletini teminat altına almak üzere;
 - Yargı denetimi dışında alan bırakılmaması
 - Yargı bağımsızlığı
 - Yargı tarafsızlığı
 - Yargılama birliği (eşit şartlarda, aynı usulde, aynı yargı yerinde)
 - Adil yargılanma hakkı
 - Yasama dokunulmazlığının kürsü dokunulmazlığı ile sınırlanması
 - Kamu görevlileri için şeffaflık ve hesap sorulabilirlik ilkelerinin uygulanması gereği güvence altına alınmalıdır.
- Anayasa yapım süreci ve ortaya çıkacak metinde çoğulcu ve katılımcı demokrasi esas alınmalıdır.
- Devlet, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası anlaşmalar, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı hükümlerinin uygulanmasını sağlamakla yükümlüdür.
- Laiklik anayasanın temel ilkelerinden olmalıdır.
 - Din ve vicdan özgürlüğü sağlanmalıdır.
 - Devlet tüm inançlara eşit mesafede olmalıdır.
 - Anayasada laiklik kavramı açık ve net biçimde tanımlanmalıdır.
- Anayasa ekonomik istikrarı ve iyi işleyen bir piyasa düzenini güvence altına almalıdır (örneğin mali ve parasal disiplinin korunması, siyasetin ekonomiye müdahalesinin sınırlandırılması, kamu maliyesinin etkin denetimi...)
- Sürdürülebilir kalkınma ilkesi: İnsan ve devlet (tüzel kişilik) ile birlikte, çevrenin, doğal kaynakların, canlı ve cansız varlıkların şimdiki ve gelecek nesiller için sürdürülebilirliği güvence altına alınmalıdır.

Tek Grupta Ele Alınmış İlkeler

- Eğitim:
 - Bilimsel standartlara uygun eğitimde fırsat eşitliği sağlanmalıdır.
 - Üniversite özerkliği ve bilimsel özgürlük güvence altına alınmalıdır.
- Atatürk ilkeleri gözetilmelidir.
- Anayasal vatandaşlık kavramı uygulamaya konmalıdır. Vatandaşlık etnik bir kimliğe atıfla tanımlanmamalı, vatandaşlığın hukuki bir tanımı yapılmalıdır.
 - “Türkiyelilik” kavramını içeren bir vatandaşlık anlayışı geliştirilmelidir.
- Bilgi edinme hakkının yanı sıra, kişinin kendisi ile ilgili toplanan bilgilere ulaşması ve düzeltilmesini talep etme hakkı sağlanmalıdır.

- Merkezi ve yerel yönetimler arası görev ve sorumlulukların dengelendiği, yerel yönetimlerin güçlendirildiği, katılımcı bir yerinden yönetim ilkesi uygulamaya konmalıdır.
- Siyasi parti sisteminde demokratik ilkeler egemen kılınmalıdır.
 - Temsil mekanizması güçlendirilmeli,
 - Siyasi partilerde aday belirleme sorunu demokratik ilkeler uyarınca czlmeli,
 - Ulusal seçim barajı yeniden ele alınmalı,
 - Mesleki ayırım yapılmaksızın siyaset yapma yasağının önündeki engeller kaldırılmalı,
 - Milletvekillerinin ve tüm kamu çalışanlarının dokunulmazlıkları kaldırılmalı ve siyasi parti başkanlarının ve milletvekillerinin görev süreleri sınırlandırılmalıdır.
- Anayasa bir fikir ve ideoloji üzerine inşa edilmemelidir.
- Din hizmeti devlet tarafından sağlanmamalıdır.
- Ekonomik ve Sosyal Konsey anayasal bir kurum olmalı ve etkin çalışması sağlanmalıdır.
 - Sivil Toplum Kuruluşlarının kamusal karar alma mekanizmalarını etkileyebilmesine olanak tanınmalıdır.
- Anayasada muğlâk ifadeler yer almamalı; kamu yararı, kamu hizmeti vb. kavramlar açık ve net bir biçimde tanımlanmalıdır.
- Parlamenterler parti disiplininden bağımsız olarak hareket edebilmelidir.
- Siyasal sistem üzerindeki askeri ve bürokratik baskı kalkmalıdır.
- Üniter devlet yapısı ile devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü korunarak çoğulculuk ve farklılık korunmalı ve geliştirilmelidir.

BÜTÜNLEŞTİRİLMİŞ ANAYASA MİMARİSİ

ANAYASALARIN YAPILMASI VE DEĞİŞTİRİLMESİ

- Ortak:
 - Sivil toplum örgütlerinin katılımıyla makul bir süreç işletilmek ve geniş bir mutabakat sağlanmak koşuluyla yeni bir anayasanın yapılmasına ihtiyaç vardır.
 - İkinci seçenek olarak mevcut anayasa tadilatlarla korunabilir fikri de dile getirildi.
- Referanduma sunulmak ve nitelikli çoğunluk aranmak kaydıyla
 - TBMM, yeni bir anayasa yapabilir (çoğunluk)
 - Yeni bir anayasa ancak kurucu meclisle yapılabilir (azınlık).
- Anayasa şekil olarak kısa, öz ve anlaşılır olmalıdır.
- Anayasa tartışmaları ifade özgürlüklerinin tanındığı demokratik bir ortamda yürütülmeli ve devlet bu demokratik ve özgür tartışma ortamını sağlamalıdır.

Tek Grupta Ele Alınan Hükümler:

- Anayasa yapımı, siyasi ya da bürokratik elitlerin ve akademisyenlerin tekeline bırakılmamalıdır. Anayasa taslağı, STK ve bireylerden gelecek taleplerden sonra ve bu talepleri dikkate alarak oluşturulmalı ve daha sonra anayasa hukuku ve siyaset bilimi uzmanları bu taslak üzerinden çalışmalarına başlamalıdır.
- Anayasada felsefi bütünlük olmalıdır.
- Her ülkenin-devletin kuruluşunda belli bir felsefe, belli bir ideoloji vardır. Bu anlamda devletin temel yasası olan Anayasa da bunu yansıtmalıdır.
- Anayasa yapım sürecinde Avrupa Birliği Anayasası'nın hazırlanma süreci dikkate alınabilir.

TEMEL HAK ve ÖZGÜRLÜKLER

Kişisel haklar

ORTAK

- Temel hak ve özgürlüklere, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, AB Temel Haklar Şartı ve benzer uluslararası sözleşmelerin hükümlerine aykırı kısıtlamalar getirilemez.
- Haklara getirilebilecek kısıtlamalar net tanımlamalarla yapılmalıdır.
- Devlet, haklarını koruyamayacak kişilerin ve özel grupların (engellilerin, yaşlıların, çocukların, korunmaya muhtaç yurttaşların) haklarını korur.
- Tüm vatandaşlar kanun önünde eşittir, hiçbir gerekçeyle ayrımcılık yapılamaz
- Basın, ifade ve düşünce özgürlüğü anayasal güvence altına alınmalıdır.
- Konut dokunulmazlığı sağlanmalıdır.
- Sürdürülebilir bir çevrede yaşama hakkı güvence altına alınmalıdır.

Tek Grupta Ele Alınanlar:

- Ulusal bütünlüğe zarar vermemek koşuluyla evrensel temel hak ve özgürlükler yaygınlaştırılmalıdır.
- Kişinin kendi hakkında bilgiye erişim ve bu bilginin düzeltilmesini talep etme hakkı tanınmalıdır.
- Askerlik hizmetine vicdani ret hakkı verilmeli, vatan hizmeti yükümlülüğün kamu hizmetiyle yerine getirilebilmesine olanak tanınmalıdır.
- Kişinin anadilini öğrenme hakkı anayasal güvence altına alınmalıdır.
- Kişilerin eğitim ve çalışma hakkı kılık-kıyafet nedeniyle engellenemez.
- Bilim, sanat ve din eğitim ve öğretiminde evrensellik felsefesi hedef alınmalıdır.

Ekonomik ve sosyal haklar

ORTAK

- Sürdürülebilir bir çevrede yaşama hakkı güvence altına alınmalıdır.
- Çocuk hakları, Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca anayasal güvence altına alınmalıdır.
- Fikri mülkiyet hakkı güvence altına alınmalıdır.
- Sosyal güvenlik sosyal devletin görevidir ve bu hak herkese sağlanmalıdır.
- Kamu çalışanlarının toplu sözleşmeli, grevli, sendikal hakları tanınmalıdır.
- Eğitim:
 - Kızlar ve erkeklerin eşit düzeyde erişimine açık olmak üzere, okul öncesi eğitim de dahil olarak 12 yıllık temel eğitim zorunlu kılınmalıdır.
 - Ücretsiz olmalıdır.
 - Bölgeler, cinsiyetler ve kır-kent arasında fırsat ve kalite eşitliği sağlanmalıdır.
- Genç hakları ve gençler korunmalıdır.
- Engellilerin ve yaşlıların haklarının öncelikli korunması için devlet gerekli önlemleri almalı ve ilgili teşkilatları kurmalıdır.
- Ekonomik Sosyal Konsey'a anayasal işlerlik ve etkinlik kazandırılmalıdır.
- Tarım sektörü devletçe desteklenmeli, tarımsal destekler anayasal güvence altına alınmalıdır.
- Hak ve özgürlüklerin uygulanmasını denetleyecek kurumlar, kadın-erkek eşitliği izleme mekanizması ve kamu denetçiliği gibi izleme ve denetleme mekanizmaları kurulmalıdır.
- Atama ve seçimle belirlenen tüm kamusal organların oluşmasında cinslerin eşit temsili esastır. İlgili bütün kurumlar, herhangi bir cinsin temsili oranı %60 düzeyini aşmayacak biçimde düzenleme yapmakla yükümlü kılınmalıdır.
- Temel sağlık hizmeti ücretsiz olmalıdır.

Tek Grupta Ele Alınanlar:

- Ana dilde eğitim ve öğrenim hakkı anayasal olarak tanınmalıdır.
- Eğitimde ve öğretimde evrensel düşünce ve zihinsel üretim zemini devletin resmi dilinde oluşturulur.
- Esnaf ve sanatkârların korunması için devlet gerekli tedbirleri alır.
- Vergi kaçırarak anayasal suç sayılmalıdır.
- İstihdam alanında cinsiyet kotasına izin verilmemelidir.
- İşsizlik yardımı ve asgari ücret anayasal teminat altına alınmalıdır.
- Serbest piyasa ekonomisi tüm kurum ve kurullarıyla işletilmelidir.
- Ev kadınlarının sağlık hizmetine erişim hakkı devlet tarafından güvence altına alınmalıdır.

Siyasi Haklar

ORTAK

- Kamu çalışanlarına siyaset yapma hakkı verilmelidir.
- Seçimle oluşan tım karar organlarına kadınların eşit katılımı ve temsili için geçici pozitif ayrımcılık önlemleri alınmalıdır.
- rgütlenme hakkı geliştirilmelidir.
- İfade zgürlüğü sağlanmalıdır.
- Seçilme hakkının önündeki engeller kaldırılmalıdır
 - 657 sayılı kanun uyarınca siyasi yasakların milletvekili seçilme yeterliğine engel oluşturacağı hükmü kaldırılmalı, kısıtlama yalnızca yüz kızartıcı suçlarla sınırlandırılmalıdır.
 - Bireylerin tutukluluk süresi devam ettiği sürece, suçsuzlukları ibra edilmediği takdirde siyasi aday olamazlar.

Çatışma Noktası

- Baş örtüsü, türban ve siyasi simgeler;
 - kamusal alanda kullanılmamalıdır.
 - kamusal alanda kullanılmalıdır.

Tek Grupta Ele Almanlar:

- Çalışanların toplu sözleşmeli grevli sendikal hakları tanınmalıdır.
- Seçim temsili güçlendirmek için baraj oranı düşürülmelidir.
- Yasaların ve uygulamaların anayasaya aykırılığı iddiası ile başvuru ve dava açma hakkı STK'lara da verilmelidir.
- Seçilme süreci doğrudan demokrasi yöntemiyle yapılmalıdır.
- Siyasi partilere üye olma hakkı genişletilmelidir.

YASAMA

ORTAK

- Adil bir seçim sistemi için
 - Ulusal baraj düşürülmeli ya da tamamen kaldırılmalıdır.
 - Delege ve aday belirleme süreçleri parti başkanlığından bağımsız olacak şekilde düzenlenmelidir.
 - Milletvekillerinin en fazla kaç dönem görev yapabileceğine sınırlama getirilmelidir.
- Kürsü dokunulmazlığı hariç milletvekili dokunulmazlıkları kaldırılmalıdır
- Meclis'e yasa önerisi sunma hakkı, yerel meclisler, yerel yönetimler, STK'lar ve meslek örgütlerine de tanınmalıdır.

Çatışma Noktası:

- Yasama organı:
 - Millet Meclisi ve Senato olmak üzere 2 kamaralı olmalıdır.
 - Parlamenter sistemde tek meclisli temsil

Tek Grupta Ele Alman Hükümler:

- Cumhurbaşkanı Meclis seçmelidir. Cumhurbaşkanı'nın yetkileri parlamenter sistemin gerekleri uyarınca sınırlandırılmalıdır.
- Yasama-yargı ilişkisi: Yasama, atama yetkisini, yargı bağımsızlığını zedelemeyecek şekilde paylaşmalıdır.
- Siyasi parti teşkilatlarının tüm karar organları, cinsiyetler arası eşit temsil ve katılımı fiilen sağlayacak esaslara göre oluşturulmalıdır.
- Milletvekilliği gönüllü hizmet kapsamına alınmalı, devlet memurluğundan ayrılmalıdır.
- Demokratik yaşamın temel işleyişiyle ilgili (yargının işleyişi, siyasi partiler, terörle mücadele vb.) yasaların onaylanmasında nitelikli çoğunluk aranmalıdır.
- Milletvekili sayısı azaltılmalıdır (400 MV). Nispi temsille seçilecek bu grubun yanı sıra 50 kişilik bir "Türkiye milletvekilliği kontenjanı" uygulamaya konmalıdır.
- Siyasi partiler yasası parti içi demokrasiye işlerlik kazandıracak yönde değiştirilmelidir.
- Milletvekilliği adaylık ve seçim süreçlerine cinsiyet kotası getirilmelidir (%40).
- Milletvekilliğinde 65 yaş üst sınırı olmalıdır.
- Milletvekili seçilme yeterlik koşullarına asgari lise mezunu olma şartı eklenmelidir.
- STK üyelerinin bu kuruluşlardaki görevi milletvekili seçildikten sonra da devam etmelidir.
- Milletvekili, milletvekilliği dışında ticari işlerle uğraşmamalı, kamu kurum ve STK'larda görev alamamalıdır.

YÜRÜTME

ORTAK

- Cumhurbaşkanının yetkileri sınırlandırılmalıdır.
- Üniversitelere tam özerklik tanınmalıdır. Rektör seçimleri kanunla düzenlenmeli, bu seçimlerde öğrencilere de oy hakkı tanınmalıdır.
- YÖK özerkleştirilmelidir.
- Kamu kaynağı kullanılan her tür bütçe hesap sorulabilir, şeffaf, denetime açık kılınmalıdır.
- Milli Güvenlik Kurulu, uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmelidir.
- YÖK, RTÜK, Rekabet Kurulu, BDDK, EPDK vb. kurumların tamamı özerk ve şeffaf hale getirilmelidir. Buna paralel olarak bu kurumların denetimleri sağlayacak mekanizmalar güçlendirilmelidir.
- Kamu denetçiliği kurumu tesis edilmelidir.
- Yerel yönetimler güçlendirilmeli, mali ve idari özerklikleri sağlanmalı ve buna paralel olarak sorulabilirlik, şeffaflık ve katılımcılık nitelikleri geliştirilmelidir.
- Yürütme ve idarenin her türlü işlemi istisnasız olarak yargı denetimine açık kılınmalıdır.
- Memurları özlük hakları yolu ile ayrıcalıklı bir konuma taşıyan anayasa maddesi değiştirilmeli ve memur yargılama sistemindeki ayrıcalıklar kaldırılmalıdır.

TEK GRUPTA ELE ALINAN HÜKÜMLER

- Belediye Başkanları halk tarafından geri çağırılabilir ve belediyelerde katılımcı bütçe uygulanmalıdır.
- Yürütme ve idare ile ilgili tüm kurum ve kurullarda, seçim ve atama ile geline görevlerde liyakat ilkesi ve cinsiyetler arası temsil eşitliği gözetilmelidir.
- YÖK, RTÜK, Rekabet Kurulu, BDDK, EPDK vb. gibi kurumlar ve yerel yönetimlerdeki il özel idarelerinde yönetim oluşturulmasında sosyal konsey modeli benimsenmeli ve söz ve karar hakkı açısından temsil eşitliği sağlanmalıdır.
- Bakanlar milletvekillerinden değil, teknisyenlerden oluşmalıdır.
- Bakanlar kurulu üyeleri, savcı ve yargıçların atanması ve yüksek mahkeme üyelerinin seçimi de dahil olmak üzere yargıyı etkileyecek hiçbir yetkiye sahip olmamalıdır.
- Bakanlar Kurulunun atama yetkileri kısıtlanmalıdır.
- Parlamenter sistemin bir gereği olarak Bakanlar Kurulu güçlendirilmelidir.
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında yerindenlik ilkesi uygulanmalı, bu kurumların mali denetimi diğer kamu tüzel kişilikleri ile aynı biçimde yürütülmelidir.
- Ticari kar amacı güden özel üniversitelerin kurulmasına izin verilmelidir.
- Üniversitede hiçbir ayırım gözetilmeksizin herkesin eğitim ve örgütlenme hakkına sahip olması temin edilmelidir.
- Sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kurumlarının yetkileri etkinleştirilmelidir. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütleri daha demokratik bir yapıya kavuşturulmalıdır.
- Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisi sınırlandırılmalıdır. Kanun Hükmünde Kararnameler en kısa sürede yasaya dönüştürülmezse yürürlükten kaldırılmalıdır.
- Diyanet İşleri Bakanlığı anayasal bir kurum olarak kalmalı ancak özerkleştirilmeli ve tüm inanç gruplarına hizmet etmelidir. Din eğitimi anayasada yer almamalıdır.

Çatışma Noktası:

- Cumhurbaşkanı seçimi:
 - o Cumhurbaşkanı halkoyu ile seçilmelidir.
 - o Cumhurbaşkanı parlamento tarafından seçilmelidir.

YASAMA VE YÜRÜTME İLİŞKİLERİ

ORTAK

- Bakanlar Kurulu üyeleri partilerden ve/veya parlamentodan istifa etmelidir.
- Yasama sürecine sivil toplumun katılımı sağlanmalıdır.
- Seçim sisteminde ulusal baraj oranı yeniden düzenlenmelidir.
 - %10 barajı kaldırılmalıdır.
 - %10 barajı %5 düzeyine indirilmelidir.
- İki turlu ve dar bölge seçim sistemi uygulanmalıdır.
- Siyasi partilerde demokratik işleyiş sağlanmalıdır:
 - Parti başkanlarının görev süreleri sınırlandırılmalıdır.
 - Seçimlerde adayların belirlenmesi aşamasında cinsiyet kotası konmalıdır.
 - Partilerin finansmanı şeffaflandırılmalıdır.
 - Hazine yardımı makul ölçüye çekilmeli, finansmanın demokratik yollardan paylaşımı yoluna gidilmelidir.
 - Partilerin milletvekilliği aday adaylığı için ücret talep etme hakkı kaldırılmalıdır.
- Milletvekili dokunulmazlıkları kürsü dokunulmazlığı ile sınırlandırılmalıdır.

Tek Grupta Ele Alınan Hükümler:

- Meclis daimi ihtisas komisyonlarının işlevleri değiştirilmeli ve etkinliği artırılmalıdır.
- ‘Türkiye’ milletvekilliği uygulamasına geçilmelidir.
- Yerel yönetimlerde katılımcılık ve hesap sorulabilirlik güçlendirilmelidir.
- Cumhurbaşkanı tek dereceli seçimlerle ve parlamento tarafından seçilmelidir.
- Milletvekilliği hizmeti maddi ve manevi olarak herhangi bir kamu hizmeti statüsüne eşitlenmelidir.
- Yasama, yürütme, yargı arasında etkin bir denge ve kontrol mekanizması oluşturulmalıdır.
- Halkoyuna başvurulacağı durumlarda, vatandaşlara neyi oyladığı ayrıntılı olarak açıklanmalı, bunu müteakiben uzun süreli bir tartışma ortamına olanak tanınmalıdır.

YARGI

ORTAK

- Yargının bağımsızlığı güvence altına alınmalıdır. Bunun için:
 - Yargı, yürütmeden bağımsız kılınmalıdır.
 - Hakim teminatı güvence altına alınmalıdır.
 - Hakim tarafsızlığı sağlanmalıdır.
- İddia ve savunma makamları eşit konumlandırılmalıdır. Anayasada savunmanın bağımsızlığı ve yargının kurucu unsuru olarak işlevi tanınarak savunma makamı anayasal güvence altına alınmalıdır.
- Yüce Divan, ceza yargıçlarının ağırlıklı olduğu, anayasa mahkemesinden bağımsız bir yapı olarak kurgulanmalıdır.
- İdari yargıda bütünlük sağlanmalıdır. Bunun için:
 - Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmalıdır.
 - Askeri yargı bünyesinde yalnızca askeri disiplin mahkemelerine yer tanınmalıdır.
- İdarenin her türlü işlem ve eylemi istisnasız olarak yargı denetimine açılmalıdır.
- Yüksek yargı kurumları bünyesinde Türkiye Barolar Birliği üyesi avukatlar arasından makul oranda temsilci bulunmasına olanak tanınmalıdır.
- Hâkim ve Savcılar Yüksek Kurulu:
 - HSYK'ya siyasi müdahalede bulunulması engellenmelidir.
 - HSYK üyeleri hakim ve savcılar tarafından seçilmelidir.
- Anayasa mahkemesine bireysel başvuru yolu açılmalıdır.
- Kamu denetçisi (ombudsman) kurumu kurulmalıdır.

Tek Grupta Ele Alman Hükümler:

- HSYK yerine Hâkimler Kurulu ve Savcılar Kurulu olarak mali ve idari özerkliğe sahip iki ayrı kurul oluşturulmalıdır.
- TBMM, yüksek yargıya üye seçebilmelidir.
- HSYK, yüksek yargıya üye seçebilmelidir.
- Mahalli mahkeme, istinaf mahkemesi ve üst mahkemeden oluşmak üzere 3 dereceli yargı sistemi oluşturulmalıdır.
- Bağımsız düzenleyici kurulların (SPK, EPDK, vb.) yargısal nitelikli işlevleri anayasada açıklığa kavuşturulmalıdır.
- Yargının halk egemenliği ile bağlantısı güçlendirilmelidir.
- Anayasa Mahkemesi'nin oluşturulma şekli değiştirilmelidir. Anayasa Mahkemesi, yüksek mahkemelerin doğrudan temsilcileri, TBMM'nin atayacağı temsilciler ve Cumhurbaşkanı'nın atayacağı temsilcilerden oluşmalıdır.
- Hakim ve savcılara ilişkin mesleğe alınma, denetim ve özlük konularının idaresi
 - HSYK tarafından yürütülmelidir.
 - Adalet Bakanlığı tarafından yürütülmelidir.
- Yüksek Hakem Kurulu korunmalıdır.

ÇALIŞTAY NOTLARI

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Prof. Dr. GÜVEN SAK, TEPAV İCRA DİREKTÖRÜ

Günaydın. Öncelikle ayağınıza sağlık. Toplantıdan kısa bir süre önce yaptığımız daveti kabul edip geldiğiniz için teşekkürler. Bugün burada tarihi bir şey yapıyoruz. Türkiye’de 1870’lerden beri anayasalar yapmışız ama bu anayasalar az sayıda kişi tarafından ya da az sayıda kişiye ısmarlanarak yapılmış. Bugün anayasada yer alması gerektiğini düşündüğümüz temel ilke ve kavramların içini dolduracağız. “Katılımcı bir şekilde anayasa yazılmalı” dendi, biz de bunu düşündük ve kapalı kapılar ardında değil, herkesle bir araya gelerek bu sürece hep birlikte katkıda bulunmak istedik. Anayasanın nihai metninin yazılacağı yer elbette TBMM ama bence burada daha önce denenmemiş, tarihi bir süreç başlıyor. Bu organizasyonu yapmak için yedi sivil toplum kuruluşu ile yola çıktık, bugün organizasyonda adı geçen STK sayısı yirmiyeye çıktı. Bir ilk gerçekleştireceğimize göre bu ilki sağlıklı bir şekilde tartışarak ve katılımın temellerini atarak tartışacağız. Benim anayasa konusunda bir uzmanlığım yok, ancak elbette anayasa hepimizin hayatını doğrudan ilgilendiren bir şey. Metin meclisteki tartışmalara gittiğinde bizi nasıl etkileyeceği konusunda bilgi sahibi olmamız gerekir. Bu fikri sahiplenip süreci başlattığı için yedi sivil toplum kuruluşuna teşekkür ederiz. “Başkanlar gelelim ve desteğimizi gösterelim ama konuşmayalım” dediler. Bu sürece kimse damga vurmayacak. Amaçlanan, kolektif bir sürecin sonunda bir ortak akıl üretmek. Ortak akıl deyince de Oğuz Babıroğlu akla geliyor. Ben uzun konuşmayacağım. Hepinize teşekkürler, ayağınıza sağlık. Türkiye Barolar Birliği Başkanı Sayın Özdemir Özok’u kürsüye davet ediyorum.

ÖZDEMİR ÖZOK- TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI

Ülkemizin çağdaş çoğulcu ve katılımcı demokrasi göstergesi olan sivil toplum kuruluşları, kamu kuruluşları ve dernek başkanları adına diyebilirim ki, bugün çok yararlı ve iyi sonuçlar vereceğine inandığım bu toplantıya gelmiş olmanızdan onur duyuyoruz. Güven Hocamızın söylediği gibi bu zamana kadar tüm anayasa değişiklikleri daha çok önemli toplumsal olaylar ve darbelerden sonra oldu. Bunların kaleme alınması çoğu kez bir müdahale ve olağanüstü dönemler sonrası gerçekleşti. Türkiye Barolar Birliği, kuruluşundan bu yana kendine biçtiği temel işlev olarak bir yandan meslektaşlarının sorunlarını çözerken bir yandan da hukuk devletinin yaşama geçmesi için doğru bildiklerini ifade etmiştir. Anayasa gibi bizi doğrudan ilgilendiren ve 70 milyon insanın “Benim geleceğimidir” diyebileceği bir metni, buradaki başkanlar, sivil toplum kuruluşları ve halk aracılığıyla oluşturacağız. Eğer “sivil” deniliyorsa bu sivil halkın katkılarıyla olur. Başta bu olanağı sağladığı için TEPAV ve Rifat Hisarcıklıoğlu’na teşekkür ederim. Bu sivil anayasa tartışmalarının başladığı an. Türkiye Barolar Birliği bir taslak çalışması başlattı ve 4 Kasım’da bunu kamuoyuna açıkladı. 2001 yılında, bugünkü siyasi iktidarın henüz siyasi parti dahi olmadığı dönemde, ülkemizdeki herkesin kabul edebileceği, devletin yapısı, temel hak ve özgürlükleri yerli yerine koyan ve bizim diyebileceğimiz anayasa metni üretmek için 4-9 Ocak’ta bir anayasa kurultayı toplantısı düzenlenmişti. Bu toplantıda değerli bilim adamlarına bir anayasa tasarısı hazırlanmıştı. 2-3 Ekim 1982 tarihinde ise Türkiye Barolar Birliği 1982 Anayasası ile ilgili bir genel kurul yaparak bu metnin Türk ulusu ve halka dar geleceğini, sıkıntıya sokacağını ve bu anayasanın reddinin lazım geldiğini tüm madde ve fıkralarıyla ele almış ve bu yönde bir rapor vermişti. Siyaseti beğenmeyebiliriz, siyaset, argümanlar ve partiler değişebilir. Ama Türkiye Barolar Birliği’nin değişmeyen bir çizgisi var. Sivil anayasa deniyorsa sivil toplum kuruluşları ve halkın öne çıkması ve anayasayı onların şekillendirmesi gerekiyor. Bugün geçerli olan, sonra değişikliklerle değiştirilmeye çalışılan metni Türkiye Barolar Birliği başından reddetmiştir. Bugünkü siyasal iktidarın anayasal çalışmasına yardımcı olmamız ve yol vermemiz konusunda eleştiriler geldi. Bizim bir alıp veremediğimiz olan taraf iktidar partisi değil, bizim meselemiz milletin huzurlu, uygar bir yaşam sürebilmesi ve yurttaşa verilen hak ve özgürlüklerini doya doya yaşadığı bir millet olma isteğidir. Bu nedenle bir metin hazırlandı. Saygın hukukçu ve şahıslar buradalar, 12 Eylül hukukunda ortaya çıkan bu anayasanın değiştirilmesine destek vereceğimizi yineleriz ama bu çalışmayla doğrudan katılmaya çalışmamız imkansız, onu düzenleyen arkadaşlara bir şey söylememiz anlamsız olacaktır. Bu saygın topluluğa hizmette hazırız ancak bunu madde madde tartışamayız. Çalışmanın ülkemiz adına faydalı olmasını diliyorum. Güven Hocamın ne kadar yorulduğunu biliyor ve Rifat Bey’e teşekkür ediyorum.

OĞUZ BABÜROĞLU- Arama Katılımlı Yönetim Danışmanlığı

Artık çalışmaya başlayabiliriz. Benim adım Oğuz Babüroğlu. Arama Katılımlı Yönetim Danışmanlığı ile destek vereceğiz. Aynı zamanda ekibimizde çalışan arkadaşların akademik kimliği de var. Biz de anayasa uzmanı değiliz. İçeriğe hâkim de değiliz, ancak tabii ki bu süreçte çok şey öğreniyoruz. Çok iyi bir anayasa hukuku danışman ekibimiz var, onlar zaten burada olacaklar. Levent, Selin ve Ozan'dan oluşan bir ekip bu. Birazdan anlatacağım çalışma mekanizmasında bu ekip herkese bilgi sağlama rolü üstlenecek, onlara istediğiniz soruları sorabilirsiniz. Biz de onlarla o şekilde çalıştık. Gece gündüz hazırlandık ki düzgün bir çalışma yapalım.

Bu katılımlı bir anayasa tasarlama süreci ya da sivil toplum kuruluşlarının katkısını anlamlı bir şekilde alma süreci; dolayısıyla tabii ki herkesin aklında “Bir seferde mi yapılacak?” sorusu var. Bu bir süreç ve bu sürecin bir başlangıcı. Bundan sonra bu süreçte uzmanlaşma çalışmaları devam edecek hem de yaygınlaşarak İstanbul, İzmir ve Diyarbakır vb. illerde de yapmayı düşünüyoruz, bu daha fazla katkı almaya yönelik çalışmalar olacak. İlla Arama Konferansı olması gerekmiyor önemli olan katılımlı olması, diyalog konferansı gibi en az 20 yöntemimiz var. Temel mesaj bu sürecin devam edeceği, bu önemli bir nokta. İkincisi de sizler nasıl yöneticilerimizle, hükümetle temastaysanız, platform da temasta. Bu iletişim de temasla olacak. Bu tartışmalar bir yandan da mecliste karar vericilere aktarılacak. “Böyle toplantılarda geldik konuştuk tartıştık ama sonra ne olacak? Bizim grup duydu ama asıl karar vericiler yok.” diye düşünceler olabilir. “Bu sivil toplumsa, onlar olmasınlar.” dedik. Bu süreç hem derinleşerek hem de yaygınlaşarak devam edecek. Önemli olan ortak zemin ve ortak akıl yaratmak, bu bir tasarım ve bizler, tasarım heyecanını yaratmak istiyoruz. Böyle yapınca sadece 1870’lerden beri bir ilki gerçekleştirmiş olmuyoruz. Dünyada da sivil toplum kuruluşlarıyla beraber anayasa yapılan bir ülke oluyoruz. Örneği var mı, biz bilmiyoruz, belki de vardır. Ancak anayasa çalışmalarında hukukçu arkadaşlarımızın bahsettiği kadarıyla bilmiyoruz. Biz bir ilki yapacağız. Birlikte bu heyecanı duyuyor olmamız gerek. Burada bir hareket var, başkanlarımızı da serbest bıraktık, burada kurum olarak bizi destekliyor olabilirsiniz, minnettarız ama kalıyorsanız kişi olarak kalmanız lazım, başkan olarak değil. Katılımlı demokraside mutlaka bir yerden etkileniyorsunuz ama burada siz o temsilci olarak kalmamalısınız. Burada herkesin bir görüşü olması çok doğal. Kurumlar da kendi dokümanlarını yayınlayabilir. Burası bir ortak akıl Arama Konferansı. İşlevini görebilmesi için de her türlü dokümanın bulunup tartışılabileceği bir “web” sitesi yarattık. Buraya herkesin dokümanı konabilecek. Bu süreç devam ettikçe daha interaktif olarak herkese açmayı düşünüyoruz. Hem Arama Konferansı gibi yüz yüze teknolojilerimiz var hem de internette “web” sitesi ve portallarla iletişimi sağlayacak teknolojimiz var. Bu bir başlangıç, içinde bulunduğumuz akımları düşüneceğiz. Bu tür bir çalışmaya sivil toplum olarak başlıyoruz.

Anayasa nedir? Bütün kanunları yönlendirecek bir sosyal mutabakat düzenlemesidir. Bu düzenleme kendi kendimizi nasıl yöneteceğimizi düzenleyecek. Demokrasi halkın koyduğu kurallar ve bu çalışma kuralları koyma sürecine katkı olacak. Demokrasiye bir katkı olması için bunu yapıyoruz. Bunu yaparken hangi şartlarımız var? Sizlerin elinde verilen dosyalarda katılım şartlarımız var. En kritik konulardan biri bu katılımlı demokraside. Bu süreç içinde diyalogu düzenli yapmak gerekiyor. Her zaman bir çalışma sistematığı olacak. Bunu sizlere anlatıp sizden de uymanızı bekleyeceğiz. Başka türlü böyle bir süreci yürütmek zor. Tabii ki fikir ayrılıklarımız olacak ortak akıl demek herkesin aynı düşünceye sahip olması demek değil. Tüm bu farklılıkların arasında ortak akıl arayacağız. Birlikte işin daha derinine çalışmalara yönelik adımlar atacağız. Ortak bir geleceğe odaklanacağız, burada şahsi katılım olacak. Ben temsilciyim diyerek kendinizi kısıtlamayın ve rahat edin. Çalışma sistematığını anlatacağız. Burada bir açıklık olsun istiyoruz. Ne düşünüyorsak rahat bir şekilde o fikirleri söyleyip, aynı şekilde dinlemeye hazır olmamız gerekiyor. Tüm görüşlere önyargısız ve kavgacı olmadan yaklaşmanızı bekliyoruz. İlla ortak akılı bulamayabiliriz ama arayacağız, bu nedenle farklı fikirlere toleranslı olmalıyız. Farklı fikirlere hangi çerçeve, yöntem ve ilkede ortak olabiliriz diye soracağız? Burada ortak değil yeni akıl da arıyoruz. Herkesin pozisyonu iyice katılmış olabilir ancak aynı şeyleri konuşarak iki günü geçirmeyelim. Buranın da bir özgünlüğü olsun. “Geldiler, konuştular, çatıştılar, sonuçlar yine aynı oldu” hissiyatı olmasın. Burada herkes eşit. Bu demek ki her oturumda daha önceki oturumlarda daha az katkıda bulunan katılımcıya katılım önceliği vereceğiz. Herhangi bir yetki, unvan ya da sivil toplum kuruluşuna öncelik vermek gibi bir durumumuz yok. Buraya yatırım yapıp, kendi zamanını ayırabilen arkadaşların katkısını almak istiyoruz. Böyle bir çalışma yapacağız. Herkese söz veremeyeceğiz ama kalan zamanımıza göre mesela 1 saatlik bir çalışmada her kişi 2 dakikadan 30 kişiye söz vereceğiz. Mümkün olan en fazla katılımı sağlayacağız. Bu da diyalog düzeniyle olacak. Bir fikirle geldiniz, bunu ilk konuşmanızda hemen söylemeyin, sırası gelince söyleyin. Burada gönüllü olmanızı bekliyoruz. Mecburen buraya geldiniz, gibi bir şey yok, katılımda zaten zorluk çekmiyoruz. Platformu oluşturmak zaman aldı anladığım kadarıyla, baktığımda Ankara'nın katkısı daha fazla oldu.

600 sivil toplum kuruluşu davet edilmesine rağmen, o kadarı gelmeli ama İstanbul'dan katkı daha az görünüyor. Belki kısa zamanda davet yapılmasından kaynaklanmış olabilir. Dolayısıyla gönüllü ve tam katılım olması bizim için önemli. Bir Arama Konferansı'nın tadına varmak için başından sonuna kadar kalmak gerek. Bu klasik bir konferans değil. "Bunu yapayım, buna katılmayayım, telefon geldi gideyim" gibi davranışlar olmamalı. Buradaki bir konuşma çok uzun sürmemeli. Bugün gerçekten de güzel bir ortak davranış sergilediniz. Diyalog kültürü dediğimiz şey de bu. İki günde güzel şeyler üretebiliriz. Bu çalışma nasıl olacak, bunu anlatacağım. Uzun uzun sunuşlar yapmak bizdeki Arama Konferansı kültürüne aykırı. Güven daha fazla şey anlatacak derken ben anlatmak durumunda kaldım, bu yüzden benim sunuşum uzun sürdü. Burada biz genelde başlangıçta bir tanışma merasimi yaparız. Biliyorum çok kişiyiz ama sadece isim ve kurumunuzu söyleyeceğinizi umarak odayı dolaşmak istiyorum. Görüşleri söylemeden sadece isminizi ve grubunuzu duyalım. Ayağa kalkarak hızlı hızlı odayı dolaşalım. Uygun görürseniz, bunu yapmak istiyorum.

Hemen katılım şartlarından sonra akışa geçeceğim. Bu toplantıları ben ve arkadaşlarım yöneteceğiz. Yöntem uygulaması biraz emrivaki, bunu kabul etmeyecek arkadaşlarımız varsa bu arkadaşlardan özür dileyip, arkadaşlara teşekkür edeceğiz.

Bir yandan da evrensel insan hakları konusunda ve cumhuriyetin temel nitelikleri konusunda kabullerimiz var. Bunlar da bizim kabullerimiz, yarın ve ilkeler tartışmasında daha içine gireceğiz. Burada ne var? İnsan haklarına saygı, laik devlet, Atatürk milliyetçiliği gibi temel nitelikler var. Diğerlerinde de ölüm cezası gibi birtakım başka hukukçu arkadaşlarımızın tanımına göre kazanımlar var. Evrensel kazanımlar var. Bu konuları da tartışsak iyi olur diye planladık. Başka birçok konumuz var, bunlara gireriz. İki günlük çalışmamız nasıl bir bağlam içerisindeyiz diye başlayacak, ilk yapacağımız çalışma bu. Hemen gruplara gidip çalışma yapacağız. Bir ara vermeyeceğiz. İhtiyaçları gruplara gitmeden görmek mümkün olabilir. İkinci çalışma olarak "bir vatandaş olarak bir anayasadan neler istiyoruz?" çalışılacak. Burada normal bir vatandaş olarak Türkiye Cumhuriyeti içinde yaşamak nasıl olmalı? Hangi ilkeler öne çıkmalı sorularını yanıtlayacağız. Buradan birtakım şeyler olabilir. Buradan sonra bir mimar gibi davranacağız. Bu ekip önce bir vatandaş nasıl bir anayasa ister diye genel bir beyin fırtınası yapacak, sonra ekibi anayasa mimarı yerine koyacağız. Burada bir tartışma çerçevesi, bir takım sorular olacak. Bizim moderatörlerimizi anayasa hukukçuları eğitti. Bu soruları da şu yönde, bu yönde şeklinde değil, gerekiyorsa bunlar hatırlatılacak. Grupların çalışmalarını bütünleştirerek bir araya geleceğiz.

Buradan çıkarken birtakım sonuçlarla çıkalım. Bu adımlarla ilgili neler düşünüyorsunuz? Biz farklı bölgelerde toplantılar yapmayı ve ihtisas komisyonlarını oluşturmayı düşünüyoruz. Bu iki günden sonra başka şeyler de çıkabilir. Çalışırken amacımız "İyi ki geldik" diyebilmek. İyi ki bu hafta sonumuzu böyle bir çalışmaya verdim diyelim. Programın tümüne baktığımızda ilk önce güçlü-zayıf yanlar ve fırsatlar tehditler çalışmasını yapıyoruz. Bu büyük Arama Konferansı'nın grubun adı. Bu grup da 4-6 gruba ayrılacak. Konu içerisinde de bölünecek. Yüz yüze diyalogu anlamlı kılabilecek küçük gruplara bölüneceğiz. Bu Arama Konferansı'nda herkesin fikrini almak için gruplara gideceğiz, 6-7 kişilik ufak gruplar olacak, hem de 50 kişilik grupta bir şeyler paylaşacağız. Hem de bu büyük grupta da çalışacağız. Temelde de bu döngü var. Anayasa mimarı ve tasarımcı ile ilgili bu döngüler tekrar tekrar dönecek. Git, gel, bütünleştir, bütünleştirilene sun. Temel çalışma akışı bu olacak. İçerik sizin, size bağlı. "Aman bunlar çıksın, bunlar çıkmamasın" diye bir kaygımız yok. Mümkün olduğunca rastgele dağıtım yapacağız ama bir yandan da bütünleştirmede mümkün olduğunca kontrolü katılımcıya vereceğiz. Bu katılımlı yöntemler böyledir. Bütünleştirmelerde gönüllü olanları alıp onlarla ortak noktalara riayet ederek çalışacağız. Ortak ve çatışan noktaları kaybetmememiz lazım. Bugün ve yarını değerlendirmek için 4 tane perspektifimiz var. Bu perspektifler doğrultusunda 4 tane Arama Konferansı grubuna bölüneceğiz. Bir grup fırsatlar, bir grup tehditler, bir grup kuvvetli yanlar, bir grup zaafı çalışacak. Perspektif belli. Bu bağlamın patlatılmış hali. 1960'ta nasıl bir bağlam vardı ki, 82 anayasası çıktı? 1980'de nasıl bir bağlam vardı ki; anayasa nasıl çıktı? Şimdi nasıl bir bağlam var, bunu çıkarmaya çalışacağız. Bağlamı iyi anlarsak, anayasaya nasıl bir hipotez gidecekse onu da anlayabileceğiz. Gruplara gittiğinizde size birer renk verilecek ve onu isimliklerinize yapıştıracaksınız, bugün o rengi verilen gruba gideceksiniz. Gruplarınız yarın değişecek. Tehditler fırsatlar derken ülkenin üzerinden akıp giden tehditler ve fırsatları düşünüyoruz. Bunlar birtakım bizden kaynaklanan veya kaynaklanmayan akımlar olabilir. Ekonomik, sosyal ve dış politikada bir şeyler değişiyor ama hangi yönde değişiyor? Bazısı iyiye, bazısı kötüye gidiyor. Sizin algılamamız nasıl? Bu gidişatı nasıl algılıyorsunuz? Her türlü, ülkeyle ilgili akımları hızlı bir şekilde döküyorsunuz. Tehditlerdeyseniz tehditlere, fırsatlardaysanız fırsatlara bakacaksınız. Bu ülkeyle alakalı konular bağlamı iyi anlamak için gerekli ve bu trendleri rakamsal olarak da ifade edebilirsiniz. Beyin fırtınasını 3 tane seçiyorsunuz sonra da "Bunlar anayasaya nasıl yansır?" diyorsunuz. Bazıları anayasayla çözülmeyebilir, o zaman onu da belirliyorsunuz. Bu süzgeci kullanmak gerekiyor. Zayıf ve güçlü yönlerse iç analizdir. Bu "iç" nedir? İç kendi kendimizi yönetebilme, demokrasi... Anayasa daha evvel de yaptık. Ne kadar iyi yaptık?

Zayıf yanlardaysanız da “Neleri yapamadık?” diyorsunuz. Orada da 3 taneyi ıkariyorsunuz. İ gruba sunup bütnleştiriyorsunuz. Küçük gruplar içerisinde de ortak varsa, olanlar birleştiriliyor. Hemen gruplara bölünme aşamasına geçelim. Herhangi bir soru olursa her grupta 3 arkadaşımız ve gezen hukukçularımız var, ben de tüm grupları bir Şekilde dolaşıyor olacağım. Herhangi bir Şey açık değilse bunları açıklığa kavuşturacağız. Bizim yöntemimiz, sizin içeriği hazırlamanıza dayanıyor.

İlkelerde bir problemimiz yok, gruplara gidebiliriz. Şimdi bağlamı sonra ilkeleri konuşuyoruz. İlkelerde neleri zliyoruz? Anayasayla ilgili “keşke”lerimiz neler? Son çalışmada onu çalışacağız.

GZFT GRUP ÇALIŞMALARI

GÜÇLÜ YANLAR

GRUP 1- GÜÇLÜ YANLAR

Beyin Fırtınası:

- Yönetim şeklimiz cumhuriyet
- Demokrasi kültürümüz var
- İnsan haklarının uygulanmasında iyiyiz
- Çok partili siyasal yaşam
- Hak kayıplarına katlanma gücü (düzeni koruyoruz)
- Demokratik kurumlar işliyor
- Seçim sistemimiz iyi işliyor
- Vatanseveriz
- Hukuk devleti (her şeye rağmen) işliyor
- Nüfusumuz genç ve dinamik
- Atatürk devrim ve ilkeleri halen uygulanıyor
- Eğitimde güçleniyoruz
- Piyasa ekonomisi uygulanıyor
- Güçlü bir savunma sanayimiz var
- Üniversitelerimiz bağımsız
- Kurumsallaşma süreci iyi işliyor
- Kuvvetler ayrımı uygulanıyor
- Kültürel zenginliğimizi koruyoruz
- Sosyal haklarımız güvence altına alınmış
- STK'ların özgürce faaliyet göstermesi
- Sağlıkta iyiye gidiyoruz
- Ekonomide dünyayla entegrasyon
- İyi seçmenleriz
- Ekonomiye düzenleyen bağımsız kuruluşlarımız var
- Eğitime talep yüksek

Seçilen güçlü yanlar:

1. Demokratik kurumların işlediği, laik, sosyal, demokratik hukuk devleti oluşumuz ve yönetim şeklimizin cumhuriyet oluşu (**Anayasa bağlantısı:** Mevcut Anayasanın ilk iki maddesinin korunması)
2. Atatürk ilkelerini uyguluyor olmamız ve halkın güçlü bir toplumsal bilinçle sahiplenmesi (**Anayasa bağlantısı:** Mevcut anayasada ilgili maddenin korunması)
3. Küresel ekonomiye entegre piyasa ekonomisinin işlemesi (**Anayasa bağlantısı:** Anayasadaki karma ekonomi sisteminin serbest piyasa sistemine yönlendirilmesi [madde 166-167])

GRUP 2 - GÜÇLÜ YANLAR

Beyin Fırtınası:

- Cumhuriyet tercihi
- Anayasa ile yönetilmek
- Demokrasi görece bilincinin gelişmiş olması
- Tarihsel devlet tecrübesi
- Yönetimin seçimle el değiştirmesi
- Yönetimde kuvvetler ayrılığının esas alınması
- AB ile bütünleşme süreci
- İletişimin ve bilgi paylaşımının güçlü olması
- Yaygın ortak kültür
- Yönetimsel açıdan değişim ve gelişime açık olmak
- Sosyal devlet olma arzusunun varlığı
- Genç ve güçlü insan kaynağı potansiyeli
- Rekabetçi piyasa ekonomisine yönelim süreci
- Adil yönetim talebinin varlığı

Seçilen güçlü yanlar:

- Kuvvetler ayrılığını esas alan anayasal demokrasi tercihi (**Anayasa bağlantısı:** Hukuk devleti, demokrasi, cumhuriyet ilkeleri ile bağlantılı olarak bu sürecin gelişmesine yönelik eğilim)
- AB ile uyum süreci (**Anayasa bağlantısı:** Yönetim yapısı, temel hak ve özgürlükler, yasama, uluslararası standartlara uyum)
- Rekabetçi piyasa ekonomisine yönelim süreci (**Anayasa bağlantısı:** Özgürlükler, sosyal haklar, siyasal iktidarın sınırlandırılması)

GRUP 3 - GÜÇLÜ YANLAR

Beyin Fırtınası:

- Sivil toplum kuruluşlarının güçlenmeye başlaması
- Yargı
- Seçimler
- Ulus devlet
- Politize toplum
- Kadın hareketi
- Denetim
- Genç nüfus
- Küçük esnaf
- AB katılım hedefi
- Parlamenter sistem
- Hayvan hakları
- İnançlara saygı
- İyi yönetileniz
- Vatandaş kavramı oturmuş
- Çevre teşkilatı ve mevzuatı
- Empati – vatandaş olarak derdini dinliyor
- Sağlık hizmetine erişim iyi
- Bilişim ve teknolojiye ilgi
- E-devlet uygulamaları
- Ortak menfaatlerde bir araya gelebilme
- Yardımlaşma ve dayanışma ruhu
- Siyaset yapma isteği
- Yüksek milliyetçilik
- Ulaşım sektörü
- Üniversitelerin yaygınlaşması

Seçilen Güçlü yanlar:

1. Seçimlerin iyi işlemesi (yerel ve genel seçimler) (**Anayasa bağlantısı:** İyi işleyen bir seçim sürecinin devamının sağlanması)
2. STK (**Anayasa bağlantısı:** STK'ların karar verme sürecinin her aşamasında katılımının güvence altına alınması)
3. Daha iyi yönetim için istekli olmamız, bu istekten kaynaklanan güç (Araç olarak AB'ye girme hedefinin itici gücü: İnsan haklarına saygı, eşitlik, refah, özgürlük, adil yargı, çevreye ve doğaya duyarlılık, sosyal devlet) (**Anayasa bağlantısı:** Halkın daha iyi bir yönetim için istekli olması)

GRUP 4- GÜCLÜ YANLAR

Beyin Fırtınası:

- Demokratik sistemi (kesintili de olsa) işletmek
- Aktif siyasi partiler
- Üniter yapı
- Hukuk devleti olmak
- Gelişen sivil toplum
- Soğuk savaş döneminde batı bloğunda yer alma
- Siyasi sistemin uyum içinde alışması
- Terörün (anarşinin) sona ermesi
- İşçi – işveren dengesinin kurulması
- Ortak yaşam kültürüne sahip olmak
- Uluslararası sözleşmelere taraf olmak
- AB uyum sürecinin içinde olmak
- İşletmelerin rekabet gücünün artması
- Güçlü sendikacılık oluşması
- Kadın erkek eşitliğinde elde edilen kazanımlar
- Yargının bağımsızlığı
- Toplum içinde iletişim özgürlüğü
- Liberal bir ekonomik altyapı
- Atatürk ilkelerinin uygulanıyor olması
- Seçme özgürlüğünün uygulanıyor olması

Seçilen Güçlü Yanlar:

1. Demokratik sistemi kesintili de olsa işletmek
2. Gelişen sivil toplum örgütleriyle ortak yaşam kültürüne sahip olmak
3. Liberal ekonomik sistem içinde işletmelerin rekabet gücü

ORTAK GÜÇLÜ YANLAR

1. Laik, sosyal, demokratik, hukuk devleti olmamız ve yönetim şeklimizin cumhuriyet olması (Anayasa bağlantısı: Mevcut anayasada var olması ve korunarak güçlendirilmesi)
2. Serbest piyasa ekonomisi (Anayasa bağlantısı: Sosyal devlet kavramının güvence altına alınması)
3. AB uyum sürecinin itici gücü (Anayasa bağlantısı: Yasama ve yürütmede uluslararası standartlara uyumun sağlanması)
4. STK'ların artan gücü (Anayasa bağlantısı: Siyasal karar alma süreçlerine katılımın güvence altına alınması ve örgütlenme özgürlüğünün geliştirilmesi)

Tek Grupta Çıkanlar:

1. Atatürk ilkelerini uyguluyor olmamız ve halkın güçlü bir toplumsal bilinçle sahiplenmesi (Anayasa bağlantısı: Mevcut anayasada ilgili maddenin korunması).

ZAYIF YANLAR

GRUP 1 - ZAYIF YANLAR

Beyin Fırtınası:

- Hukuk devleti ilkesi zayıf
- Ekonomik istikrarsızlık
- Çocuk hakları ihlalleri
- İnsan hakları kültürü yerleşmemesi
- Haksız rekabet
- Yargı bağımsızlığı zayıf
- Güçlü devlet, zayıf birey
- Eğitim sistemi zayıf
- Kemalist devrim karşıtlığı
- Milliyetçilik, muhafazakârlık, cinsiyetçiliğin yükselişi
- Piyasa ekonomisinin oturtulamaması
- Sosyal devlet ilkesinin gerçekleşmemesi
- Çalışan hakları, anayasa – dar kalıplar
- Cumhuriyetin temel niteliklerinin tartışmaya açılması
- Yeni fikirler ve haklar üretilmemesi
- Bağımsızlıktan vazgeçme
- Siyasi sistemin demokratik olmaması
- Basın özgürlüğünün olmaması
- Toplumsal tabular - korkular
- Anayasanın muğlak, değişken ve tartışılan hükümler içermesi
- Özgürlüklerin baskı altında olması
- Çoğulcu katılımı engelleyen yapısal durumlar
- Cemaat, mafya ve küresel sermaye baskıları
- Kadın-erkek başta olmak üzere eşitlik sorunu
- Kamu yararı kavramının yerleşik olmaması
- Düzenli kentleşmenin başarılabilmesi
- Askerin siyasetteki yeri
- Halkın istemediği şeyi iktidar yapması
- Milli gelir dağılımı adaletsiz
- Devletin bir ideolojisinin olması
- Kuvvetler ayrılığı ilkesinin yürütme lehine bozuluyor olması

- “Büyük Ortadoğu Projesi”nin parçalanması planı – eş başkanlık
- Ekonomik-sosyal yaşam; yolsuzluk, usulsüzlük, rüşvet
- Şeffaflık olmaması
- Akademik özerkliğin zayıflığı (YÖK)
- Kavramların net olmaması
- Kamunun ekonomideki ağırlığı
- Kayıtdışılıkla mücadelede yetersiz kalınması
- Serbest piyasa ütopyasının gerçek sanılması
- Sosyal adaletsizlik
- Yetersiz muhalefet
- Devletin kesimler arası ilişkilerde belirleyici rol üstlenmesi
- Sosyal devlet olarak görevleri özel sektöre-sivil toplum kuruluşlarına devretmesi

Seçilen zayıf yanlar:

1. Kuvvetler ayrılığı/dengesi prensibinin düzgün işletilememesi
 - Yargı bağımsızlığının yetersizliği
 - Yürütmenin yasama üzerindeki baskısı
2. Sosyal, siyasal ve ekonomik yaşamda çoğulculuğun, eşitliğin ve katılımcılığın sağlanamaması
 - Kadın erkek eşitsizliği
 - Ekonomik istikrarsızlık
 - Yolsuzluk-şeffaflığın olmaması
 - Toplumsal örgütlenme zaafı

GRUP 2- ZAYIF YANLAR

Beyin Fırtınası:

- Bireyin korunmaması
- Rasyonaliteden uzaklık
- Katılımcılığın ve çoğulculuğun eksikliği
- Yöneten yapıların iç işleyişlerinde demokrasi ve hukukun işlememesi
- Etki gruplarının demokrasi alt kültürlerine uygun olmaması
- Etnik ve dinsel taleplerin bölücülük olarak algılanması
- Hukuki güvenliğin olmaması
- Eşitliğin sağlanamaması
- Yargının iyi işlememesi ve bağımsızlığın sağlanamamış olması
- Bireysel özgürlüklerin yeterince korunmaması
- Örgütlü toplum olmayışı, baskı uygulayamayışı
- Basının kendi içinde özgür olmayışı
- Siyasi partilerin işleyişinde demokrasinin olmaması
- Tüm kurumlarda hoşgörü eksikliği
- Uzlaşma kültürünün gelişmeyişi
- Hesap sorulabilirliğin olmaması
- Sivil toplum kuruluşlarının yeterince desteklenmemesi
- Kavram kargaşasının yoğun olması (kamusal alan-kamu yararı)
- Rüşvet
- Feodalite
- Kayırmacı siyaset
- Cebri icranın etkisizliği ve keyfi kullanımı
- Mesleki eğitimin yetersizliği
- Eğitim sisteminin etkisizliği
- Üst kimlik problemi
- Eğitim sisteminin planlama, yönetim ve örgütlenmesi, bilgiye ulaşmayı öngörmemesi
- Üniversite sınav sistemi (ÖSS)
- Kayıtdışı istihdam
- Kayıtdışı ekonomi
- Vergi oranlarının ekonomi üzerindeki olumsuz etkisi
- Rekabet ortamının sağlanamaması
- Eğitim sisteminin ödev ve sorumluluğunun bilincinde olan yurttaşı hedeflememesi
- Çevre ve kuraklık
- İç göç
- Terörizm

Seçilen zayıf yanlar:

1. Bireysel hak ve özgürlüklerin devlet, gruplar ve diğer bireyler karşısında korunmaması ve geliştirilmemesi
2. Araştıran, sorgulayan, bilgiye ulaşmayı öngören, hak ve sorumluluklarının bilincinde olan bireyler yetiştirmeyen bir eğitim sistemi
3. Yargının bağımsız olmaması, karar vericilerin şeffaf olmaması ve hesap sorulabilirliğin bulunmaması

1,2 ve 3 no'lu zaafı Anayasada çözecek tedbir ve hükümlere yer verilmesi.

GRUP 3 - ZAYIF YANLAR

Beyin Fırtınası:

- Yargı bağımsızlığı yetersiz
- Basın bağımsızlığı yetersiz
- Temel hak ve özgürlükler uluslararası standartlardan geri
- Kuvvetler ayrılığının gerçekleşmemesi
- Hak arama önündeki engeller
- Egemenlik millete hiç verilmemiştir
- Seçim sistemi ve siyasi partiler sistemi sorunlu
- Demokrasi kültürünün gelişimi engelleniyor
- Yönetimde şeffaflık ve hesap sorulabilirlik yok
- Sosyal devletin içi dolu değil
- Ekonomik istikrarsızlık
- Dışa bağımlılık
- Gelir dağılımında adaletsizlik
- Ulusal birlik sağlanabilmiş değil
- İnsani kaynaklar kötü yönetiliyor
- Vergi adaletsiz
- Eğitim güçsüz
- Sivil toplum güçlü değil
- Uygulamada demokratik, laik sosyal hukuk devleti olamamak
- Yürütmenin yargıya müdahalesi
- Siyasi parti ve seçim sistemi
- Ekonomik istikrarsızlık ve dışa bağımlılık

Seçilen zayıf yanlar:

1. Din ve devlet ilişkilerimiz sorunlu
2. Seçimler yurttaşın tercihini doğru temsil etmiyor
3. Hükümetlerin yargıya müdahalesi

Anayasaya yansımaları

1. Laiklik ilkesi anayasada yer almalı
2. Seçim sistemi ve siyasi parti sistemi düzeltilmeli
3. Kuvvetler ayrılığı ve yargı bağımsızlığı güvenceye alınmalı

GRUP 4 - ZAYIF YANLAR

Beyin Fırtınası:

- Demokrasi eksikliği
- Eğitimsizlik
- Sivil toplumun zayıflığı
- Özgürlüklerin azlığı
- Seçilmişlerin üstünlüğünün sağlanamaması
- Yüksek düzeyde yolsuzluk
- Gelir dağılımı dengesizliği
- Ayrımcılık, temel devlet politikaları
- Çok kültürlülüğün temsil edilememesi
- Din ve vicdan özgürlüğü
- Eğitimin niteliğinin düşüklüğü
- Sosyal güvenlik eşitliği
- Siyasal partilerin gelir harcamalarının kontrol edilmemesi
- Doğal kaynakların yönetim eksikliği
- Bağımsız ve özgür medyanın yokluğu
- Hukukun üstünlüğü uygulanmıyor
- Güvenlik bürokrasisinin sivil siyasete vesayeti
- Özgürlüklerin suiistimali
- Şiddet kültürünün yaygınlığı
- İnsan birey odaklı toplum ve devlet oluşturulamaması
- Yargının tarafsız olmayışı
- Ekonomide fırsat eşitliği
- Yargının işleyişi
- Azınlık haklarının ihlali
- İnsan haklarına dayalı devlet anlayışının yoksunluğu
- Laikliğin tanımlanmamış olması
- Sorun çözme kültürünün hayatımıza girememesi

Seçilen zayıf yanlar:

1. İnsan haklarına, hukukun üstünlüğüne dayalı ve özgürlükleri esas alan demokratik devlet anlayışının eksikliği
2. Eğitimde fırsat eşitsizliği ve niteliksiz eğitim
3. Gelir dağılımı dengesizliği ve sosyal devlet

Anayasaya yansımalar

1. Türkiye Cumhuriyeti, insan hakları ile hukukun üstünlüğüne dayalı ve özgürlükleri esas alan demokratik bir devlettir.
2. Devlet, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve niteliğın yükseltilmesi konusunda gerekli tedbirleri alır.
3. Devlet, sosyal devlet anlayışı içerisinde, gelir dağılımındaki dengesizlikleri giderecek tedbirleri alır.

ORTAK ZAYIF YANLAR

1. Yargının bağımsız olmaması. Yürütmenin yasama üzerindeki baskısı. Kuvvetler ayrılığı/dengesi prensibinin düzgün işlemelememesi
 - Kuvvetler ayrılığı ve yargı bağımsızlığı güvenceye alınmalı
2. Şeffaflık ve hesap sorulabilirliğin bulunmaması
3. Araştıran, sorgulayan, bilgiye ulaşmayı öngören, hak ve sorumluluklarının bilincinde olan bireyler yetiştiremeyen bir eğitim sistemi
 - Devlet, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve niteliğin yükseltilmesi konusunda gerekli tedbirleri alır
4. Bireysel hak ve özgürlüklerin devlet, gruplar ve diğer bireyler karşısında korunmaması ve geliştirilmemesi. İnsan haklarına, hukukun üstünlüğüne dayalı ve özgürlükleri esas alan demokratik devlet anlayışının eksikliği
 - Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına, hukukun üstünlüğüne dayalı ve özgürlükleri esas alan demokratik bir devlettir.

Tek Grupta Çıkanlar:

1. Seçim sistemi ve siyasi parti sistemi
2. Sosyal, siyasal ve ekonomik yaşamda çoğulculuğun, eşitliğin ve katılımcılığın sağlanamaması (Kadın erkek eşitliği, ekonomik istikrarsızlık, toplumsal örgütlenme)
3. Gelir dağılımı dengesizliği
Devlet, sosyal devlet anlayışı içerisinde, gelir dağılımındaki dengesizlikleri giderecek tedbirleri alır.
4. Din ve devlet ilişkilerimiz sorunlu (*Laiklik ilkesi anayasada yer almalı*).

FIRSATLAR

GRUP 1 - FIRSATLAR

Beyin Fırtınası:

- Genç nüfus yapısı
- Avrupa Birliği süreci
- Tarihi kültürel miras
- Azalan nüfus artış hızı
- Coğrafi konum
- Zihinsel değişim
- Hoşgörü
- Artan eğitim düzeyi
- Ekonomik kalkınma
- Yenilikçilik
- Genç girişimcilik
- Ön plana çıkan insan hakları ile birey ve grup hakları
- Küreselleşme ile bilgi ve iletişim teknolojilerindeki artış
- Sivil toplum kuruluşlarının güçlenmesi
- Devletin karar alma sürecinde tek merkez olmaktan çıkması
- AKP iktidarının varlığı
- Sivil ve askeri bürokrasinin etkinliğinin azaltılması
- Bilgi toplumuna evrilen bir dünya
- Uluslararası rekabetin artması
- Çok kültürlülüğün desteklenmesi
- Kadın nüfusun daha eğitilmiş ve bilinçli hale gelmesi
- Kadın işgücünün ekonomiye taşınması
- Kadın varlığının toplumda, siyasette, ekonomide daha güçlü hale gelmesi
- Sınırlararası insan hareketliliğinin artması
- Turizm sektörünün gelişmesi
- Katılımcılık ve saydamlık ilkelerinin daha uygulanabilir hale gelmesi
- Bilim ve teknolojiye etkinlik
- Genelde dinlerin, özelde İslam'ın daha iyi anlaşılması
- Kemalizm'in sunduğu fırsatlar

Seçilen Fırsatlar:

1. Bilgi ve yenilikçiliğin sosyal ve ekonomik yaşamın temelini oluşturması
2. Kadın ve genç nüfusun toplumsal, siyasal, sosyal ve ekonomik yaşama katkısı
3. AB sürecinin ve uluslararası sözleşmelere taraf olmanın temel haklar ve özgürlüklerin geliştirilmesi için sunduğu fırsat
 - Bilim, girişimcilik, fikri mülkiyet, akademik özgürlük
 - Eğitim
 - Temel hak ve özgürlükler

GRUP 2- FIRSATLAR

Beyin Fırtınası:

- Kadın erkek eşitliği
- Genç nüfus
- Türk milletinin tarihi geçmişi, uygarlık tarihi
- Anayasa yapma deneyimi
- Madenler ve enerji kaynakları, yeraltı ve yerüstü zenginlikler
- İnsan kaynakları
- Avrupa Birliği ve dış devletlerle ilişkiler
- Tarihi eserler ve tarihi kaynakların korunması
- Küreselleşme
- Coğrafi konum ve iklimsel avantajlar
- Etnik kökenlerin ortak yaşamları
- Sorun zme kabiliyeti ve geleceğe pozitif yaklaşım
- Teknoloji kullanımı ve gelişmeler
- Eğitim
- Toplumsal uzlaşma
- Yatırımlar
- Kadın rolünün Türk toplumunda artış göstermesi
- Türk dili
- Toplum temel hak ve hürriyetlerinin düşünce fikir özgürlüğünün geliştirilmesi
- Türk ekonomisinde büyüme trendi
- Türk kadınının her alanda fırsat eşitliği
- Siyasi partiler kanunu ve seçim anayasasının iyileştirilmesi ve düzeni
- Devletin inanc sisteminde düzenleme
- Diyanetin sistem dışında farklı yapıya kavuşturulması
- Anayasaya bireysel başvuru

Seçilen Fırsatlar:

1. Avrupa Birliği ve dış ilişkiler
2. Kadın erkek eşitliği
3. Etnik kökenler – oğunluk ve toplumsal uzlaşma
 - Toplumsal barışı sağlamanın önünde engel olarak duran, gerçek anlamda ve her alanda kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kültürel ve etkin çoğulculuğun anayasal düzende yer alması (anayasada düzenlenmesi)

GRUP 3- FIRSATLAR

Beyin Fırtınası:

- Genç nüfus: İstihdam ve eğitim
- Coğrafi konum
- Sanat
- Anadolu'nun kültürel birikimi
- İslam'ın aydınlık yüzü
- Tarihi birikim
- Farklı kültürlerin bir arada bulundurulabilmesi
- Hoşgörü kültürü
- Dünyadaki bireysellik akımı
- İletişim
- Doğal kaynak
- Küreselleşme
- Çağdaş modern yapı, laik bir yapı (laik cumhuriyet bir fırsattır)
- Avrupa Birliği süreci
- Batılılaşma

Seçilen Fırsatlar:

1. Tarihi kültürel birikim: Medeniyetlerin beşiği olan bir bölgedeyiz, değişik etnik kökenler ve dini inançlardan kültürleri barındırıyoruz. İyi değerlendirebilirsek yaratıcılığımızın gelişmemizi sağlayacak.
2. Genç nüfus: Yaratıcı ve çağdaş eğitim alabilmek ve istihdama katılabilmek için yönlendirilmesi ve desteklenmesi gerek (fırsat eşitliği).
3. Coğrafi konum ve doğal kaynaklar
 - Kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve gelişmesini sağlamak (sağlayıcı düzenler): Ulusal devlet yapısı içinde kültürel ve etnik ve inanç farklılıklarına saygı duyarak korunması
 - Çağdaş ve yaratıcı eğitim, eğitimde fırsat eşitliği
 - İstihdam politikasının dikkate alınması, ekonomik istikrar ve gelişmenin özetleyici bir ruhu olma

GRUP 4 - FIRSATLAR

Beyin Fırtınası:

- Toplumda yeni bir anayasa isteğinin olması
- Karar alma süreçlerinde katılımcılık
- Avrupa Birliği süreci ve batılılaşma
- Ekonomik istikrar
- Toplumun etnik çeşitliliği ve farklılaşma ve bir arada yaşama arzusunun varlığı
- Genç nüfusun dinamizmi ve yaratıcılığı
- Ülkenin coğrafi ve stratejik konumu
- Azınlıkların artık sesini çıkarabiliyor ve duyurabiliyor olması
- Parlamentonun toplumsal iradeyi yansıtıyor olması
- Toplumun siyasi ve demokratik sağduyusu

Seçilen Fırsatlar:

1. Avrupa Birliği süreci, modernleşme
2. Toplumun farklılıklarından meydana gelmesi ve demokratikleşme sürecinde seslerini duyurabiliyor olması
3. Ekonomik ve siyasi istikrar
 - Temel hak ve özgürlüklerin farklılıkları ve oğlculuğu sağlayacak şekilde anayasada güvenceye alınması
 - Temsilde adaletten vazgeçmeden siyasi istikrarı sağlayacak hükümler
 - Ekonomik istikrarı ve sosyal adaleti güvenceye alacak hükümler

ORTAK FIRSATLAR

1. AB sureci ve uluslararası sozleşmelere taraf olmanın temel haklar ve özgürlüklerin geliştirilmesi için sunduğu fırsat (Anayasa Bağlantısı: Temel Hak ve zgrlkler).
2. Toplumumuzda tarihi ve kültürel birikimimizden kaynaklanan farklılıkların bir zenginlik olarak görülmesi.
3. Kadın ve genç nüfusun toplumsal siyasal, sosyal ve ekonomik yaşama katılabilme imkanı:
5. Kadın erkek eşitliği
6. Çağdaş yaratıcı eğitim
4. Bilgi ve yenilikçiliğin sosyal ve ekonomik yaşamın temelini oluşturması (bilim, girişimcilik, fikri mülkiyet)

Tek Grupta ıkanlar:

1. Coğrafi konum ve doğal kaynaklar
2. Ekonomik ve siyasi istikrarı gözetici önlem alınması (temsilde adalet ile anayasaya yansıyacak)

TEHDİTLER

GRUP 1 - TEHDİTLER

Beyin Fırtınası:

- Özgüven eksikliği
- Askerin anayasa yapması
- Demokrasi ve hukuk devleti eksikliği
- Demografik sorunlar
- İşsizlik
- Eşitsizlik
- Hoşgörü eksikliği
- Yargının siyasallaşması
- Eğitim yetersizliği
- Çağdaş laiklik anlayışı eksikliği
- arpık kentleşme
- Yürütmenin (idarenin) keyfiligi
- Laiklik tanımı eksikliği
- Kavram kargaşası
- İdeolojik karmaşma
- Ötekileştirme (Kürt sorunu, başörtüsü, Alevilik)
- İnsanın ve çevrenin korunması
- Koordinasyon eksikliği
- İletişim eksikliği
- İşbirliği eksikliği
- Kuvvetler ayrılığı
- Bilinçsizlik
- Resmi ideoloji
- Fikir ve düşünce önünde engeller
- Sosyal güvenlik

Seçilen Tehditler:

- Demokrasi ve hukuk devleti eksikliği
 - Askerin siyasete müdahalesi
 - Yargının siyasallaşması
 - İdarenin keyfiligi
 - Çağdaş laiklik tanımı eksikliği
 - Kuvvetler ayrılığı eksikliği

- Resmi ideolojinin egemenliği
- Koordinasyon, iletişim eksikliği
- Hoşgörüşüzlük-Ötekileştirme
 - Özgüven eksikliği
 - İletişim eksikliği
 - İnsan hakları sorunu
 - Toplumsal çatışma
 - Aşırı milliyetçilik
 - İdeolojik kamplaşma
 - Radikalleşme
 - Fikir ve düşünce özgürlüğü önündeki engeller
- Sosyal ve ekonomik tehditler
 - Eşitsizlik
 - Gelir dağılımı (adaletsizliği)
 - İşsizlik
 - Sosyal güvenlik
 - Eğitim yetersizliği
 - Demografik dönüşüm
 - Sağlık hizmetlerinin zayıflığı
 - Koordinasyon eksikliği

Anayasa Bağlantısı:

- Bireyi devlete karşı koruyan metin olması gerek. Devlet birey için vardır. Kulluktan bireyliğe geçiş. Anayasadaki dengeleme ve denetleme mekanizmasının (kuvvetler ayrılığı ilkesi) bireyin devlete karşı korunması ilkesi çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi
- İnsanlar arasında hiçbir ayırım yapmayan, haklar ve hürriyetlerden herkesin eşit olarak yararlanacağı bir metin
- Sosyal ve ekonomik hakların piyasa ekonomisi çerçevesinde güvence altına alınması

GRUP 2 - TEHDİTLER

Beyin Fırtınası:

- Ayrımcılık
- Büyük Ortadoğu Projesi
- Bölücülük
- Savaş
- Terör
- Toprak göçü
- Uzay araştırması
- Ar-Ge
- Su sorunu
- Hoşgörü – tolerans eksikliği
- Dini ve siyasi ideoloji
- Ermeni lobisi
- İslamcılık
- PKK
- Irkçılık
- Milliyetçilik

Seçilen Tehditler:

- Etnik ve dinsel temele dayalı (düşmanlık) bölücülük (barıştan uzaklaşma)
- Ayrımcılık
 - Cinsiyete dayalı
 - Dini
 - Milli
 - Irksal
 - Etnik
 - Siyasi
 - Felsefe
- (Küresel) Bilgi ekonomisinde geri alma
- Çevre kirliliği
- Yolsuzluk ve yoksulluk
- Yabancılara toprak satımı
- Toprak göçü
- STK'ların güvenceye alınması
- Kamu yararının dikkate alınmaması
 - Bilgi alma özgürlüğü
 - İfade özgürlüğü

- STK desteği

Anayasa Bağlantısı:

- Parlamentoya ait olan soruşturma yetkisinin yargıyla paylaşılması (yolsuzluk)
 - Yargı bağımsızlığı
- İlkeler anayasayı dikey kesmeli (cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesi, kadın bakış açısı)
- Doğal kaynakların korunması (sular, tarım arazileri)
- Kamu yararının önceliklendirilmemesi
 - Bilgi edinme
 - İfade özgürlüğü
 - STK desteği
- Ulusal bağımsızlık
- Etnik ve dinsel temele dayalı düşmanlık-bölücülük
 - Barıştan uzaklaşma

GRUP 3 - TEHDİTLER

Beyin Fırtınası:

- Doğa ve çevre tehdidi – küresel ısınma
- Ulusal birlik tehdidi – üniter devlet yapısının bozulması
- Devletin kuruluş temel ilkelerinin yok edilmesine yönelik tehdit
- Uluslararası rekabet gücünde gerileme
- Küresel rekabet koşullarının gittikçe güçleşmesi
- Sosyal politikalarda gerileme, kazanılmış hakların tehdit altında olması
- Etnik milliyetçiliğin yükselmesi
- Toplumsal hoşgörünün azalması
- Ekonominin yeni iş olanakları yaratmaya olanak tanımaması
- Nüfusun eğitim düzeyinin düşük kalması
- Sahip olunan hakların farkındalığın yetersiz olması
- Türkiye’de etnik kimlik çatışması tehdidi
- İnsan Hakları Beyanname’sinde yer alan temel hakların tehdit altında olması
- Küresel anlamda ortaya çıkacak enerji darboğazı
- Uluslararası iktisadi kuruluşların etkili olduğu algısının kaybolması
- Laik-antilaik çatışması
- Yürütme erkinin yasama ve yargıyı egemenliği altına alma çabası
- Ekonomi ve dış siyasetin giderek AB ve ABD güdümüne girmesi
- Yargı bağımsızlığının tehdit altında olması, tarafsızlığının sağlanması
- Katılımcı siyasetin sağlanamaması
- TBMM’nin yasama etkinliğinin zayıflaması, sivil ve askeri bürokrasinin etkisinin artması
- Ekonomik bağımsızlığın küresel ekonomik tehdit altında olması
- Ülkenin tarımsal olarak kendine yetemez hale gelmesi
- Devlet kurumlarının şeffaflığı
- Dünya genelinde siyasi bilge liderliğin azalması
- Türkiye’nin AB üyeliğine karşı tutumların artması
- AB mevzuat ve uygulamalar açısından farklı uygulamalara geçilmesi
- Terörizm
- Yolsuzlukların yaygınlaştırılmasının önlenememesi
- Sivil toplum örgütü çalışmalarının yeterince desteklenmemesi

Seçilen Tehditler:

- Ulusal birlik tehdidi
 - Üniter devlet yapısının bozulması
 - Terörizm

- Etnik milliyetçilik ve kimlik
- Laik-antilaik atışması
- Toplumsal hoşgörü'nün azalması
- Düşünce, din, vicdan ve ifade özgürlüğü
- Ekonomik istikrarsızlık
 - Uluslararası rekabet gücü kaybı
 - Yeni iş olanaklarının yaratılmaması
 - Eğitim düzeyinin ve farkındalığın düşük kalması
- Kuvvetler ayrılığı ilkesinden uzaklaşılması
 - Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının zedelenmesi
 - Yürütmenin yasama ve yargıya etkisinin artması
 - Demokrasinin katılımcı niteliğinin gelişmemesi

Anayasa Bağlantısı:

- Evrensel insan haklarını temel alan, ulusal farklılıkları hoşgörü ile değerlendiren, bu anlayışla ulusal bütünlüğü ve üniter devlet yapısını öngören bir yaklaşım

GRUP 4 - TEHDİTLER

Beyin Fırtınası:

- Aşırı milliyetçilik
- Kürt milliyetçiliği
- Doğal kaynaklar üzerinde baskı
- Çevre konularındaki algılama sorunu
- STK'ların sivilleşme niteliği üzerindeki baskı
- Ulusal ahlaki değer unsurlarında yıpranma
- Etnik bölücülük
- Hoşgörü eksikliği
- Anti demokratik eğilimlerin güçlenmesi
- Gelir adaletsizliği
- Uluslararası örgütlerin baskıları
- Cari açık; denk bütçe anlayışından uzaklaşma
- Toplumsal cinsiyet eşitsizliği
- Yolsuzluk
- Eğitimde fırsat eşitsizliği
- Toplumsal kutuplaşmalara zemin hazırlanması
- Uluslararası göç
- Eğitim standartlarının evrensel standartların altında oluşu
- Uzlaşma kültürünün zayıflığı
- Üye olunan uluslararası kuruluşların kriterlerine uyum sağlamamada ısrar
- Ülkenin uluslararası saygınlığının erozyonu
- Üretimsizlik
- İşsizlik
- Adalet sistemindeki yozlaşma ve baskılar
- İnsan haklarına saygısızlık
- İnsan haklarının algılanmasında sorunlar

Yukarıdakilerin özetlenmiş hali:

- Çevre hakkının algılanmaması
- Eğitim (fırsat eşitliği/kalite)
- Ekonomik/sosyal hakların gerçekleşmemesi
- Uzlaşma ve hoşgörü kültürü eksikliği
- Ayrılcı milliyetçilik
- İnsan hakları
- Yargı sorunlar/yozaşma

- Demokrasi
- Uluslararası saygınlığın erozyonu

Seçilen Tehditler:

- Demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları eksiklikleri
- Terör/ayrılığcı milliyetçilik
- Ekonomik, sosyal ve kültürel hakların eksikliği ve sorunlar (işsizlik, gelir dağılımı eēitsizliđi, üretim eksikliği, eğitim)

Anayasa Bağlantısı:

- Anayasa'da insan haklarının kayıtsız şartsız güvence altına alınması, demokratik yapılanmanın evrensel/ağdaş ltlerde gerçekleştirilmesi, hukukun stnlğinin sağlanması
- Terörün engellenmesi
- Ekonomik, kültürel ve sosyal hakların evrensel değerler lsnde güvence altına alınması. Sosyal devlet kavramının kurumlarıyla birlikte yer alması

ORTAK TEHDİTLER

1. Demokrasi ve hukukun eksikliği (kuvvetler ayrılığı ilkesinden uzaklaşma, STK'lara eksik odaklanma) (Anayasa bağlantısı: Kuvvetler ayrılığı ve kuvvetler dengesinin evrensel demokrasi ilkeleri çerçevesinde düzenlenmesi)
2. Hoşgörüszlük, ötekileştirme, barıştan uzaklaşma, ulusal birlik tehdidi (atışmalar, şovenizm, terör, dinsel ve etnik bölücülük) (Anayasa bağlantısı: Anayasada evrensel değerlere atıf yapılarak, birey devlete karşı korunmalı)
3. Sosyal ve ekonomik tehditler (göç, toprak göçü, işsizlik, yoksulluk, gelir dağılımı, eşitsizlik, ekonomik istikrarsızlık, yolsuzluk, eğitim ve sağlık problemleri, küreselleşme ve bilgi toplumu olamama) (Anayasa bağlantısı: Ekonomik, sosyal, kültürel hakların korunması, geliştirilmesi)
4. Haklarda eksiklik (Birey hakları, kadın hakları -cinsiyet ayrımcılığı) (Anayasa bağlantısı:Ayrımcılığın önlenmesi konusunda maddeler olması (Cinsiyet ayrımcılığı vb.))

Tek Grupta ıkanlar:

1. Kamu yararının gözden kaçırılması
2. Ulusal bağımsızlığa yönelik tehditler
3. Ekonomik istikrarsızlık tehdidi

GZFT GRUP SUNUMLARI

Bildiğiniz gibi Arama Konferansı sürecinde geldiğimiz nokta, sabahki bağlamın sunuşu. Bu bağlamı anlamayı anayasaya bir gönderme yapacağını düşündüğümüz için yapıyoruz. Türkiye'nin önünde bazı fırsat ve tehditler var. Yönetim sisteminde de hangi güçlü ve zayıf yanlarımız var. Bunları tespit etmek istiyoruz. Hem var olan akımlara hem de bu Cumhuriyetin vatandaşları olarak kendi kendimize bakıyoruz. Bu düzeni belirleyecek olan anayasadır. Neden burada yapmaya karar verdim. Daha önceki anayasaların da bağlamı vardı. Şimdi bunun testini yapıyoruz. Her gruptan birer arkadaşımız gelip anlatacak. Hiçbir maddeyi kaybetmiyoruz. Derinleşme ve yaygınlaştırma toplantılarında bunları kullanacağız. Bunları öne çekmemiz lazım ki zamanımızı iyi değerlendirelim. Şimdi sistem şöyle: 4 tane arkadaşımız var. Fırsat tehdit güçlü ve zayıf yanlardan gelecek arkadaşlarımız grup nereye, ne gerekçeyle hangi göndermeyi yaptığına karar verdi. 4 grup da bitirecek. Yarım saat, 45 dakika kadar bir yorumlama ve değerlendirme seansımız var. Buradaki katkıyı davet ederken, özellikle üretilen doküman üzerine şurasını açıklamak açıdan katkıda, ya da tutarlığı hakkında katkıda bulunabilirsiniz ama bunun ortak aklını anlamamız gerekiyor. Öyle katkıları alırsak daha sonra en önemli katkılarımız var. Bundan sonra ilkeler, mimari, hayata geçirme var. Dolayısıyla bir sonraki aşamalara katkıda da bulunuruz. Belki fazla takıldığımız ya da eksik bıraktığımız yerler olabilir. Gruptaki argümanları buraya taşımamaya çalışalım ama ana amaç ortak aklın yorumlanması. Bununla ilgili söz almak isteyen olabilir. Bir grup çalışmamız daha var bugün. Ona da vaktimiz kalsın. Yorulmayalım. Yarın sabah enerjiniz olsun. Fırsatlar grubu arkadaşımızı davet edeyim. Burayı paylaşabilirsiniz. Sunucudan ricamız grubun mutabık kaldığı içeriği anlatmaları. Aklında başka bir şey olabilir ama lütfen ne çıktıysa onu sunun.

FIRSATLAR

Cemil Erkan. Birinci fırsat olarak gördüğümüz AB süreci ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler nedeniyle temel hak ve özgürlükleri geliştirmek için bir fırsatımız var. Bunların yerine getirilmesi ile ilgili önemli bir fırsat var. İkinci olarak tarihi ve kültürel birikimden gelen bir zenginliğin olması ve burada farklılıkları açmak lazım ama şu anda detaya girmek istemiyorum. Bu farklılıklar çeşitli düzeyde ve bizim için önemli. Üçüncü olarak ülkemizde kadını sosyal yaşama ve iş hayatına taşıyamıyoruz. Bu önemli bir eksikimiz. Dünya rekabetinde önemli bir eksik. Bizim rakiplerimiz kadınları eşit ve sosyal hayatın bir parçası olarak alıyor. Bizse büyük bir parçamızı kullanmıyoruz. Diğer bir avantaj olan demokratik yapı kadınla ilişkili değil. İkincisi de genç nüfus varlığı. 2050'lere kadar Türkiye genç nüfusa sahip olacak. Bir sonraki maddede de vurguladığımız gibi, bilginin değer kazanması ve bunların genç insanlara kazandırılması durumunda büyük bir değer. Dördüncü olarak bilgi belli ülke veya bölgenin tekelinde değil. Bilgi nerede yaratılır ve değere dönüştürülürse ülkeye katkı sağlar. Bu nasıl yansiyacak? Bilimsel özgürlük ve girişimcilik ve mülkiyet demişler. Fikri mülkiyet var. Bu şu açıdan önemli, anayasamız mülkiyet kavramını devamlı işledi ama fikri mülkiyetle ilgili yazım bulamıyorum. Burada yer alması gerek. Tek grupta çıkan coğrafi konum ve doğal kaynaklar. Burada kendi aramızda doğal kaynaklar denir. Bunlar bize hep fırsat olarak söylenir ama daha fırsat olmadı. Bunu bilgiyle birleştirirsek ancak fırsat olabilir. Benim söyleyeceklerim şu anda bu kadar.

TEHDİTLER

İsmim Seyhan Ekşioğlu. Tehditleri çalıştık. Türkiye'de yaşanan olgular nasıl tehdit olur. Bize göre 4 ayrı grubun çalışması vardı. Birinci olarak demokrasi ve hukuk eksikliği. Tanzimat ile birlikte gelen uzun bir dönem var ama hala demokrasi eksik, kuvvetler ayrılığı bile düzgün uygulanmıyor. Dünyanın gittiği trend olarak sivil toplum kuruluşlarının anayasada yer alması gerektiğini vurguladık. Anayasal tehdit: hoşgörüsüzlük, ötekileştirme, milliyetçilik, dinsel ve etik köken bölücülüğü dedik. Anayasa genel çerçeveyi çizmeli, bu çerçevede barışı sağlamalı ve ötekileştirmeyi de ortadan kaldırmalıdır. Üçüncü konu sosyal ve ekonomik tehdit, yoksulluk, göç, yolsuzluk, küreselleşme ve bilgi toplumu olamama dedik. Başlangıçtaki sorunlar her saniye yaşanan kavramlar. Bizim gelişmemiz bizim bilgi toplumu olmamamıza ve küreselleşmeyi yanlış anlamaya bağlı. Bu kavramların anayasaya girip güvence altına alınmamasını bir tehdit olarak görüyoruz. Hala haklarımız eksik. Her ne kadar kanun olarak varsa da uygulamada çok eksik: birey ve kadın hakları cinsiyet ile ilgili maddeler olmalı. Cinsiyet ayrımcılığının önlenmesi Türkiye'nin ufkunu açacak ve barışı getireceğine inanıyoruz. Her türlü ayrımcılığı yasaklayan bir ayrımcılık istiyoruz. Kadınların da cinsiyet ayrımcılığına uğramadan eşit yaşatan bir anayasa istiyoruz. Demokrasimiz tam demokrasi olsun istiyoruz. Bir de tek grupta ortaya çıkan var: bireyin öne çıkması çok önemli, bunların sınırsız olmaması gerektiğini düşünen bir

grubumuz var. Kamu yararı önemlidir dendi. Mutlaka ulusun bağımsızlığı olsun demiş bir grup. Ekonomik istikrarsızlık tehdidine göre burada önlem alınması ve güçlü ekonominin sağlanması dendi. Güçlü ekonomik şartlarının oluşması gerek. Bu çalışmamızın anayasa ile bağlantısı şu şekilde: herkes kendini çok demokrat kabul ediyor ama uygulamaların tek yanlı olduğu hükümet uygulamalarından görüyoruz. Yasama, yürütme ve yargının evrensel demokrasi çerçevesinde olması gerektiğini düşünüyoruz. Anayasada bireyin devlete karşı korunması gerekiyor. Birey koruması da sınırsız olmamalı. İnsan Hakları Evrensel Beyanname 32-33 maddede tüm bu sınırları anlatır ve getirir. Sınırsız özgürlük de oligarşi yaratır. Bu ülkede yaşamamız için ekonomik politika olması ve sosyal haklarımızın güven içinde olması ve mutlaka kültürel haklarımızın çeşitliliği zenginliktir. Laiklik, cumhuriyet kadar olmazsa olmaz şartımız.

GÜÇLÜ YANLAR

Biz bu güçlü yanları belirleyen grupta olmak istemedik. Çünkü zor, eksiklikleri söylemek daha kolay. Bizimkiler daha çok fırsat. İlk olarak laik, sosyal, hukuk devleti olmamız ve cumhuriyetin olması ne kadar gerekleri uygulanmasa da bir güçlü yan. Anayasada bu var. Çelişki gibi görünse de yeterli görmediğimizi belirtmek isterim. Serbest piyasa ekonomisi ne kadar güç gibi görünse de sosyal devlet kavramının güvence altına alındıktan sonra bir fırsat olabilir. Avrupa Birliği'nin bir itici gücü var. Bu daha iyi yaşama isteğimiz olarak da yorumlanabilir. Her alanda eşitlik, insan hakları ve bireysel hak ve özgürlükler konusunda bu istek. Bu istemenin getirdiği bir güç. Sivil toplum kuruluşlarının artan gücü biraz fırsat. Siyasal karar alma sürecine katılmaları, örgütlenme özgürlüğü geliştirirken hakikaten içten katmak istemesi ve bunun anayasada yerini bulması önemli bir gelişme. Tek grupta öne çıkan bir güçlü yanımız var: Atatürk ilkelerini uyguluyor olmamız ve milli bilincin olması. Buna bireysel değil grupsal olarak, keşke diyoruz, bunları sadece ilke değil, hedef olarak alsak. Kadın erkek eşitliği bir hedeftir. Bu hedefe ulaşmak için yapılması gerekenler vardır. Bu hedefe ulaşmak istememiz bir güçtür.

ZAYIF YANLAR

İsmim Ural Aküzüm. İnsan insanın ve Türk Türk'ün kurdudur, dolayısıyla zayıf yanlarımızı ortaya dökmek kolay oldu. Yargının bağımsız olmaması ve kuvvetler ayrılığının düzgün işlememesi bizim zayıf yanlarımız. Bunlar yapısal unsurlar olduğundan düzeltileceği yer de anayasa. Yargı üyelerinin hükümet tarafından atanması gibi bir konu var. Kuvvetler ayrılığı çok önemli. Bunların ayrı olması dışında bir de denge olmalı. Kuvvetler ayrılığı ve yargı bağımsızlığı önemli. Şeffaf ve hesap sorulabilir bir yönetim yok. Ayrıca araştıran, sorgulayan birey yetiştiremeyen eğitim sistemimiz de zayıf bir yan. Gerçekten eğitimde fırsat eşitliği olmaması bir anayasal güvenceyle kaldırılmalı. Burada gerekli tedbiri almalı. Bu da uygulanabilmeli. Bireysel hak ve özgürlükler altında bireylerin korunamaması ve demokratik devletin olmaması birey haklarının çoğulcu demokrasi içinde işletilmemesi bir zayıflık. Özgürlükler esas alınmalı. Burada kadın erkek eşitliği geliyor. %40-60 kota tartışmaları bizim zamanımızı aldı. Tek tek gruplara bakarsak şunlar var. Lider oligarşisi diyoruz. Bu 1990'lardan beri var. Bu yasal sistemin getirdiği sıkıntı. Sosyal, siyasal ve ekonomik yaşamı yarıdık çünkü katılımcı demokrasi etkin değil, bunun için zihinsel engelleri de aşmamız gerekiyor. Türkiye'de siyasi partiler yasası böyleyken de işletilebilir. Kadın-erkek eşitliği için ekonomik istikrarsızlık ve yasal engeller var. Bununla ilgili değişiklikler ve anayasada toplantı ve gösteri hakları hakkında değişiklik istiyoruz. Gelir dağılımının getirdiği birçok eşitsizlik var. Eğitim, sosyal güvenlik ve sağlık alanında. Burada çelişki var, serbest piyasa burayı engelliyor. Bir de karma görüş var. Bu anayasada çözümlenmeli. Laiklik anayasada yer almalı. Laiklikle ilgili görüş ayrılıkları var. Bu nedenle anayasanın net kavramları tanımlayan, muğlaklığa yer bırakmayan bir yapısı olmalı. Hak ve özgürlükler açısından daha demokratik olması gerektiğini düşünüyorum.

Oğuz Babüroğlu: Farkındayız oda biraz sıcak ve yemek sonrası rahavet var. Bazı gözlerin kapanmasını normal karşılayacağız. Herkesin elinde belgeler var. Olmayanlar da edinebilirler. Bir yarım saat – 45 dakika bunlarla ilgili yorum bekliyorum. Bu yorum şöyle olmalı. Buradaki çalışmayı bağlamı anlamak için yapıyoruz. Nasıl bir ortam içerisinde, nasıl bir anayasa nasıl bir ortamda oluşacak? Bunun İngilizce tabiri SWOT, bunu iyi yapabiliyor olmamız lazım. Bunu özümsememiz lazım. İlk katkı bu ortamda bu yönde. İkinci beklediğimiz katkı, bazı konuların daha iyi açıklığa kavuşturulması. Savunma ya da kurum görüşüne yönelik yorum beklemiyoruz. Eksik diyebilirsiniz. Çünkü bunları süze süze getirdik. Elenenler hiç yok diyemeyiz ama ortaya çıkan noktaları da bu gruplar üretti. Bir yandan yazıp 20'de duracağım. İkişer dakikadan fazla da katkı olmasın istiyoruz. İki dakikayı geçerseniz müdahale edeceğim, sonra bitirmenizi sağlayacağım.

- Anayasayla bağlantı konusunda fırsatların korunması açısından ekonomik istikrarı gözetici maddeler anayasada olmalı.
- Bir şey dikkatimi çekti. Bir anayasa metninin ne içermesi konusunda mutabakat yok. Kadın erkek eşitliği denmiş. 1930'dan beri istisnasız anayasanın bu konuda problemi yok. Olmadığı için bunu anayasaya getirmenin anlamı yok. Anayasa sosyal psikolojik belge değildir. Bu uygulamada olmayabilir ama bu anayasa ile ilgili değil. Keza sivil toplum kuruluşları içinde bu vurgulanıyor. Türkiye'deki sivil toplum kuruluşları devletten beslenir. Çoğunun az üyesi vardır ve kaynakları düşüktür. Başka ülkelerde büyük sivil toplum kuruluşlarının olmasının nedeni üyelerinin çok olması ve bütçelerinin büyük olması. Bunların hepsinin önde tutulması gerekiyor.
- Anayasanın mimarisinde ne olması gerektiği çerçevede olacak.
- 4 grupta da sanat yok. Sanat olmadan biz batı da olamayız, adam da olamayız. Sanata gerekli değeri verelim. Burada da sanatın yeri olsun.
- Merhaba. 4 grupta da dikkat edersek yargıya yönelik, yani kuvvetler ayrılığı var. Bizim tekrarladığımız 3 erk: yasama yürütme yargı. Bunlar kim için var. Egemenliğin sahibi millet için. Millet yargının neresinde yer alıyor? Mahkemede Türk Milleti adına hüküm verilir, peki burada Türk milleti nerede geçiyor? Örneğin jüri sistemini tartışamaz mıyız?
- İki husus var: Biri laikliğin tanımı. Bunun tanımını yapmadan fırsat-tehdit iyi değerlendirilmez. Bunun yoruma mahal vermeyen bir tanımı yer almalı. Bir de basının kartelleşmesi ile ilgili anayasada hüküm olmalı.
- Bireyin hak ve özgürlüklerinden bahsedildi. Sorumluluk hiç yoktu. Oysa ki bireyler de sorumluluk sahibi olmalı. Ülkeyi bu şekilde kaybetmeyelim.
- Güçlü yanlara ilişkin çok şeyden bahsettik. Biz genç nüfusu göz önünde bulundurmalıyız. Artık sabit fikirli olmuş insanları dinlenmeye alalım diyoruz.
- Çevre hakkı yok. Özellikle tek grupta doğal kaynaklar salt ekonomik büyüme için mi? Çevre hakkını koymuştuk. Doğal varlıkların korunmasının bir tehdit olduğunu insan hakları altına koymuştuk. Sağlıklı bir çevrede yaşamak herkesin hakkı. 56 maddede bu ele alınıyor.
- Göç kavramı sadece tehdit olarak alındı. Bu öyle genel bir kavram olarak almak sakıncalı. İç göç, zorunlu iç göç, ekonomik sebepli dış göç ve iltica olarak bakmak lazım. Türkiye'de 1 mülteci var; bu durum açıkça sorunu ortaya koyuyor. İltica hakkının da bir insan hakkı olmalı. İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinde bu var.
- 4 gruptan da kuvvetler ayrılığı, yargı bağımsızlığı geldi, bunlar zaten anayasada olmalı. Böyle nitelikte olmayan anayasa zaten olmasın. Devletin sadece siyasi niteliğini gösterir. Kuvvetler ayrılığı derken neyi kastediyor? Yasama, yürütme ve yargıyı biliyor. Bunun vurgulanması gereken üçünün dengede olması. Yargı bağımsızlığı deyince hakimlerin bağımsızlığı ve güvencesi kendi içinde tartışılacak uzun konular. Bunları daha sonra tekrar açmak gerekiyor. Bunlar genel konular. Burada pek çok sivil toplum kuruluşu var. Buradaki sivil toplum kuruluşları belli konular hakkında ne düşünüyor. Bu platformda da şu genel izlenimi alamadık. Burada daha netleştirilmeli. Anayasada olması gereken temel ilkeler. Yargı bağımsızlığı, işçinin korunması bunların içeriği doldurulmalı.
- Yöntem çok net. Daha evvel sunduk. Bundan sonra ilkeler, mimari var. Sonra bu soruyu alalım. Bir daha yöntem ve detay olmalı, her şey burada yok.
- Doğal varlıkların tahribi bir tehdittir. Bu nedenle anayasamızda doğal varlığı, toprak, tarım alanları ve biyolojik çeşitliliği fazla olan ormanların satılması güvence altına alınmalı.
- En güçlü ve en zayıf yanlarımız aynı maddeler olarak ifade ediliyor: Demokratik sosyal hukuk devleti ve kadın erkek eşitliği. Bu bir çelişki olarak algılanabilir ama aslında buradaki sorun uygulamada. Bunları uygulayacak uygun mekanizmanın anayasada belirtilmemesinde. Bunun nasıl sağlanacağını belirten bir şey yok. Aynı şey laiklik ilkesi için de geçerli. Bunlar uygulanmıyorsa kim sorumludur? Bu sorumlu nasıl devreye girecek? Partiler bir yerde tıkanıp, kendileri hüküm veriyor. Esas mesele şunu bulmamız: bu mekanizmalar nasıl konsun ki bu kesintilere uğramayalım? İktidardaki partiler anayasadaki maddelere kendilerini zincirle bağlı hissetsinler. Anayasa yapım sürecinin yönetimi doğru mudur, metni kim onaylar? İçerik ne olursa olsun, kimse uymuyor. Anayasa yapma yöntemi yanlış.

- Ortak güçlü yanlarımızın başında laik, sosyal, hukuk devleti demişiz. Sosyal devlet olarak kötü bir durumdayız. Bu güçlü bir taraf değil. Bölgesel kalkınmaya Avrupa Birliği'nde çok para harcanmış. Bunun anayasada yer alması gerekiyor. Bunun yanında şeffaflık yok. Bunun nedenini anayasada yer alan bir maddeye bağlamak istiyorum. Bütçe, harcamaların yapılmasına izin verir, kesin hesap kanunu bunun hesabını sorar. Dolayısıyla hesap sorulabilirlik orada kapanır. Anayasamızda gelecek yasa değişikliklerine göre Bakanlar Kurulu'na vergi koyma vs. yetkisi verilir. Aynı yasaya göre vergiler kanunla konur ve kaldırılır.
- Ortak tehditler arasında milliyetçilik vardı. Ancak, Atatürk milliyetçiliği konusunda konsensus var. Etnik kimlik dersek bu milliyetçilik olur. Bizim benimsediğimiz anlayış etnik kimliği aşar. Burada milliyetçilik tehdit olmamalı. Serbest piyasa beklentisi ile sosyal devletin güvence altına alınması zıt gibi görünmüyor. Bu bir avantajdır. Türk burjuvazisinin oluşması devleti sınırlayacaktır. Mülkiyetin sınırlandırılması sosyal devlete ilişkin bir seçenek olabilir. Burada sosyal devletten uzaklaşmayalım.
- Bireylerle ilgili çok şey söylenmiş, bazı gruplarda kadın haklarına kadar gelmiş ama asıl olan mesele bireyin devletle olan meselesidir. Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü var. Ülke ve milletin devletin olduğu anlaşılıyor. Bir emekli orgeneral şöyle demiştir: milletin ülkesi ve devletiyle bölünmez bütünlüğü denir. Burada mana değişikliği var. Bunu düzeltmemiz lazım. 13. maddede milleti öne çıkartan bir kavrayışı getirmemiz gerekiyor. Bu tabii yasayla olacak şey değil ama askerin anayasa yapım sürecine müdahalesinin azaltılması gerekiyor.
- Tehditlerdeki milliyetçilikten kastedilen aşırı milliyetçilik ve şovenizmdi. Serbest piyasanın, hele ki içinde bulunduğumuz coğrafya içinde, güçlü yanlar içinde olması çok mantıklı. Fırsatlar içinde son dönemdeki istikrarı sayıyor olmamız lazım. "Bilişime önem verelim" görüşüne olanak tanıyan şey Türkiye ekonomisindeki istikrar; bu istikrarın temellerinin anayasada yer bulması gerekiyor. Politik istikrar için yaptığımızın ekonomik istikrar için yapılması lazım.
- İktidardaki parti seçim yasasıyla kendini halk çoğunluğundan soyutladığı için anayasa değişikliği yetkisini kendisinde görmemeli. Halkı dışlıyor. Böyle toplantılar, bazılarının karanlık emellerine meşruiyet kazandırmak için yapılır.
- Güçlü yanlarımız arasında doğal kaynaklardan ve yeraltı zenginliklerinden bahsedilmiş. Bizim bunlardan başka gözle görünmeyen kaynaklarımız da var. Bunlardan biri de frekanslar. Bunlara da atıfta bulunmak gerekiyor.
- Öncelikle yeni anayasada "Devletin konumu ne olmalı?" sorusuna yanıt aramak gerekiyor. Devlet hakem mi hükümler mi olmalı? Benim kanaatim devleti hakem olmaya doğru götürmek gerektiğidir. Anayasa ideolojisiz olmalıdır. Herhangi bir görüşü dayatmamalıdır. Bu anlamda Atatürk milliyetçiliğinin temel alınması anayasayı ideolojik hale getirir. İdeolojisiz bir anayasa istiyorsak herhangi bir görüş onun içinde olmamalı. Anayasanın yargının bağımsızlığı için öngörmesi gereken hükümlerden dem vuruldu. Yargı bağımsızlığında yargı kararsızlığı daha büyük bir sorundur. Yeni anayasa ilerici demokrasinin çevresinde yüksek demokrasiyi yapılandırmalı ve birçok yüksek yargı organı halka dayalı olmalı.
- Kamusal karar alma mekanizmalarında sivil toplum kuruluşları yer almıyor. Özellikle yürütme ve yasama organlarında bu kuruluşların iradesinin yansıtılması için iyi bir mekanizma olmalı. Bu birçok yerde uygulanıyor. Bunun bir kurum olarak düşünülmesi gerektiğini düşünüyorum. Sivil toplum kuruluşları Avrupa'da kamusal karar alma mekanizması için önemli bir araç.
- Halihazırdaki durumu doğru değerlendirebilmek için 27 Nisan'daki Cumhurbaşkanlığı krizi, asker ve sivil bürokrasinin vesayeti ile bunların anayasa yapım sürecindeki rolüne değinmemiz gerekir. Bunları görmezden gelmek bu olguların varlığını ortadan kaldırmayacaktır.
- Ben kavram kargaşalarına değineceğim. Anayasada, kavramların içlerinin doldurularak yer alması çok önemli. Laiklik nedir, kamu yararı nedir? Kimin açısından kamu yararı gözetilecektir? Bunları açık tanımlara kavuşturmak gerekiyor.

- Benim değinmek istediğim üç husus var. Birincisi, genç nüfusun getirdiği avantaj. Bu gençlerin nitelikli yetişmesi için büyük masraflar yapıyoruz. Bunlar nitelikli insan olarak yetiştirildikten sonra işsizlik nedeniyle beyin göçü yaşanıyor. Bunları kaçırmıyoruz. Bununla ilgili bir yaptırım olmalı. Bir genç en verimli zamanında, ülkesine verimli olabileceği çalışmalar yapabilsin. İkincisi, ombudsman olarak çalışmalar yapmış kişileri halkın temsilcisi olarak anayasada yer alması gerekiyor. Son olarak, küresel ısınma ve su sorunu tüm dünyanın meselesi, doğal kaynaklara ilişkin konular da anayasada yer almalı.
- Kadın-erkek eşitliği söyleminden sıkıldığımı ifade edenlere şunu söylemek istiyorum: eşitlik sağlanana kadar sıkılacaksınız. Kadın istihdamı 1950'de %72'deyken bugün %50'lerde. Belediye başkanlarının hemen tamamı erkek. Oysa ülkemizin uluslararası anlaşmalarda imzası var. Hala erkeklerin dünyasında yaşıyoruz. Ne yazık ki, eşitlik sağlanana kadar sıkılmaya devam edeceksiniz.
- Oğuz Babüroğlu: İlk çalışma itibariyle bağlamı epey yakaladık. Bayağı bir şey yakaladık, birçok arkadaş görüş bildirdi. Bazıları görüşlerini bildirdi, bazıları açıklama yaptı, bazıları açıklamaya devam ediyor. Detayları tamamlamadan gitmeyeceğiz. Adım adım buraya gideceğiz. Gördüğünüz gibi bizim yapmaya çalıştığımız şeyin en önemli noktası yöntemi doğru işletip içeriğe karışmamak. Bazı moderatörlerin herkes konuştuğundan sonra toparlayıp özetlemek gibi bir huyu vardır. Ben bunu yapmıyorum. İstedığımız yere gitmek için bol bol zamanımız olacak, ben devam etmek istiyorum. Bu yöntemi çalıştıralım, umuyorum ki yarın akşam hepimiz memnun ayrılırız. Bu toleransı göstermemiz lazım. Lütfen birbirimizi hedef almayalım, mümkünse devam edelim. Geldiğimiz noktada bağlamdan ilkelere, ilkelere bunların anayasadaki yansımalarına ilişkin göndermeler yaptık. Şimdi bu göndermeleri işleyeceğiz. Birer vatandaş olarak biz nasıl bir anayasa istiyoruz? Bu temel ilkelerin ne olmasını istiyoruz? Şimdi işin özüne doğru yol alıyoruz. Birebir tasarım yapmasak da kavramlarımızı sağlamlaştırmamız lazım. Bundan sonraki çalışma en önemli gördüğümüz ilkeleri çıkartmaya çalışmak. Biz nasıl bir anayasa özlüyoruz, bununla ilgili beyin fırtınası yaptıracağız. İlk önce herkes kendi görüşünü söylüyor. Sonra biraz seçicilikle getirtenizi rica edeceğiz. Buradan da 6 tane ilkeyi, bu anayasada olması gerektiğini tasarlayabileceğimiz özellikleri getireceğiz. Beyin fırtınasını yapıp daha sonra eleyerek bunların sayısını azaltacağız. Sonra da tanımları yapmaya çalışacağız. O ilke karşımıza geldiğinde bunu iyi anlamamız lazım. Gruplar kendi içerisinde sunuş yapacak ve daha sonra ulaştıkları ilkeleri birleştirecekler. Sonra ucu açık. Sonra 19'a kadar, tartışmamıza devam edeceğiz. Aynı gruplara gidiyoruz. En önemli ilkeyi seçmeye çalışıyoruz.

ANAYASA İLKELERİ GRUP ÇALIŞMALARI

KIRMIZI GRUP

GRUP 1

Beyin Fırtınası:

- Düşünce ve ifade özgürlüğünü güvence altına almalı
- Eşitlikçi olmalı
- Laik bir anayasa olmalı
- Bireyi gözetken bir anayasa olmalı
- Teknik bir anayasa olmalı: İdeolojik unsurları içermemeli
- Dokunulmazlık zırhını kaldırmalı
- Yasama – yürütme – yargı iyi tanımlanmalı
- Temsil hakkını kolaylaştırmalı
 - Siyasi partiler
 - Baraj sorunu

- Aday belirleme
- Vatandaşlık ve Türklük kavramlarını milli bütünlüğü destekleyecek şekilde tanımlamalı
- Çalışma yaşamında adalet sağlayacak bir Anayasa olmalı
- Milli gelirin adaletli bölüşümünü sağlamalı
- Merkezi yönetimin yerel yönetim üzerindeki idari vesayeti kaldırılmalı
- Vergilendirme adil olmalı
- Kişinin kendisi ile ilgili toplanan bilgilere ulaşma ve düzeltme hakkını tanımalı
- Cumhuriyetimizin kurucu felsefesi olan Atatürk ilke ve devrimlerine sadık bir anayasa olmalı
- Ulusal çıkarlara uygun bir anayasa olmalı
- Anayasa kullandığı kavramları tanımlamalı
- Bütün düzeylerde bürokrasinin yürütme üzerindeki gücünü azaltmalı
- Doğal varlıkların ve çevrenin korunmasını sağlamalı
- Evrensel insan hakları standartlarını içermeli
- Çocuk haklarının korunması sağlanmalı
- Yürütmenin bürokrasi üzerindeki etkilerini azaltmalı
- Katılımcı sivil toplum oluşturulmalı
- Haberleşme özgürlüğünü güvenceye almalı
- Bağımsız örgütlenmeyi destekleyen bir Anayasa olmalı
- Doğal kaynaklar ve frekans spektrumu gibi konularda lisans verme ilkelerini tanımlamalı
- Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunu benimsemeli
- Sosyal hukuk devletini içermeli
- Egemenliğin kuvvetler ayrılığı ilkesine göre kullanılmasını sağlamalı

Seçilen İlkeler:

1. Cumhuriyetimizin kurucu felsefi olan Atatürk ilkelerine sadık bir anayasa olmalı
2. Egemenliğin kuvvet ayrılığı ilkesine göre kullanılmasını sağlamalı (hem tarafsız, hem bağımsız)
3. Evrensel insan hakları standartlarını içermeli
4. Temsil hakkının kolaylaştırılmasını sağlamalı
 - Siyasi partiler barajı sorunu
 - Aday belirleme sorunu
5. Kişinin kendisi ile ilgili toplanan bilgilere ulaşma ve düzeltme hakkını tanımalı
6. Milli gelirin adaletli bölüşümü için gerekli çerçeveyi sağlamalı

GRUP 2

Beyin Fırtınası:

- Ücret eşitliği (eşit işe eşit ücret) öngörmeli
- Ekonomik ve Sosyal Konseyin işlevi anayasada yer almalı
- Esnaf ve sanatkârın korunması için 173. madde geliştirilerek sürdürölmeli
- Su sorununa çözüml bulmalı
- Çevreyi ve doğal kaynakları korumalı
- Kamu maliyesinin etkin denetimini sağlamalı
- Milletvekili dokunulmazlıklarını kaldırmalı (kürsü dokunulmazlığı hariç)
- Siyasi parti başkanlarının ve milletvekillerinin görev sürelerine sınırlandırma getirmeli
- Anayasadaki tanımlar muğlâk olmamalı, net tanımlar getirilmeli
- Bireyi devletin önünde görmeli
- Serbest piyasa ekonomisinin tüm kuralları ile işletilmesini sağlamalı, 173. madde geliştirilerek sürdürölmeli
- STKların başkanları milletvekili olabilmeli
- Kuvvetler ayrılığı ilkesinin işlemesini sağlayacak yöntemler geliştirmeli
- Eğitim ve sağlıkta fırsat eşitliğini sağlamalı
- Sosyal güvenlik sisteminde değişikliğin önünü açmalı
- Bölgeler arası farklılıkların giderilmesine olanak tanınmalı

Seçilen İlkeler:

1. Ekonomik ve Sosyal Konsey Anayasa'da yer almalı ve etkin çalıştırılmalı
2. Çevre ve doğal kaynakları sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda korumalı
3. Kamu maliyesinin etkin denetimini öngörmeli
4. Milletvekillerin dokunulmazlıklarını (kürsü dokunulmazlığı hariç) kaldırmalı, siyasi parti başkanları ve milletvekillerinin görev sürelerini sınırlandırmalı
5. Serbest piyasa ekonomisinin tüm kurum ve kuralları ile işletilmesini, esnaf ve sanatkârların korunmasını sağlamalı
6. Bireyin devletin önünde tutulması, eğitim ve sağlıkta fırsat eşitliğinin sağlanması ve sosyal güvenlik sisteminde eşitlik sağlanırken kamuda eşit işe eşit ücret ödenmesi esasının getirilmesini öngörmeli

GRUP 3

Beyin Fırtınası:

- İnsanlık onuru
- Eşitlik
- Demokratik laiklik sosyal hukuk devleti
- Hukukun üstünlüğü
- Kuvvetler ayrılığı
- Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı
- Egemenliğin millete ait olması
- Kontrol ve denge mekanizmalarının varlığı
- Mali ve ekonomik alanlarda saydamlık
- Kadın erkek eşitliği
- Örgütlenme özgürlüğü
- Din ve vicdan özgürlüğü
- Sosyal haklar
- Yönetime katılımın güçlendirilmesi
- Bireysel haklar ve bunların kamu yararıyla sınırlandırılması
- Siyasi haklar ve yükümlölükler
- İfade özgürlüğü
- Mülkiyet hakkı

Seçilen İlkeler:

1. Demokratik, laik, sosyal hukuk devleti; şekli cumhuriyettir
2. Bireysel hak ve özgürlüklerin korunması (ifade, mülkiyet, din ve vicdan)
3. Kolektif hak ve özgürlükler (örgütlenme, toplanma...)
4. Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığının korunması
5. Kadın-erkek eşitliği başta olmak üzere kanun önünde ve uygulamada eşitliğin sağlanması
6. İnsan onurunun dokunulmazlığı
7. İdari, mali ve ekonomik alanlarda saydamlık ve etkinliğin sağlanması

GRUP 4

Beyin Fırtınası:

- Eşitlik: cinsel, cinsiyet, sosyo-ekonomik, bölgesel, dinsel, etnik
- Teşebbüs hürriyeti
- Bireysel ve kolektif özgürlüklerin korunması
- Vatandaşlık sorumlulukları
- Sosyal devlet, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi
- Çevre, kültür, diğer canlılara kaşı yükümlülükler korunmalı
- Sürdürülebilirlik ilkesi
- Katılımcı demokrasi ilkesinin geliştirilmesi
- Hesap sorulabilirlik ve şeffaflık
- Denetim ilkesi
- Hukuk devleti
- Haber alma ve yayma özgürlüğü
- Memur sendikalarının grev hakkı
- Sosyal adalet ilkesinin güçlendirilmesi
- Düzgün iş ve haklar standardı
- Eğitimde fırsat eşitliği, sonuçta fırsatta eşitlik
- Uluslararası antlaşmalara ve standartlara uygun hak ve özgürlükler
- Kayıtdışılığın önlenmesi, verginin genelleştirilmesi
- İnanç özgürlüğünün korunması
- Uluslararası antlaşmaların iş hukuku
- Yerel yönetimlerin geliştirilmesi
- Engelliler ve kimsesizlerin sosyal yaşama katılımı
- Devletin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yükümlülüğü

Seçilen İlkeler:

1. Devletin toplumsal cinsiyet eşitliğini fiili olarak sağlama yükümlülüğü (Eşitlik ilkesi)
2. Bireysel ve kolektif temel hak ve hürriyetlerinin ancak hukuk devleti ilkesi içinde sınırlanması (Temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin düzenlemelerde değişiklik ve daha somut, açık hükümlerin getirilmesi)
3. Katılımcı demokrasinin geliştirilmesi (STK, mahalli yönetim, siyasi partiler seçimler ve üniversiteler)
4. Uluslararası antlaşmaların iç hukuka üstünlüğü (90. madde hükmünün değiştirilmesi)
5. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi (il-ilçe yönetimi ve belediyeler)
6. Aktif sosyal devlet ilkesi (sosyal sigorta yardım ve hizmetler)

ORTAK İLKELER- KIRMIZI GRUP

1. Çevre ve doğal kaynakların, canlı ve cansız varlıkların ve üçüncü neslin sürdürülebilir haklarının güvence altına alınması
2. Bireysel ve kolektif hak ve özgürlüklerin korunması (evrensel standartlar)
3. Devletin toplumsal cinsiyet eşitliğini kanun önünde ve uygulamada sağlama yükümlülüğü ilkesi (geçici özel önlem alma dâhil)
4. Yargının tarafsızlığının ve bağımsızlığının korunması

Tek Grupta Çıkanlar:

1. Bireyin devletin önünde tutulması
2. Ekonomik ve Sosyal Konsey'in anayasada yer alıp etkin çalıştırılması
 - Sivil toplum kuruluşlarının kamusal karar alma mekanizmalarını etkileyebilmeleri
3. Kamu maliyesinin etkin denetimi (Kamu harcamalarının ve kamu gelirlerinin saydamlığı)
4. Milletvekillerinin ve tüm kamu çalışanlarının dokunulmazlıklarının kaldırılması ve siyasi parti başkanlarının ve milletvekillerinin görev sürelerinin sınırlandırılması
5. Milli gelirin adil dağılımı, ülke gelirinin ülke insanlarınınca adil bir sistemde dağıtılması (Asgari ücret, emeklilik vb)
6. Serbest piyasa ekonomisinin tüm kurum kuralları ile işletilmesi; bazı ekonomik ve sosyal kesimlerin korunmaya devam edilmesi
7. İnsan onurunun dokunulmazlığı ilkesi
8. İdari, mali ve ekonomik alanlarda saydamlık, etkinlik ve hesap sorulabilirliğin sağlanması
9. Bilgi edinme ve kişinin kendisiyle ilgili bilgiyi düzeltme talebi hakkı
10. Uluslararası antlaşmaların iç hukuka üstünlüğü
11. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi
12. Aktif sosyal devlet ilkesi (sosyal sigorta yardım ve hizmetler)
13. Atatürk ilkelerinin gözetilmesi
14. Temsil hakkının kolaylaştırılması sağlanmalı
 - Siyasi partiler aday belirleme sorunu
 - Baraj sorunu

Açıklamalar:

Geçenlerde bir kitap okudum, önsözünde “Söyleyebileceğimi bilmiyordum.” diye bir söz vardı. Biz de konuşurken bazı şeylerde böyle olduk. Biz de söyleyebileceğimizi bilmiyorduk ama girince açıldık. Bireyin ve devletin hak ve sorumluluklarını yazılı olarak yazıldığı ve buna uyulduğu kurallar zinciridir anayasa. “Birey, insan ve tüzel kişilik dışında hak ve sorumluluklar var mıdır?” dedik. Çevre ve doğal kaynakların dışında canlı ve cansız varlıkların ve üçüncü neslin sürdürülebilir haklarının güvence altına alınması ilkesi var. Buna emin olun farklı şeyi sunmak adına elimini titredim, heyecan duyduğum bir madde. Bizler diğer yasa yapanların dar kalıplaşmış fikirlerinin dışında olaylara bakmak, bunun sonucunda da başka bir sunum yapmakla mükellefiz. Sivil toplumun işlevi buradan geliyor.

- Üçüncü nesil nedir?

Üçüncü nesil bizim dışımızda gelecek nesiller. Üçüncü nesilde insanın dışında bitki, hayvan doğal kaynaklar, hava, tarihi değer ve kültürel miras için üçüncü nesil var. Bir nesil olsaydı dar kalıplı olurdu. Bu üçüncü nesle sürdürülebilir bir kaynak bırakmamız gerekiyor.

İkinci olarak, bireysel ve kolektif hak ve özgürlüklerin evrensel standartlarda güvence altına alınmasını koyduk. Bu cemaat olabilir, mahalle, genelde komün yaşayan insanlar olabilir. Bireylerin bir araya getirdiği topluluklar diyebilir.

- Kolektif olarak kullanılan bireysel haklar dersiniz daha uygun olur.

Üçüncü olarak burada bulunan bayan arkadaşların inanılmaz mücadelesine karşı bizim sadece boynumuz eğik. Burada olan erkek arkadaşların da iyi niyetinin de bir göstergesidir. Birçok grupta cinsiyet eşitliği ilk sıralara alınmıştır. Kanun önünde ve uygulamalarda geçici özel önlem halleri dahil dedik. Son olarak da yargının bağımsızlığını ele aldık. İlk 4 maddeyi böyle özetledik.

Bir de tek tek çıkan şeyler vardı. Bunlar da bireyin devletin önünde tutulmasından, ekonomik ve sosyal konseyin sivil toplum kuruluşlarının devletin ve hükümetin yürütme erkine etkisi ile ilgili kurduğu platformdan bahsediliyor. Kamu maliyesinin etkin denetimi, dokunulmazlıkların kaldırılması ve siyasi parti başkanlarının görev sürelerinin kısıtlandırılması dedik. Hatta bunu dernekler için de düşündük. Aslında 20-30 yıldır dernek başkanı olan “genç” arkadaşlarımız da var. Adil ücret sistemi kurulması, serbest ekonominin tüm kurum ve kurallarıyla işletilmesi diğer unsurlar. İnsan onurunun konulmasını biz birinci madde olarak algıladık. Hesap sorulabilirliğin düzenlenmesi gerekiyor. Kişinin kendi ile ilgili bilgilere ulaşma ve bunların düzeltilmesini talep etme hakkı varmış. Kendimle ilgili bilgi edinme hiç aklıma gelmemiştir. Uluslararası anlaşmaların iç hukuka üstünlüğü var. Yerel yönetimlerin içine demokrasi katma düşüncesini ele aldık, ancak bunu kaldıramayacağımıza karar verdik. Atatürk ilkelerinin gözetilmesi dedik. Temsil haklarında ise ülke barajı sorunu da buraya dahil.

MAVİ GRUP

GRUP 1

Beyin Fırt›nas›:

- Bilimsel merkezli eğitimi önemli tutan bir anayasa olmalı
- Ekonomik istikrar; işleyen piyasa ekonomisini önceliklendirmeli
- Anayasa bir fikir ve ideolojiye bina edilmemeli
- Hesap sorulabilirlik
- Bireye dayalı olmalı
- Bağlayıcılıkta evrensellik
- Yargı bağımsızlığı
- Atatürk ilkeleri metinde yer almalı
- Özgürlükçü, eşitlikçi, demokratik, çağdaş
- Gelir dağılım adaleti
- Eşitsizlik ilkesi
- Kısa olmalı
- Vatandaşların gönülden kabul edeceği metin olmalı
- Çağdaşlık
- Vesayet olmamalı
- Yerinden yönetim

Seçilen İlkeler:

1. Ekonomik istikrar işleyen piyasa ekonomisi
2. Hesap sorulabilirlik
3. Bağlayıcılıkta evrensellik
4. Özgürlükçü, eşitlikçi, bireye dayalı, demokratik, çağdaş
5. Bilimsel merkezli eğitimi önemli tutan
6. Anayasa bir fikir ve ideolojiye bina edilmemeli

GRUP 2

Beyin Fırtınası:

1. Kadın erkek eşitliğinin fiilen sağlanması için kota ve pozitif ayrımcılık önlemlerinin getirilmesi
2. Laiklik ilkesinin gözetilmesi
3. Yönetimin halk iradesine dayanması
4. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin belirgin olarak yer alması
5. Meslek kuruluşlarının mutlaka anayasada düzenlenmesi ve güçlendirilmesi
6. İnsanın en üst değer olması
7. Belirli meslek gruplarının – tarım ve küçük esnaf–korunması
8. Demokratik ve özgürlükçü olması
9. Hukukun üstünlüğü ilkesine ve yargı bağımsızlığına dayalı olması
10. İnsan haklarına dayanması
11. Siyasi partiler yasası ile seçim yasasının toplumun geniş kesimlerine hitap edecek şekilde yer alması
12. Temel hak ve hürriyetlere getirilecek sınırlamaların bu hakların özüne dokunmaması
13. Bütün kuvvetlerin ulus egemenliği ile bağlantı kurulması
14. Dil, din, etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim, medeni hal, yaş, engellilik, siyasi görüş ve benzeri her türlü ayrımcılığın yasaklandığı bir eşitlik düzenlemesi
15. oğulculuk ve katılımcılık esaslarına dayanması
16. Seçimlerin seçmenlerce talep edilmesi durumunda hemen yenilenmesi
17. Parti içi demokrasi anlayışının ulusal bütünlüğe bağlanması
18. Hak arama özgürlüğü önündeki engellerin kaldırılması (Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararlarına yargı yolu açık olmalı)
19. Kooperatifçiliği geliştirecek tedbirlerin alınması
20. İnsanı ve insani değerleri merkez alması
21. Sosyal devlet ilkesinin net bir şekilde yer alması, genişletilmiş ve talep edilebilir sosyal haklar tanınması
22. Memurlara siyaset yapma yolunun açılması
23. Anayasada belirli bir meslek grubuna özerklik verilmemesi, eşitlik sağlanması
24. Din hizmeti veren kamu kurumuna yer vermemesi
25. Silahlı Kuvvetler'in yurt savunmasından ibaret olan görevini Milli Savunma Bakanı'na bağlı olarak yerine getirmesi
26. Sistemin üzerindeki askeri ve sivil bürokratik vesayetin önlenmesi
27. Partileşmenin toplumsal verilere göre sınırlandırılması
28. Memurlara toplu sözleşme ve grev hakkının tanınması
29. Her türlü ayrımcılığın anayasal suç haline getirilmesi
30. Doğa, çevrenin ve kaynakların köklü mirasın korunması, planlı kentleşme

Seçilen İlkeler:

1. Laiklik (din ve devlet işleri ayrı)
 - a. Din hizmeti veren kamu kurumu olmamalı
 - b. Din ve vicdan özgürlüğü
 - c. Devlet tüm inançlara eşit mesafede olmalı
2. oğulcu ve katılımcı demokrasiyi esas alan bir anayasa
3. İnsan hak ve özgürlüklerini esas alan ve insan onurunu en yüce değer kabul eden bir anayasa
4. Her türlü ayrımcılık anayasada yasaklanmalı
 - a. Cinsiyet, etnik köken, dil, din, ırk, medeni hal, engelliler, cinsel yönelim
5. Meslek ayrımı gözetilmeksizin siyaset yapma yasağının önündeki engeller kaldırılmalı
6. Sistemin üzerindeki askeri ve bürokratik baskı kaldırılmalı

GRUP 3

Beyin Fırtınası:

1. Haklarını koruma imkanı olmayanların da haklarını koruyacak bir anayasa
2. Çoğulculuk
3. Eşitlik (Kadın-erkek, etnik köken, din, cinsel yönelim)
4. Laiklik
5. Anayasanın yeniden yapılması sürecinin yönetimi metinde yer almalı
6. Ulusal bağımsızlığa vurgu yapmalı
7. Sosyal devlet
8. Birey haklarıyla birlikte devleti de gözetmeli
9. Hukukun üstünlüğü
10. Bireyin kendini temsil edecek kişiyi seçebileceği bir sistem
11. “Türkiye Cumhuriyeti Atatürk devrimlerine bağlı anti-emperyalist, milliyetçi, devletçi, cumhuriyetçi, laik, halkçı ve devrimci bir Cumhuriyettir” ibaresinin yer alması
12. “Türkiye Cumhuriyetine vatandaşlık bağıyla bağlı her yurttaş Türk’tür” ibaresinin yer alması
13. Yaşama, eğitim, barınma gibi temel insan haklarının yer alması
14. Bireysel tercihlerin (din, cinsiyet, töre vb) kamu kurumlarına taşınmaması
15. Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı
16. Bilgi alma ve öğrenme hakkı
17. Farklılıkların korunması
18. Seçilmişlerin üstünlüğü
19. Şeffaflık ve hesap sorulabilirlik
20. Çocuk hakları
21. İnsan haklarına dayalı bir devlet
22. Kişilerin birbirlerine saygı göstermesini emreden bir anayasa
23. Fırsat eşitliklerini sağlayan bir anayasa
24. Her türlü ayrımcılığı önleyen bir anayasa
25. Devleti değil bireyi ön plana çıkaran bir anayasa
26. İyi eğitimi yüksek öğretim düzeyine kadar garanti altına alan bir anayasa
27. Yapılacak yasaların anayasaya uygunluğunu denetleyecek etkin mekanizmaları öngören bir anayasa

Seçilen İlkeler:

1. Demokratik devlet
2. Sosyal devlet
3. Laik devlet
4. İnsan haklarına dayanan, hukukun üstünlüğünü kabul eden bir anayasa
5. Üniter yapı içerisinde devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü korurken çoğulculuğu ve farklılıkları koruyan ve geliştiren bir anayasa
6. Eşitlik (cinsiyet, cinsel yönelim, etnik köken, din, dil, mezhep, yaş, engellilik) ve eşitlik sağlanana kadar pozitif ayrımcılık Not: POZİTİF AYRIMCILIK KONUSUNDA UZLAŞMA SAĞLANAMADI.

GRUP 4

Beyin Fırtınası:

- Laiklik
- Sosyal hukuk devleti
- İnsan haklarına dayananda eşitliği öngören (dil, din, ırk, cinsiyet)
- Toplumun huzurunu sağlayan bir anayasa
- Toplumsal uzlaşu kùltürünü geliştiren bir anayasa
- Demokratik
- İdeolojisiz anayasa
- Hakem devlet
- oğulcu, özgürlükçü ve katılımcu demokrasiyi benimseyen bir anayasa
- Atatürk ilke ve inkılaplarına dayanan bir anayasa
- Devlet bireyin özgürlüğü, sağlıklı yaşamasu, iyi bir eğitim alması için vardır
- Örgütlenme hakkı
- Çalışma barışı, sosyal güvenceyi sağlamalıdır
- Kayıt dışu ekonomiyi denetim altına alabilen bir anayasa
- Sosyal devlet ilkesini serbest piyasa ekonomisi karşısında koruyabilen, gelir dağılımını dengeleyen bir anayasa
- Yargının bağımsızlığını güçlendiren, yargının bağımsızlığını sağlayan (hükümet-yargu, asker-yargu) bir anayasa
- Yargu sisteminin birliği
- Müdahalesiz demokrasi anlayışı

Seçilen İlkeler:

- Laik bir devlet anlayışı (tanımlanmak şartıyla)
- oğulcu, katılımcu ve özgürlükçü anlayışı benimseyen demokratik bir devlet
- Dengeli gelir dağılımını öngören, sosyal devlet ilkesini serbest piyasa karşısında koruyan ve geliştiren bir devlet anlayışının benimsenmesi
- Yargu bağımsızlığını ve tarafsızlığını öngören hukuk devleti anlayışı
- Doğal çevrenin korunması
- Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması

ORTAK İLKELER – MAVİ GRUP

- Çoğulcu ve katılımcı demokrasiyi esas alan bir anayasa
- Özgürlükçü, eşitlikçi ve birey odaklı bir anayasa. İnsan hak ve özgürlüklerini esas alan ve insan onurunu en yüce değer kabul eden demokratik devlet
- Bilimsel merkezli eğitimde fırsat eşitliğini sağlayan bir anayasa
- Cinsiyet, etnik köken, dil, din, ırk, medeni hal, engelliler, mezhep, cinsel yönelim gibi gerekçelerle her türlü ayrımcılık anayasada yasaklanmalıdır.
- Laiklik (din ve devlet işleri ayrı)
 - Din ve vicdan özgürlüğü
 - Devlet tüm inançlara eşit mesafede
- Dengeli gelir dağılımını öngören, sosyal devlet ilkesini serbest piyasa karşısında koruyan ve geliştiren bir devlet anlayışının benimsenmesi
- Ekonomik istikrar, işleyen piyasa ekonomisi

Tek Grupta Çıkanlar:

- Hesap sorulabilirlik
- Yargı bağımsızlığını ve tarafsızlığını öngören hukuk devleti anlayışı
- Doğal çevrenin korunması
- Bağlayıcılıkta evrensellik
- Anayasanın bir fikir ve ideolojiye bina edilmemesi
- Sistemin üzerindeki askeri ve bürokratik baskının kaldırılması
- Din hizmeti veren kamu kurumunun olmaması
- Meslek ayrımı gözetilmeksizin siyaset yapma yasağının önündeki engellerin kaldırılması
- Üniter yapı içerisinde devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü koruyarak çoğulculuğun ve farklılıkların korunması ve geliştirilmesi
- Eşitlik sağlanana kadar pozitif ayrımcılık? (uzlaşma yok)

Açıklamalar:

Mavi grup olarak çoğulcu ve katılımcı demokrasiyi esas alan, özgürlükçü, eşitlikçi ve insan onurunu en yüce değer kabul eden bir anayasa istiyoruz. Bilim ve eğitimde fırsat eşitliğinin yanı sıra her türlü eşitliği esas kabul ediyoruz. Din ve devlet işlerinin ayrılması olarak tanımladığımız laiklik benimsediğimiz bir diğer ilke. Laikliğin altında din ve vicdan özgürlüğü ile devletin tüm inançlara eşit mesafeli olmasını öngörüyoruz. Dengeli gelir dağılımı öngören, serbest piyasa karşısında koruyan bir devlet anlayışının benimsenmesi gerektiği inancındayız. Bunu iyi işleyen piyasa olarak isimlendirdik. İyi işleyen piyasa ekonomisini herkes istiyor. Ancak bunun yanında sosyal devlet yok olmamalı. Sosyal devletle piyasa güçleri kararlarını birlikte vermeli. Yalnız biri güçlenmemeli. Biri ayakta dururken bu durum diğerine rağmen olmamalı. Sosyal adalet göz önüne alınmalı. Tek grupta hesap sorulabilirlik çıktı. Hukuk devleti, yargı bağımsızlığı dendi. Doğal çevrenin korunması, bağlayıcılıkta evrensellik öne çıkan diğer ilkeler. Ortaya sürülen bir diğer fikir, ideolojinin anayasanın inşasında rol üstlenmemesi gerektiği. Sistemin üzerindeki askeri ve bürokratik baskının kaldırılması gerekiyor. Din hizmeti veren kamu kurumu olmamalı. Siyaset yapma üzerindeki engeller kalkmalı. Devlet ve milletin bölünmez bütünlüğünü korurken çoğulculuk sağlanmalı. Eşitlik sağlanana kadar pozitif ayrımcılık dedik. Peki ne için bunu dedik, hangi konularda eşitlik? Dil, cinsiyet, etnik köken gibi birçok olgu var. Pozitif ayrımcılık fikri, cinsiyet eşitliği için uygundur. Etnik köken için bu geçerli midir? Bu tartışılır. Biz pozitif ayrımcılığı yalnızca cinsiyet için öngördük.

YEŞİL GRUP

GRUP 1

Beyin Fırtınası:

1. Hukuk devleti
2. Adil fırsat eşitliği
3. Parasız eğitim, sağlık
4. Cinsiyet eşitliği
5. Anayasal vatandaşlık
6. Eşitlik ilkesine “cinsel yönelimin” de eklenmesi
7. Yargı bağımsızlığı
8. Sosyal güvenlik ayırımının olmaması
9. Örgütlenme özgürlüğü
10. Merkez-yerel dengesi
11. Yargılama birliği ilkesi
12. Yargı tarafsızlığı
13. “Söz konusu insansa gerisi teferruattır”
14. MGK ve diyanet işleri başkanlığı anayasal kurum olmaktan çıksın
15. Laiklik ilkesinin gerçek anlamda yerleşmesi
16. Sosyal devlet
17. Düşünce ve ifade özgürlüğü
18. Tam bağımsızlık
19. Vicdani ret hakkı
20. Kültürel haklar
21. Çoğulculuk
22. Katılımcılık, saydamlık, hesap sorulabilirlik
23. Cevap alma hakkı

Seçilen İlkeler:

“Asıl olan insansa gerisi teferruattır”

1. Hukuk devleti:
 - a. Yargı bağımsızlığı
 - b. Yargı tarafsızlığı
 - c. Yargılama birliği
2. Anayasal vatandaşlık (vatandaşlığın etnik bir kimliğe atıf yapmaması, hukuki bir bağ olması)
3. Sosyal devlet:
 - a. Parasız eğitim ve sağlık
 - b. Adil fırsat eşitliği
 - c. Sosyal güvenlik hakkı
 - d. Gelir dağılımının dengelenmesi
 - e. Bölgesel kalkınma eşitliği

4. Örgütlenme özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılması (özellikle kamu görevlilerinin bir kısmının dernek kurma özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılması, kamu görevlilerinin ve öğrencilerin siyasi partilere üye olabilmesi)
5. Düşünce ve ifade özgürlüğü (çoğulculuk)
6. Ayrımcılık karşıtlığı: herkes ırk, dil, din, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, etnik kimlik ayrımı gözetilmeksizin yasalar önünde eşittir

Sunum:

- Hukuk devleti ilkesi teminat altına alınmalıdır. Yargılamada birlikten kastımız, hukuk kuralların herkes için geçerli olması, herkesin aynı prosedürle yargılanması, yargı karşısında herhangi bir ayrımcılık ya da kayırmacılık olmaması.
- Yani bir vatandaşlık paradigması ihtiyacı: etnik kimlikler arasında nötr bir unsur. Hukuki bir bağ.
- Sosyal devlet kimliği için öneriler: sosyal güvenlikden yararlanmayan kimse kalmaması.
- Bazı kamu görevlilerinin sendika, parti ve vakıflara üye olmasının önündeki engeller kaldırılmalı
- Düşünce ve ifade özgürlüğünün önündeki engeller kaldırılmalı. Bir takım kısıtlamalar elbette olacaktır ama temel kısıtlamalar dışında bireyler düşüncelerini dile getirdikleri için kendilerini tehlikede hissetmemelidir.
- ırk, dil, din, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, etnik kimlik gibi olgulardan kaynaklanabilecek ayrımcılıklara karşı anayasal güvenceler getirilmelidir.

GRUP 2

Beyin Fırtınası: KEŞKE:

1. 1961 Anayasası yeni anayasada örnek alınsa → birey merkezli bir Anayasa olsa
2. Haklar korunsa → yazılı haklar uygulamada korunsa ve gözetilse → kanun devleti yerine hukuk devleti kök salsa
3. Birey için devlet anlayışı yerleşse
4. Kültürel farklılıklar sosyal eşitlikte yansımaları bulsa
5. Devlet sosyal adaleti sağlasa
6. Hükümetlerin/yürütmenin yetkilerinin sınırlandığı fren/denge mekanizmaları kurulsun
7. Şeffaflık gözetilsin
8. Kuvvetler ayrılığı kesin çizgilerle ayrışsın
9. Yargı bağımsızlığı sağlansın
10. Etkin/etkili yargı yaratılsın:
 - Adil yargılanma hakkı uygulamaya geçsin
 - Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun kuruluşunda tarafsızlık gözetilsin
 - Yargının tarafsızlığı sağlansın
 - Yargının bağımsızlığı (organik-faaliyet) sağlansın
11. Düşünce özgürlüğü güvenceye alınsın
12. Sosyal devlet ilkesi yerleşsin
13. Yürütme organının üyeleri, yasama organı üyesi olarak yasama faaliyetlerine dahil olmasın
14. Kritik kavramlar muğlak olmasın, açıklıkla tanımlansın (laiklik – kamu yararı – kamu hizmeti)
15. Hesap verme sorumluluğu kesin kurallara bağlansın
16. Doğal – kültürel varlıklar (evre, orman, kültürel varlıklar) korunsun
17. Adem-i merkezizetilik öngörölsün (yerinden yönetim ilkesinin uygulanmasın)
18. Türkçeye önem verilse (Türkçe kullanılsın/korunsa) → tabela kirliliğinden kurtulunsun

Seçilen İlkeler:

“Önce insan”

1. Bireyin kişisel gelişimini esas alan birey merkezli bir anayasa (sosyal adalet – sanat ve kültürün desteklenmesi – eğitim – kültürel farklılıkların fikir özgürlüklerinin korunması) → çoğulcu bir anayasa, çoğunlukçu değil
2. Hükümetlerin/yürütmenin yetkilerinin sınırlandığı, etkin fren/denge mekanizmalarının oluşturulduğu bir anayasa
3. Yargı bağımsızlığı/yargı etkinliğini sağlayan bir anayasa
 - organik
 - faaliyet bağımsızlığı
 - adil yargılanma hakkı
4. Katılımcı, yerinden yönetim ilkesinin uygulandığı bir anayasa

5. Sosyal devlet ilkesini gözeterek ekonomik istikrarın bozulmasına izin vermeyen bir anayasa (sosyal güvenlik, sağlık, eğitimin ücretsiz sağlanması, mali disiplin, parasal disiplinin sağlanması, politik müdahalelerin engellenmesi)
6. Hukuk devletini esas alan (kanun devleti değil hukuk devleti), hukukun üstünlüğünün sağlandığı, güvenlik kaygısıyla özgürlüklerin dengelendiği bir anayasa
7. Temel kavramların açık tanımlandığı (kamu yararı - kamu hizmeti – laiklik) bir anayasa

Sunum:

- Bireyin kişisel gelişimini esas almalı, birey merkezli olmalı (sosyal adalet sağlanmalı–eğitim, sanat ve kültür desteklenmeli – kültürel farklılıklar ve fikir özgürlükleri korunmalı). Çoğunlukçu değil, çoğulcu bir anayasa yazılmalı.
- Hükümetlerin/yürütmenin yetkileri sınırlanmalı, etkin fren/denge mekanizmaları oluşturulmalı. Mevcut yasalar hükümetler KHK'lar gibi yetkiler tanır, bunlara sınır getirilmeli, kararlar katılımcı bir süreçte alınmalı, yasama yürütme karşısında güçlenmeli.
- Yargı hem oluşmasında hem faaliyetinde bağımsızlık sağlanmalı. Yargı etkinliği sağlanmalı. Adil yargılanma hakkı gözetilmeli.
- Katılımcılık ve yerinden yönetim ilkesi uygulanmalı. Yerel yönetimler karar alırken STK'ları katmalı.
- Sosyal devlet ilkesini gözetilmeli ancak ekonomik istikrarın bozulmasına izin verilmemeli. (sosyal güvenlik, sağlık ve eğitim ücretsiz sağlanmalı, mali disiplin, parasal disiplinin sağlanması, politik müdahalelerin engellenmesi) Tüm vatandaşlara hatta yabancılara da sosyal yardım sağlanmalı.
- Yasama dokunulmazlığı gibi bir ayrıcalığın kaldırılması dşnld. Anayasa hukuk devletini esas almalı, hukukun üstünlüğünü sağlamalı, güvenlik kaygısıyla özgürlükleri dengelemeli.
- Tartışmaların sona ermesi ve herkesin ortak akılda birleşmesi için temel kavramlar anayasada tanımlanarak yazılmalı.

GRUP 3

Beyin Fırtınası:

1. Din eğitiminde zorunluluk olmasa
2. Diyanet işleri gibi bir kurum olmasa
3. Anayasa birey hak ve özgürlüklerini temel alsa, “devlet”ten önce birey dese
4. Devlet yine de isteyene din eğitimi sağlasa
5. Eğitimde fırsat eşitliğinin altı çizilse
6. Devlet, tüm inanç gruplarına eşit mesafede olsa
7. Milletın egemenliğini kullanmasına engel olan, vesayet altına alan uygulamalar yer almasa
8. Seçim sistemi iki türlü olsa
9. Farklılıklarımızı zenginlik olarak algılasak
10. Parasız on iki yıl temel eğitim sağlansa (okul öncesi eğitim dahil)
11. “Ayrımcılık yapmama” ilkesi bütün kimlikler ve haller için olsa (yaş, cinsel yönelim, engellilik, medeni hal, etnik köken)
12. Sosyal güvenlikde eşitlik ilkesi gözetilse
13. Bilimsel özgürlük ve üniversite özerkliği sağlansa
14. Dokunulmazlık sadece kürsü dokunulmazlığı ile sınırlandırılmalı
15. Diyanet işleri başkanlığı özerk olsa, başkan atanmasa da seçilsen
16. Hesap sorulabilirlik “yetki”, “sorumluluk” birlikte değerlendirilebilse (tüm kamu kurumları için)
17. Kamu görevlilerinin göreve atanmaları ve yükseltilmeleri “liyakat” esasını çerçevesinde olmalı
18. Mülkiyet kavramına “fikri mülkiyet” hakları da eklensin
19. Türk Silahlı Kuvvetleri’nin sistem üzerindeki vesayeti kaldırılmalı
20. Devlet somut eşitliği sağlasa

Seçilen İlkeler:

1. Devlet, hizmet ve eğitimde tüm inanç gruplarından eşit mesafede olmalı (devlet din eğitimi garanti altına almalı [bu ibarede oydaşma yoktur]).
2. Birey hak ve özgürlükler temelli bir Anayasa yapılmalı, sınırlamamalar taraf olunan uluslararası sözleşmeler uyarınca düzenlenmeli
3. Tüm kamu görevlerinde “şeffaflık” ve “hesap sorulabilirlik” esas alınmalı
4. Eğitimde fırsat eşitliği sağlanmalı, okul öncesi eğitim + 12 yıl zorunlu parasız eğitim öngörülmalı
5. Dil, ırk, etnik köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, siyasal düşünce, felsefi inanç, din, mezhep, medeni hal, yaş, engellilik ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapılamaz, yasalar önünde herkes eşittir.
6. Sosyal güvenlikde eşitlik ilkesi gözetilmeli.
7. Bilimsel özgürlük ve üniversite özerkliği sağlanmalı.
8. Dokunulmazlık sadece kürsü dokunulmazlığı ile sınırlandırılmalı.

ORTAK İLKELER – GRUP YEŞİL

1. Birey hak ve özgürlüklerini temel alan bir anayasa. Birey merkezli: “önce insan”
2. Hukuk devletini teminat altına alan bir anayasa, kanun devleti değil, hukuk devleti:
 - Yargı bağımsızlığı
 - Yargı tarafsızlığı
 - Yargılama birliği (eşit şartlarda, aynı usulde, aynı yargı yerinde)
 - Adil yargılanma hakkı
 - Yasama dokunulmazlığı kürsü dokunulmazlığı ile sınırlanmalıdır
 - Kamu görevlilerine şeffaflık ve hesap sorulabilirlik
3. Sosyal devlet:
 - Sosyal güvenlik şemsiyesinin genişletilmesi
 - Parasız eğitim (okul öncesi ve 12 yıllık temel eğitim) ve sağlık
 - Adil fırsat eşitliği
 - Gelir dağılımının dengelenmesi
 - Bölgesel kalkınma eşitliği
 - Tüm inanç gruplarına eşit mesafede eğitim ve hizmet
4. Dil, ırk, etnik köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, din, siyasal düşünce, felsefi inanç, mezhep, medeni hal, yaş, engellilik vb. nedenlerle ayrımcılık yapılamaz, herkes eşittir. Devlet eşitliği sağlamakla yükümlüdür.
5. Kuvvetler ayrılığı prensibinin hayata geçirilmesi
6. Düşünce ve ifade özgürlüğü (çoğunlukçu değil, çoğulculuk)
7. Örgütlenme özgürlüğü önündeki engellerin kaldırılması

Tek Grupta Çıkanlar:

1. Katılımcı, yerinden yönetim ilkesinin uygulandığı bir anayasa
2. Ekonomik istikrarı sağlayan bir anayasa (mali disiplin, parasal disiplinin korunması, siyasetin ekonomiye müdahalesinin sınırlandırılması) → Anayasada ekonomiyi düzenleyen temel ilkelerin bulunması (Maastricht kriterleri vb)
3. Laiklik, kamu yararı, kamu hizmeti kavramların açık ve net tanımlandığı bir anayasa
4. Üniversite özerkliği ve bilimsel özgürlük
5. Anayasal vatandaşlık, vatandaşlığın etnik bir kimliğe atıf yapılarak tanımlanmaması, vatandaşlığın hukuki bir tanım olması

Açıklamalar:

Biz yeşiller olarak üç grup halinde çalıştık ve yedi konuda mutabık kaldık. Bunları arz etmek istiyorum. Bütün grupların ortak paydası bireyin haklarını gözetmesi oldu. Ulu, yüce gibi sıfatları devlete bahsetmeyen bir anayasa istedik. Ayrıca hukuk devletini de güvence altına alsın istedik. Nedir bu hukuk devleti? Burada alt ilkeler var. Bir kere yargı bağımsızlığı teminat altına alınmalı. Yargı tarafsız olmalı, herhangi bir ideoloji ve parti altında olmadığını belirtmeli. Yargılamada askeri ve adli yargı ayrımı giderilmeli. Yargıya muhatap kişilerin taşıdığı sıfatlar yargıya dahil olmamalı. Yasamaya sadece kürsü masumiyeti içerisinde dokunulmamalı. Ayrıca şeffaflık da bir ilke. Üçüncü ilke sosyal devlet. Bunun nasıl anlaşılması gerekiyor? Sosyal güvenlik şemsiyesi genişletilmeli. Kendi hayatını kendi idame edemeyecekler için gerekli tedbir alınmalı. Eğitim ve sağlık parasız olmalı. Okul öncesi ve 12 yıl eğitim parasız olmalı. Gelir dağılımı politikalarla dengelenmeli. Eşitsiz kalkınmanın bölgelerde engellenmesi için bazı fonlar bu doğrultuda kullanılmalı. Devletin hizmet verirken herhangi bir din, düşünce ve gruba bağlı olmadan herkese eşit mesafede olmalı. Dördüncü olarak dil, ırk, etnik köken,

renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, din, siyasal düşünce, felsefi inanç, mezhep, medeni hal, yaş, engellilik ayırt edilmeksizin ayrımcılık yapılmaması, herkesin eşit olması lazım. Devletin eşit olması yeni bir hüküm olmalı. Sağlıklı bir parlamenter rejim için kuvvetler ayrılığı prensibine uygun olmalı. Düşünce ve ifade özgürlüğü önündeki engeller kaldırılmalı. Toplumun oğulcu yapılanabilmesi için fiili yasal korkuları taşımamalı. rgtlenme zgrlğ olmalı. Kamuda alışanlar için ciddi bir örgütlenme sıkıntısı var, bu sıkıntı giderilmeli. Tek grupta çıkanlar ise aşırı merkezietçi bir yapı bugün Türkiye gerçeklerini karşılamıyor; yerinden yönetimi esas alan bir anayasa olsun dendi. Ekonomik istikrar sağlansın ve istikrarı bozacaklar edimlere karşı önlemler alınsın dendi. Kullandığımız kavramların tanımlarının aıklanılması gerek: Laiklik, kamu yararı gibi kavramlar açıklanmalı. Üniversitelere tam özerklik verilmeli. Vatandaşları herhangi bir kimlik altında toplanmamaya teşvik etmeli. Bizim nerilerimiz bunlar; teşekkür ediyoruz.

SARI GRUP

GRUP 1

Anayasa nasıl yapılmalı / değiştirilmeli?

- STK'ların geniş katılımları ve toplumsal uzlaşma anayasa yapımında ve değiştirilmesinde temel yöntem olmalı
- Anayasa mahkemesine başvurma hakkı STK'lara da tanınmalı

Beyin Fırtınası:

- Yargı, yasama ve yürütme bağımsızlığı
- Sosyal devlet ilkesinin hayata etkin geçirilmesi (sosyal güvenlik, sağlık, eğitim)
- Birey haklarının, devlet haklarının önünde olması.
- Laiklik
- oğulcu demokrasi (Azınlık hakları)
- Bütün görüşlere aynı mesafede olması ve hepsine imkan tanınması (ekonomik-sosyal-inanç)
- Çalışma hakkı ile ilgili konularda gençlerin ifadesine yer verilmesi
- İfade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, sendikal hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması
- Ayrıntılı değil "ÇERÇEVE" bir Anayasa

Seçilen İlkeler:

- Birey-devlet ilişkilerinde "BİREY" odaklı bir anayasa yapılmalıdır.
- İnsan hakları, ifade ve örgütlenme özgürlüğü başta olmak üzere bütün temel hak ve özgürlükler AİHM kararları doğrultusunda düzenlenmelidir.
- Sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilmesi için daha etkin tedbirler alınmalıdır (Sağlık-alışma-Sosyal Güvenlik-Eğitim).
- Devlet bütün görüşlere aynı mesafede olmalı ve hepsine imkan tanınmalıdır. Fiili eşitlik sağlanmalıdır (din, dil, ırk, cinsiyet, mezhep, siyasi düşünce, felsefi inanç).
- Siyasi partilerin işleyişinde demokratik prensipler hakim kılınmalı, şeffaflık ve hesap sorulabilirliğin sağlanacağı mekanizmalar oluşturulmalıdır.
- STK'nın anayasa yapımı dahil tüm temel yasaların yapımında etkin katılımlarını sağlayacak düzenleme yapılmalıdır.
- Bütün hak ve özgürlüklerin güvenceli kılabilmesi için, siyasi iktidarın etkilerinden uzak bir bağımsız yargı oluşturulmalı ve yargının iyi işleyişini sağlayacak önlemler alınmalıdır.
- Yargı denetimi dışında alanlar bırakılmamalı, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru dahil, iptal davası açma imkanı arttırılmalıdır.

GRUP 2

Beyin Fırtınası:

- Devletin kuruluş gerekçesi bir ilkesel temel olmalı
- Devletin niteliği net tanımlanmalı
- Katılımcı demokrasi temel alınmalı
- Anayasa devlet odaklı değil, birey odaklı olmalı
- Anayasa yorumlara açık olmamalı (anlaşılabilirlik)
- Genel ilkeleri belirlemeli
- Hukukun üstünlüğü benimsenmeli
- Hesap sorma ilkesi yer almalı
- Vatandaşın huzur ve mutluluğu ön planda tutulmalı
- Sürdürülebilir kalkınma ilkesi benimsenmeli
- Devletin ve bireyin görevleri net tanımlanmalı
- BM İnsan Hakları Sözleşmesine dayandırılmalı
- Güvenlik sektörü sivil denetim altına alınmalı
- Sığınma hakkı tanınmalı
- Fırsat ve kaynaklardan eşit yararlanmaya olanak tanınmalı
- Azınlık hakları korunmalı
- Özgürlükçü olmalı
- Uluslararası anlaşmaların uygulanabilirliği net şekilde belirlenmeli
- Kuvvetler ayrılığı ilkesi güvence altına alınmalı
- Özgürlükler soyut ve keyfi gerekçelerle sınırlandırılmamalı
- Kamu yararı tanımı net yapılmalı
- Yüksek öğretimde idari ve mali özerkliği öngören bir yapı kurulmalı
- Kamu çalışanlarının hakları korunmalı
- Yerel yönetimler teşvik edilmeli
- Eğitim ve sağlıkta fırsatlara erişim eşitliği yaratılmalı
- Sosyal devlet özelliği öne çıkarılmalı (sosyal devlet ilkesi)
- Laiklik ilkesi korunmalı
- Irk, din, mezhep farkı gözetmeyen bir eşitlik ilkesi getirilmeli
- Eşitlik ve cinsler arası temsil eşitliği ana akım olmalı
- Doğa ve çevre korunmalı
- Çağdaşlık ilkesi gözetilmeli
- Merkezi yönetim ve yerel yönetim alanları netleştirilmeli
- Basın ve ifade özgürlüğü sınırlandırılmamalı
- Rekabet serbestisi güvence altına alınmalı
- Fikri mülkiyet hakları korunmalı

Yukarıdakilerin özeti:

- Katılımcı demokrasi (şeffaflık, hesap sorma)
- Eşitlik ve özgürlük ilkesi (Irk, din, cinsiyet vs.)
- Uluslararası anlaşma ve sözleşmelerde yer alan insan hakları kapsamının benimsenmesi
- Birey ve devletin karşılıklı hak ve yükümlülüklerinin dengeli ve adil bir şekilde gözetilmesi
- Çağdaşlık ilkesi
- Çalışanların haklarının korunması
- Yüksek öğretimde idari, mali özerklik
- Basın ve ifade özgürlüğü
- Kuvvetler ayrılığı ilkesi
- Yönetimde yerel katılımın güçlenmesi
- Cinsiyetlerin eşit katılımı ve temsili
- Sosyal devlet
- Laiklik
- Devletin kuruluş felsefesi

Seçilen İlkeler:

- Katılımcı demokrasi (şeffaflık, hesap sorma)
- Eşitlik ve özgürlük ilkesi (Irk, din, cinsiyet vs.)
- Uluslararası anlaşma ve sözleşmelerde yer alan insan hakları kapsamının benimsenmesi
- Kuvvetler ayrılığı ilkesi
- Sosyal devlet
- Laiklik
- Sürdürülebilir kalkınma ilkesi

GRUP 3

Beyin Fırtınası:

- Kalıcı ve dayanıklı bir anayasa
- Çağdaş demokratik bir anayasa
 - Kurucu veya taraf olduğumuz uluslararası örgütlerin ve Avrupa kuruluşlarının demokrasi ve temel hak ve özgürlüklerle ilgili kriterleriyle tamamen uyumlu bir anayasa (bağlantı: temel hak ve özgürlükler)
- Toplumun her kesimini kapsayan, vatandaşlık tanımını net bir biçimde ortaya koyan, “Türkiyelilik” kavramını içeren bir anayasa
- Dili tutarlı olan (sade ve anlaşılır) bir anayasa
- Bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin açık bir biçimde yazıldığı ve yönetimin bu hak ve özgürlükleri yerine getirmesi için görevlendirildiği; buna karşılık hak ve özgürlüklerin sınırlanmasının yasalara bırakıldığı ya da sadece net bir biçimde belirtilen kamu yararı doğrultusunda gözetilerek sınırlandırıldığı bir anayasa
- Eşitlik- Ayrımcılık Yapmama İlkesi-
 - Irk, din, dil, mezhep, cinsiyet, cinsel yönelim, azınlığa mensubiyet ayrımı gözetilmeksizin herkes yasalar önünde eşittir
- Adil, insan ve çevre odaklı bir anayasa (insan haklarına dayalı)
- Devletin niteliklerinin açık olarak belirlendiği bir anayasa
- Kısa bir anayasa
- Parlamenter rejimi güçlendiren, meclis üstünlüğünü esas alan bir anayasa
- Başkanlık rejimini esas alan bir anayasa
- Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkilerinin sınırlandırıldığı bir anayasa
- Siyasi partilerin demokratik işleyişini güvence altına alan bir anayasa
- HSYK, YAŞ Kararlarına karşı denetim yolunu açan bir anayasa
- Güçlü ekonominin çerçeve şartlarını koyan bir anayasa
- Girişim hürriyetini koruyan bir anayasa
- Toplumsal ve kamusal çıkarların öncelikle gözetildiği bir anayasa

Öncelikler

- Çağdaş demokratik anayasa
 - Taraf olduğumuz Avrupa kuruluşlarının hukuki değerlerine uygun temel hak ve özgürlükler (evrensel hukuki değerler)
 - Sade ve anlaşılır (dili tutarlı olan) bir anayasa
- Eşitlik ve ayrımcılık yapmama ilkesi
- İdarenin her türlü eylemleri yargı denetimine açıktır
- Adil, insan ve çevre odaklı insan haklarına dayalı bir anayasa
- Toplumun her kesimini kapsayan vatandaşlık tanımını net bir biçimde ortaya koyan, “Türkiyelilik” kavramını içeren bir anayasa
- Temel hak ve özgürlük sınırlandırılmasının çerçevesinin net bir şekilde çizildiği bir anayasa
- Parlamenter rejimi güçlendiren meclis üstünlüğünü esas alan bir anayasa

ORTAK İLKELER – SARI GRUP

- Tüm temel hak ve özgürlüklerde uluslararası anlaşmalara, AIHM hükümlerine uyum
- Sosyal devlet ilkesi (Sağlık, Çalışma, Sosyal Güvenlik, Eğitim)
- Eşitlik İlkesi (Devlet tüm görüşlere aynı mesafede; ırk, din, dil, cinsiyet, cinsel yönelim ayrımı yok; cinsler arası fiili eşitlik sağlanması için tüm anayasa maddelerinde referans)
- Yargı denetimi dışında alan bırakılmaması (Şeffaflık, hesap sorma)
- Katılımcı demokrasi

Tek Grupta Çıkanlar:

- Birey-Devlet ilişkilerinde birey odaklı
- Siyasi parti işleyişinde demokratik ilkeler
- Anayasanın tutarlı dili olmalı
- Yargı bağımsızlığı
- Meclis üstünlüğü
- Adil, insan ve çevre odaklı
- “Türkiyelilik” kavramını içeren (Şerhli)
- Sürdürülebilir kalkınma ilkesi

Açıklamalar:

Saniyorsunuz ki ben buradan ineyeğim, ama erkekler ma izleyemeyecekler. Onun için bir açıklama: sabahdan beri bir karmaşa üzerine gidiyor. Kadınlar ve erkekler farklı bir dünyanın insanları değil, sanki kadınlar bir bahçe yapmışlar, ekmişler biçmişler. şunu da ekip biçmeyin gibi bir görüş var. (Burada müdahalelerle tartışma kesildi.)

Bu grup çok önemliydi, çok tartışmalı şeyler sonunda çıktı, birçok madde açıklandı. Önce sarı grubun ortak ilkelerine bakalım. Tüm hak ve özgürlüklerinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uyum önemliydi. Buna uyulduğunda demokrasi doğrudan geliyor. Buraya yazmadığımız insan hakları, kadın hakları sözleşmeleri ilkelerle yapılmış anayasa olur dendi. Sosyal devlet ilkesi ikinci madde. Bu önemli bir madde; sosyal devlet bireyi devlete karşı koruduğu için ortaya çıkarıldı. Eşitlikle kastedilen devletin herkese aynı mesafede olması. Burada cinsiyet ayrımı ve bunun içinde cinsel yönelim de var. Buraya eksik aktarılmış. Cinsler arası fiili eşitlik sağlaması için tüm maddeleri referans alması. Dikey kesen bir ilke bu. Cinsler arası eşitlik bunu sağlıyor. Özellikle bu konu dikey olduğu için diğerlerinden farklı. Yargının denetim dışı bırakılmaması daha önce söylendi. Kürsü dışında bütün dokunulmazlıkların kaldırılması çıktı. Zaten katılımcı demokrasi herkeste çıktı, ona özel olarak değinmiyorum. Tek grupta çıkanlar birey odaklılık, demokratik ilkelerin içinde açıklımlar konusu. Partinin bütün oluşumlarda demokratik olması. Anayasanın tutarlı bir dili olması çok soruldu. Şeffaflık dışında muğlak ve sübjektiflikte sorunlar oldu. Birtakım hükümlerde genel ahlak vs. gibi kavramlar var, bunların açıklanması gerekiyor. Yargı bağımsızlığı ve kuvvetler ayrılığı dendi. Bizde özellikle yargının üstünde özellikle duruldu. Meclis üstünlüğü vardı. Kırmızı grup bunu çok güzel söyledi. Türkiyelilik kavramına şerh getirilmesi ise Türklük olgusunun süren ağırlığını gösteriyor.

ORTAKLAŞTIRILMIŞ İLKELER

- Dil, ırk, etnik köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, din, siyasal düşünce, felsefi inanç, mezhep, medeni hal, yaş, engellilik vb. nedenlerle ayrımcılık yapılamaz, kanun önünde herkes eşittir. Devlet, toplumsal cinsiyet eşitliğini kanun önünde ve fiili uygulamada sağlamakla yükümlüdür (geçici özel önlem alma dâhil).
- Birey-Devlet ilişkilerinde birey odaklı bir anlayış
- Sosyal devlet ilkesi (Sağlık, çalışma, sosyal güvenlik, eğitim, dengeli gelir dağılımı, bölgesel kalkınmada eşitlik)
- Hukuk devletini teminat altına almak üzere;
 - Yargı denetimi dışında alan bırakılmaması
 - Yargı bağımsızlığı
 - Yargı tarafsızlığı
 - Yargılama birliği (eşit şartlarda, aynı usulde, aynı yargı yerinde)
 - Adil yargılanma hakkı
 - Yasama dokunulmazlığının kürsü dokunulmazlığı ile sınırlanması
 - Kamu görevlileri için şeffaflık ve hesap sorulabilirlik ilkelerini uygulama gereği
- Çoğulcu ve katılımcı demokrasinin esas alınması
- Devlet tüm temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası anlaşmaların ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasını sağlamakla yükümlüdür
- Laiklik (din ve devlet işleri ayrı)
 - Din ve vicdan özgürlüğü
 - Devlet tüm inançlara eşit mesafede olmalı
 - Laiklik kavramının açık ve net tanımlandığı bir Anayasa
- Ekonomik istikrarı ve iyi işleyen bir piyasayı sağlayan bir Anayasa (örneğin mali disiplin, parasal disiplinin korunması, siyasetin ekonomiye müdahale edememesi, Kamu maliyesinin etkin denetimi...)
- Sürdürülebilir kalkınma ilkesi: İnsan ve devlet (tüzel kişilik) ile birlikte çevre, doğal kaynaklar, canlı ve cansız varlıkların şimdiki ve gelecek nesillerin sürdürülebilir yaşamının güvence altına alınması.

Tek Grupta Ele Alınmış İlkeler:

- Eğitim:
 - Bilimsel standartlara uygun eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması
 - Üniversite özerkliği ve bilimsel özgürlük
- Atatürk ilkelerinin gözetilmesi
- Anayasal vatandaşlık, vatandaşlığın etnik bir kimliğe atıf yapılarak tanımlanmaması, vatandaşlığın hukuki bir tanımının olması
 - “Türkiyelilik” kavramını içeren bir vatandaşlık anlayışı (Şerhli)
- Bilgi edinme ve kişinin kendisi ile ilgili toplanan bilgilere ulaşma ve düzeltmesini talep etme hakkı
- Merkezi ve yerel yönetimler arası görev ve sorumlulukların dengelendiği, yerel yönetimlerin güçlendirildiği, katılımcı, yerinden yönetim ilkesinin uygulanması
- Siyasi parti sisteminde demokratik ilkeler
 - Temsil mekanizmasının güçlendirilmesi

- Siyasi partilerde aday belirleme sorunu
- Ulusal seçim barajı
- Yaptığı görev ayırt edilmeksizin siyaset yapma yasağının önündeki engellerin kaldırılması
- Milletvekillerinin ve tüm kamu çalışanlarının dokunulmazlıklarının kaldırılması ve siyasi parti başkanlarının ve milletvekillerinin görev sürelerinin sınırlandırılması
- Anayasa bir fikir ve ideoloji üzerine inşa edilmemeli
- Din hizmetinin devlet tarafından sağlanmaması
- Yaptığı görev ayırt edilmeksizin siyaset yapma yasağının önündeki engellerin kaldırılması
- Ekonomik ve Sosyal Konsey'in anayasada yer alıp etkin alıştırılması
 - STK'ların kamusal karar alma mekanizmalarını etkileyebilmeleri
- Anayasada muğlak ifadelerin yer almaması. Kamu yararı, kamu hizmeti kavramların anayasada açık ve net bir biçimde tanımlanması
- Meclis üstünlüğü: Parlamenterler yeri geldiğinde parti disiplininden bağımsız olarak hareket edebilmeli.
- Sistem üzerindeki askeri ve bürokratik baskının kaldırılması
- Üniter yapı içerisinde devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünün korunarak çoğulculuğun ve farklılığın korunup geliştirilmesi

DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

Oğuz Babüroğlu:

Hepinize iyi sabahlar.

Geldiğimiz noktanın üzerinden geçeceğiz. En son yapılan çalışmanın bütünleştirilmiş halini ve varsa yorumları alıp anayasa mimari çalışmasına başlayacağız. En son olarak da bu platform nasıl devam etsin, onu konuşup ayrılacağız.

Katılım şartlarını uygulamaya çalışıyoruz. Özellikle üstünde durulması gereken konu çalışma sistematiğimiz. Düzenli ve belirli aşamalara ayrılmış bir diyalog. Buna uymak en önemli konulardan biri. Bu katılımlı bir süreç, konu ile ilgili her görüşü dinlememiz gerekiyor. Burada bir sorunumuz var ama bu çalışmanın genel mantığı şudur. Bir bağlama bakılıyor. Bağlam şu nedenle önemli: 1960 anayasası bir önceki dönemdeki olgulara bir yanıt gibi ortaya çıkmış olabilir. Burada yetkiler ve siyasetle alakalı bir bağlam olabilir. 1970'lerin sonunda herkes birbirini vuruyordu, yönetim darlığı vardı. 1960'larda biraz özgürlükçü bir anayasa, 1980'lerde biraz daha merkezi bir anayasa vardı. Bizim şimdi önümüzde ne gibi tehdit ve fırsatlar var ve biz nasılız? Bunu bilinç üstüne çıkaralım dedik. 21. yüzyılda öyle görünüyor ki, fırsatlarda bir uluslararasılaşma süreci var, tarihsel, kültürel ve demografik kaynaklarımız var. Bilgi toplumu rüzgarı esip gidiyor. Diğer bir yandan da birtakım sorunlarımız da var. Demokrasi ve hukuk eksikliği, ötekileşme ve sosyoekonomik tehditler var. Bir yandan daha fazla bireyi öne çıkaran ve bu tür uluslararası değişimlere uyan bir yönetim ayarı yapamamış gibi görüyoruz. Kuvvetler dengesi, hak ve özgürlükler arasında bir mutabakat yok. Sivil bir anayasa olacaksa biz de sivil toplum olarak dün ve bugün bu ayarların nasıl olmalı diye bir çalışma yapıyoruz. Bu bağlamda özgürlük ve uluslararasılaşmanın, yenilikçi ve ekonomik rekabet gibi bir ortama uyum sağlama ve yeniden yapılandırılması gibi bir ders çıkardım. Bunun ardından ilkeler çalışması yaptık. Burada bir vatandaş olarak ne özlüyoruz? Bu yeni anayasanın özünde hangi ilkeler olmalı. Buna göre de bugün bir mimari yapalım. Dün vatandaş olarak baktık, bugün de bunlarla sınırlı kalmayarak daha detaylı daha somut, çatıştığımız konularda da çözüm yolları deneyerek yapalım. Bunları da artık birbirimize söyleyecek ve rahat konuşabilecek bir tecrübemiz var. Çünkü konular kolay uzlaşılabilir konular. Bunlar bir anlamda bizi bir diyalog ortamına da hazırladı. İlkelerden sonra, çünkü çalışmayı da sizlere dağıttık. Sunucular bütünleştirmeyi yaptı. Bizim anayasa profesörü arkadaşlarımız dokümanın üzerinden geçtiler. Büyük bir değişiklik yok ama cümlelerde çünkü gibi hata olmamasını sağladık. Bunun üzerinden geçeceğiz, bugün prototip bir anayasanın içerisinde olması gereken başlıklar doğrultusunda gruplara bölünerek çalışacağız. İlk önce ortaklardan başladık. Bazıları ortaklaştı, bazıları dışarıda kaldı. Aynı şeyleri 4 grup için yaptık. Tek grupta çıkanlar da örtüşürmekte zorlandığımız şeyler. Onları da tek grup diye koyduk. Unutmayın ki o tek grupta çıkanlar da buradaki ortak noktalar. Gerçekten de bir ortak akıl zemini hazırlayarak gidiyoruz. Şunu da hatırlatmak lazım: Kazanımlarla alakalı bir sayfa dağıtmıştık. Cumhuriyet'in temel değerleri ve Evrensel İnsan Hakları ile ilgili uluslararası anlaşmalar var. Bunların belirli öncelikleri de varmış. Şöyle bir süreçle başlıyoruz. Çıkanların üstünden geçeceğim, sonra da ortak aklı üzerinden geçerek değerlendireceğiz. Neler var, neler yok? Aynen çünkü yöntemi izleyeceğiz. Artık grup elemanı değil kendinizsiniz. Bu akıl ne çıkarmış. Gruplarla ilgili gözlemlerimiz olmalı ki aklımızın neyi içeri alıp almadığını görelim. Buradan nasıl bir akıl çıkmış onu anlayalım. Dün kavramların açık olmadığı belirtildi. Buraya konup da açık olmadığını düşündüğümüz konularda katkınızı bekliyoruz. Bizim gruplarda şöyle anlaşıldı diye katkılarımızı bekliyoruz.

Daha çoğulcu ve katılımcı bir demokrasi istiyoruz. Uluslararası anlaşmaların uygulamakla yükümlüdür. Laiklik ilkesi istiyoruz. Ekonomik istikrarı sağlayan bir anayasa istiyoruz. Sürdürülebilir kalkınma istiyoruz. Çevre ve diğer canlıları da burada yer almış. Canlı ve cansız deyince sürdürülebilir deyince bu şimdiki ve gelecek zamanı da kapsıyor. Bunu önerebilerseniz, bunun daha güzel yazılma şekilleri olabilir. Tek grupta çıkan eğitimi örtüştirmedik ama tek tek maddelerde topladık. Atatürk ilkeleri, anayasal vatandaşlık, bilgi talebi, merkezi yöntem ile yönetim, seçim barajı gibi örneklemeler var. Bir yandan bu alt başlıklar bundan sonraki çalışma için bilgi veriyor. Dolayısıyla anayasanın ideoloji üzerine inşası, din hizmetinin devlet tarafından sağlanmaması, muğlak ifadeler, meclis üstünlüğü olması, askeri bürokratik baskı, üniter gibi ifadeler var. Belki biraz daha konuşsak bunlar belli yerlere taşıyabiliriz. Dün akşamki grubun disiplin ve fedakarlığı ancak bu kadarına yetti.

Konuşmak isteyen çok arkadaşımız var. Yorumlarınızı iki dakika ile sınırlandıracağım. Bunları uzun uzun dinlersek tasarım yapmaya zamanımız olmaz.

- Dün birçok kez sanat konusuna değindik. Bugün yine sanat yok. Biz batıyı ekonomiden çok sanatla zorlamalıyız. Son birleştiren arkadaşlar sanatla ilgili değil. Bu sıkıntıyı çok yaşıyoruz.

- Ben de şunu eklemek istiyorum. Dün çeşitli gruplarda yer aldı ama güçler ayrılığı yeterince yer bulmamış. Ayrıca meclis üstünlüğü yasamanın yürütme karşısında güçlenmesi anlamına kayıyor.
- Ülkemizin yarısı kadın yarısı erkek. Ama 30 milyonun üstünde 18 yaş altı birey var. Bunların haklarının korunması için bizim emeğimiz gerekli. Gençler burada kendilerini temsil edemiyor ve maddeler eklemiyor. Bunları eklemek ve uygulanmasını sağlamak bize düşüyor. Çocuk ve gençler birey olarak ele alınıp bir madde özellikle eklenmeli.
- Dünkü grup çalışmalarında itirazımı bildirdim. Yargı tarafsızlığı siyaseten getirilmiş bir kavram. Hukukta böyle bir kavram yok. Yargı zaten anayasal ilkelerden taraftır ve bağımsızlık zaten tarafsızlığı içerir. İki tip bağımsızlık vardır: Organik ve fonksiyonel. Organik bağımsızlık yasama, yürütmeden ve telkin ve tavsiyeden uzak olması demektir. Fonksiyonel bağımsızlık hakim beyindedir, anayasa ile düzeltilmez. Hakim subjektif kaygılardan uzak karar vermesidir. Ceza yasaları bunu engeller. Ceza yasasına 228 maddesine göre hakim memurdur. Kişisel düşünceler ile karar verirse cezası 257 madde 4 fıkrada yer alır. Yeni kavram kargaşaları yaratmayalım.
- Bu tarafsızlık olayı çok önemli. Tarafsızlık klasik anlamda adil yargılanma hakkının içindedir. Tarafsız bir yargı önünde yargılanırsınız. Bu bir siyasal uyumdur. Bağımsızlık ve tarafsızlık yan yana olmaz. Siyasal iktidar bu yargı bana karşı taraftır deyip, bunun için yargıçları ben atamalıyım diyor. Bugünlerde kullanılan siyasal bir terminolojidir. Hakim ve savcuyu meclis, Danıştay'ı Bakanlar Kurulu, anayasa mahkemelerini ise meclis atıyor. Bağımsızlık diyorsanız, bu mahkemeleri bu kurullar atamamalıdır. İki birlikte olduğunda adalet olur.
- Çok teknik iki şeyden söz edeceğim. Fiili uygulama tuhaf, bir şey ya fiildir, ya uygulamadır. Yaptığı işten bağımsız siyasete katılması tekrarlı olarak yazılmış. Mehmet'in de sanatla ilgili çabasını saygıyla karşılayıp, katkıda bulunmak istiyorum. Yargı bağımsızlığı tarafsızlığı içeriyor olabilir, bu ayrı mesele. Bugün ülkenin geldiği noktada tarafsızlık ihtiyaç olmuş durumda. TESEV'in bir anketi var. Hakimlerin %50'si bu algıladıkları bir tehlike karşısında insan hakları kenarda kalabilir diyor. Bugünkü Türkiye'de vurgulanması gereken bir ihtiyaç da yargı tarafsızlığı.
- Anayasalar kadar yapılaş yöntemi de önemli. Bu meclis anayasa yapamaz. Yaparsa anayasa sıradan yasa haline gelir. Meclis kurucu meclis oluşturup, toplumun eşit şekilde katılmasını planlamalıdır. Anayasanın ilk 3 maddesi değiştirilemez. Böyle bir hüküm varken yeni anayasa yapılamaz. Kurucu meclis ile ilgili yasa çıkartılır, kurucu meclis oluşturulur, sonra anayasa oluşturulur. Dün söylediğim halde girmeyen, anayasanın dili ve dilindeki tutarlılık çok önemlidir. 367 tartışması bu nedenle ortaya çıkıyor.
- Taraf olmaktan bahsediyoruz. Bu anayasa başını örtenlerin anayasası değildir. Bizim başı örtülü hanımlar olarak seçme hakkımız var, seçilme hakkımız yok. 10 milyon kadın yok sayılmaz. İnanmayanların geniş davranması gerekiyor. Cezaevinden çıkan insanlar 5 yıl boyunca iyi davranmışlarsa sabıka kaydı silinsin, L tipi cezaevlerinin kaldırılması var, yakın zamanda yaşadığımız bir olayda bir kızın annesi genelevde çalıştığı için bir subayla evlenmesine izin verilmedi. Aydın geçinen bir yasa buna yasak getirmemeli.
- Ekonomik konulara gireceğim. Siyasetin ekonomiye müdahale etmemesi farklı yerlere gidebilir. Şöyle bir şey formüle ettik: Hükümetin işleyen piyasa ekonomisine yönelik hedef, kural koyma, denetim ve hesap sorma işlemlerinin etkin bir şekilde yerine getirilmesinin sağlanması, mali ve parasal disiplin; rekabet ortamı ve ilgili kurumsal yapının korunması.
- Seçimle ve atamayla gelinen tüm karar organlarında kadınların eşit katılım ve temsilini sağlamak dahil hukuksal ve kurumsal tüm geçici özel önlemleri almakla devlet yükümlüdür. Bu önlemler eşitlik ilkesini bozamaz. Ortamlarda hukuksal ve kurumsal önlemleri almakla yükümlüdür. Bireyin temel hak ve özgürlüklerini temel alan bir anlayış ile anayasa hazırlanmalıdır.
- Özetle birey-devlet ilişkisinde bireyin ön plana çıkması devleti potansiyel tehlike yaratan yaklaşımlara dönüştürülebilir. Bunu hukuk çözer. Hukuk devleti derken hukukun üstünlüğü demek uygun olabilir. Siyasetin de tek işi ekonomiye müdahale etmek değil. Serbest piyasa ise sosyal devleti satabilir. Değişmez maddelerde Cumhuriyet'in temel ilkeleri var.

Aşağıda tek grupta Atatürk ilkeleri kısmının çıkarılmasını öneriyorum. Bu zaten anayasada var.

- Ben ortaklardan bazılarının çıkarılması gerektiğini, ortak olmayanlardan bazılarının önemli olduğunu belirtmek isterim. Siyasi partiler konusu var, siyasi partilerde iç işleyişlerin demokratik olması çok önemlidir. Çok ikinci derecede önemli görülme ihtimali var ama yine de düşünün. İç işleyiş demokratik değilse; bir başkan hayat boyu genel başkan kalabilip, delegeleri kendi seçiyorsa, bu parti iktidardayken ülkeyi kötü yönetir. Bugünkü tıkanıkların sebeplerinden biri budur. Bunun ortak ilkelere dahil edilmesi gerekiyor. Partilerin mali denetiminin Sayıştay değil Anayasa Mahkemeleri tarafından şeffaflıkla yapılmasını istiyorum. Piyasa ekonomisi belli bir ekonomik görüşün özelliğidir. Bunun anayasada bulunması sorun yaratır.

- Anayasa ilkeleri çerçevesinde konu itibarıyla ikinci ve üçüncü madde birleştirilebilir. Sosyal devlet ilkesi göz ardı edilmeden, dengeli gelir dağılımı sağlanması gerekiyor. Birey-devlet ilişkilerinde de birey odaklı olsun diyorum. İkisinin bir cümle şeklinde birleştirilmesini talep ediyorum. Yüksek Hakim ve Savcılar Kurulu var, bundan çekiniliyor, çoğunluk onlarda oluyor. Bu işlemiyor. Bu itibarla başkanlığın seçimle kendi aralarından bağımsız biri tarafından seçilmesini öneriyorum.

- Siyasi parti kararlarını destekliyorum. Dışarıdan gelen etkileri almamışız. Finans grubunun üniter devletlerini yıkmak gibi bir eğilimi var. Buna karşı tedbirler alınmalı. Tek güçleri de basın. Üniversitede akademisyenlerin hakim olacağı yerde basında hiçbir mensubu yok. Bunun pek katkısı olmuyor. Başörtüsüne diyecek bir şey yok, türbanla başörtüsü karıştırılmamalı. Nazilerin gamalı hacı nasıl bir simgeyse bu da bir simgedir.

- Birey odaklı anlayış yerine dengeli bir anlayış konmalı. Devleti de ihmal etmemek gerekiyor. Bölgesel kalkınmada eşitlik olmaz. Bölgesel kalkınma farklarını giderecek tedbirleri alır demek gerekiyor.

- Şimdi biz ilkeleri benimsedik, 1982 anayasasında da bu ilkeler var. Cinsel yönelim ve cinsiyet ayrımcılığı hariç tüm bu ilkeler var. 1982'de din dersi zorunlu oldu ve tek yanlı din dersi sürdürüldü. Bunun uygun olmadığına dair karar çıktı ama bu taslakta var. 102. maddede Diyanet İşleri hala anayasal organizasyon olarak korunuyor. Diyanet İşleri, devletin tüm inançlara eşit olması kısmına uymuyor. Anayasanın bir-iki madde güzel başlıyor, sonralarda araya bir şeyler giriyor ve büyük bir tutarsızlık çıkıyor. Burada tutarsızlığı engelleyecek bir mekanizma gerekiyor. Biz başbakan aleyhine dava açtık, zorla duruşma günü aldık, 15 günde çıkması gereken karar 6 aydır hala çıkmadı.

- Merhaba, biz daha önceki anayasalarda kavramlar başka yere çekildiğinden kavramları açık açık yazıp, tekrarlara bile düştük. Her kavramı anladım yalnız cinsiyet kimliğinin ne demek olduğunu anlamadım. Her şeyde özgürlükten bahsediyoruz. Bundan sonra simgeler olmamalı diye kısıtlamalara düşüyoruz. İnsan neyi savunuyorsa savunsun, başkalarına saldırmadan bunu savunabilmeli.

- İlk madde ile ilgili bir şey söylemek istiyorum. Burada yapılmaması gereken ayrımcılığı sınırlamış oluyoruz. Bunların dışında benzer maddeler var. Hukuk önünde hiçbir gerekçe ile ayırım yapılamaz diyebiliriz. Ben başörtüsü kullanıyorum. Türban Sihlerde var. Türkiye'de türbanlı kimse tanımiyorum.

- Biz alt gruplarda bunu tartıştık ve kanun önünde eşitlik ve sosyal yönden tartışmalarda bulunduk. Memurlar daha ayrıntılı düzenlenmiş, bu uygulamada birçok soruna neden oldu. Tüm kurumları tek çatıda toplama çalışması oldu. Çalışan bir kesim olarak memur olanlar korunmalı ama bunun işçisi var, esnafı var. Devletin bir uzantısı olarak, esnaf ve sanatkarların korunması kaldırılırken memurlar korunuyor. Düzenleme anlamında tüm çalışanlar eşit mesafede olmalı. Kanunlarla düzenleme yapılmalı. Bunları tek sosyal güvenlik çatısı altında toparlamaya çalışıyoruz.

- Üçüncü maddede her şeyi saymışlar ama sonrasına ve benzeri demişler bunun içine ne girer, ne girmez? Bu yürütmenin dendiği gibi bazı düzenlemeler yapılması gerek. Genel olmalı. Birey odaklılıktaki maddeye nereden geldiğimizi bilip katılıyorum. 1982 anayasasına tepki olarak bu maddeyi istedik. Yalnız devleti de korumak lazım. Vicdani ret geliştirilmeye çalışıyor. Katılmır, katılmıyız ayrıdır. Hukuk devletinin teminat altına alınması denmiş. Her vatandaş idareden hesap sormalı. Burada kamu görevlilerini de korumak gerek. Kamu görevlileri gereksiz suçlamalardan korunmalı.

- Bizim siyasi algılarımız çok arızalı. Benim siyasetim iyi seninki kötü olarak algılıyor. O kadar kötüyse neden yapıyoruz? Herkesin kendi tercihlerini yansıtması gerekir. Bu şekliyle bunun anayasaya yansıtılması gerek. Meşru bir siyasi çerçevede siyaset yapıyorsak sembollerini kullanıp buna engel olmamalıyız. Kuvvetler ayrılığı tek bir kaynaktan beslenmekte, bu kaynak da milletin iradesidir. Biz diyoruz ki meclis kanun yapsın, hatta zaman zaman yapmasın diyoruz. Biz kuvvetler ayrılığı altında hiçbir yerde göremiyoruz. Ortak akılda bunu görüyoruz. Yüksek yargı kurumlarının üyelerinin meclis tarafından atanması gerekiyor.
- 1982 anayasasının ikinci maddesinde ve 24. maddesinde din ve vicdan hürriyeti ve laiklik var, eşitlik ilkesi 12. madde net tanımlanmış olmasına rağmen, en çok ihlal edilen bu üç düzenlemeyi görüyoruz. Yeni hazırlanan metinde bunun göz önünde bulun durulması gerekiyor. Vergi ödeyen, askerlik yapan bireylerin toplumun dışına itilmesini doğru olarak görmüyorum.
- Tek grupta ele alınmış ilkelerde ele alınan üniter devletin öneminin artırılması gerekiyor. Güçler ayrılığı da aynı şekilde ortaklarda yer almalı. Bunun yaşamaya dayandırılması şeklindeki görüş ihtiyatla ele alınmalı. Anayasa bir fikir ve ideoloji üzerine inşa edilmemeli görüşü var. Bana göre bütün devletler ve anayasalar belli bir doktrine dayanır. Bugün Türkiye, bölgesinde Müslüman bir toplumun laiklik ve demokrasi içinde yaşayabileceğini gösteren bir örnektir.
- Laiklik açık ve net tanımlandığı maddesine gelince, 1982 anayasasında bu madde var. Buradan değişik anlamlar çıkabilir. Bu anlamda böyle bir maddelerde yeterince açıklama var. Bunun bu şekilde kalması gerekir. Türkiye kavramını içeren vatandaşlık dün hiç söylenmedi. Hiç tartışmadık. Çok tartışılan bir konu. Böyle bir Türkiyelilik kavramı azınlıklarla karıştırılabilir, tehlikeli bir kavram.
- Ben kadın kuruluşlarına katılım ve heyecanları nedeniyle teşekkür ediyorum. Bu katılım ve diyalog şartlarını hatırlatmak istiyorum. Fikirlere önyargılı yaklaşmamaları, uzlaşmacı olmaları beklenir. Toplantı sonrası, belli bir fikri ya da simgeyi gamalı haçla eş tutmak uygun değildir.
- İlkelerde iki ilke öne çıkıyor: İlki katılımcı ve çoğulcu demokrasi diğeri de hukuk devleti. Bunlar her şeyi kapsıyor. Ama burada yine Türkiye'ye özgü koşullar burada ortaya çıkıyor. Türkiye'de yargı zaman zaman devleti koruma ve kollama görevi üstlenmiştir. Yargı kesinlikle böyle bir görevi üstlenemez, sadece yasaları uygulurlar. Subjektiflik konusunda bir niyet okuma yaparsanız, bu bir art niyettir. Yargıçlar süreçlerin sonucunda bu noktaya geldik. Bağımsızlık tarafsızlığı içeriyor.
- Ortak ilkelerde birey odaklılığın açılmasını ve özgürlük ve dokunulmazlık konusunda açıklık istiyoruz. Devlet birey için vardır lafının düşünülmesini istiyorum. Sosyal devlet ilkesinde barınma hakkı olmalı. Bir tek Amerika'da barınma hakkı yok. Çok önemli bir hak. Yerel yönetimlerle ilgili bir bölüm var. Katılım tek başına çok anlamlı değil, eğer şeffaflık yoksa.
- Anayasanın evrensel metin olduğuna inanıyorum. Ortak ilkelerin ilk maddesinde kanun önünde herkesin eşit olması yeterli bir cümledir. Anayasa evrensel haklarla bir bütün olmalıdır. Devlet kanun önünde eşitliği sağlamakla yükümlüdür deyince kadın hakları erkek hakları diye ayrılmamalı, insan hakları yeterli. Demokrasiye çoğulcu ve katılımcı demek onu tıkayan bir deyim, çoğulcu ve doğrudan yeterlidir. Ekonomi ile anayasanın da bir ilgisi yoktur. Üniversite özerkliği ve bilimsel özerklik dersek bu bütün insanlığı ilgilendirir. Böyle bir yasa da bizi tek tip bir üniversiteye yönlendirir.
- STK'ların kamusal karar alma mekanizmalarını etkileyebilmesi için katılım teşvik edilmeli. STK'lara insanlar zorluk ve korkularla katılıyor. Burada batıda olduğu gibi bir hareket yok. Batıda STK'lar çok öndedir. Şuralar binlerce kişiyle dolmalıydı. Şu an 70 STK gelebildi. Kaynak yaratılması ve projelerin teşvikinin anayasada görülmesi lazım. Patent ve telif hakları var. Milli değerlerimiz için patentin alınmasını istiyorum. Bir hususta devlet sanatçısı olma hususu var. Atatürk'ün sanatçıya verdiği önem belliydi. Ben bir ressam kızıyım, ek iş yapmasaydı bizi yetiştiremezdi. Devlet sanatçısı niteliklerinin belirtilip, unvanının verilmesi anayasada çok net belirlenmeli. Böylece daha çok sanatçı çıkacaktır. Bazı devlet sanatçılarında ödül veriliyor, bu ödül geri bırakılıyor.

- Ben ilk ilkeden başlayacağım. Kanun önünde eşitlik biçimsel eşitliği gözetir, fiili eşitliği gözetmez. Burada kadın-erkek eşittir denmesi gerekiyor. Geçici önlem kadınların hamilelik ve emzirme dönemleri ile karıştırılıyor ama kotayı ifade edecek şekilde düzenlenmemiş. Burada biçimsel eşitlik var. Çocuk, engelli ve yaşlılarla ilgili maddeye ihtiyaç var. Kadınlara ilgili bölümlerin sosyal devlete dahil edilmesi gerekiyor. Sürdürülebilirlik ile çevre çatışır. Çevreyi feda edebilirsiniz. Memurlar ve diğer çalışanların aynı konuda kaynatılması doğru değil. Memurlar statü hukukuna tabii, devlete karşı korunmaları lazım. Eşitliği sağlamak için denetim mekanizmalarının kurulması gerekiyor.
- Birkaç noktanın altını çiziceğim. Kavramları açıklayalım. Anayasada olan ikinci bir bölüm ihmal edilmiş. İdarenin örgütlenmesi ile ilgili bölümler yargı dışında yer almıyor. Bu yerel yönetime yansiyacaktır. İlk konuşmalarda kuvvetler ayrılığı vardı. Yasama ilişkileri vs. ile ilgili bir şey söylemek gerekiyor. Bununla ilgili girdi olmalı. İstikrar ve sosyal devleti tartışın, buradan yeni bir şey lazım. Almadan vermek Allah'a mahsus. Burada denge kurulmalı. Hepimizi birden olumsuz sonuca yönlendirmemek için mekanizmalar gerekiyor. Orada her şeyi çözmemiz gerekmiyor. Bazı şeyler öğrenme süreci için de olmalı. Uzmanlara metinler hazırlatılmalı. Bazı şeyler zamana bırakılmalı.

Oğuz Babüroğlu: Hepinize teşekkür ediyoruz. Herkes 2 dakikaya riayet etti. 10 dakika mola veriyoruz.

ANAYASA MİMARİSİ GRUP ÇALIŞMASI

Bundan sonraki çalışmayı ben anlatacağım ondan sonra Levent'e söz vereceğim. Danışmanlarımızdan "nasıl bir içerik bekliyoruz", konusunu destekleyecek uzman katkısı alalım dedik. Anayasa uzmanlarımızın danışmanlığında bu çalışmayı hazırladık. Yine 4 gruba ayrılıyoruz. Her grup bölündüğümüz zaman iki konuyu mutlaka tartışmalı: bir tanesi anayasaların yapılması ve değiştirilmesi ile ilgili. Bununla ilgili neler düşünüyorsunuz? Buradaki önerileriniz rica ediyoruz. Bundan sonraki diğer madde, hazırlamaya başladığımız ve çeşitli görüşler aldığımız temel hak ve özgürlükler. Mümkün olduğu kadar ortak konularımızı buraya taşımak istiyoruz ki bir ortak zemin oluşturalım. Dolayısıyla hem getirdiğiniz 25 küsur öneri, hem aralarda söylenenler üzerinden mutlaka geçin. Kişi hakları, siyasi haklar, sosyal ve ekonomik haklar, temel hak ve özgürlükleri oluşuyor. "Bunları yakalamış mıyız?" diyerek bakın. Şimdi 4 gruba ayrılacağız ve buna ek olarak 4 grubun biri yasama, biri yürütme ve idari yapı, biri hükümet sistemleri, biri de yargı konularını paralel oturumlarda çalışacak. İlk grup yasama çalışacak, göreviniz yasamayla alakalı somut önerileri getirmek. İkinci gruba gittiyseniz, yürütme ve idari yapıya bakıyorsunuz. Eğer üçüncü gruba düştüyseniz, hükümet sistemlerini siz alıyorsunuz. Eğer dördüncü gruba düştüyseniz yargıyı ele alıyorsunuz. Anayasada olması gereken mimarilerin önerilmesi gerekiyor. Gruptaki çalışmayla alakalı önemli bir önerimiz var. Somutlaştıkça uzlaşma ihtimali azalacak. Ama biz bunun peşindeyiz. Ne kadar uzlaşamayacak gibi çıkacak konularda ortaklaşıyorsak bu ortak aklın bir sonucudur. Uzlaşma olmayabilir, o zaman nasıl çözüleceğiyle alakalı yöntem istiyorum. Her durumda 3-4 konuya odaklanacaksınız. Levent konuları anlatacak. İleriye yönelik önerileri çıkaralım. Ama uzlaşmayınca nasıl bir yöntemle bu çalışmaya yaklaşacağız diyeceğiz. Orada da yaratıcı olmak gerekiyor. Bunları aynı zamanda çözmeye ve çözüm sürecini tasarlamaya mecburuz.

Hukuki Bilgilendirme:

Çok fazla uzmanlık konularına girmek amacımız yok. Derli toplu bir tartışma olsun diye bazı konular belirlenmeli. Tartışma kolaylığı açısından bir liste var, ama bu bir yönlendirme değil. Bizim verileri alabilmemiz için bunlar gerekiyor. Tüm anayasaları açıp baktığımızda iki alan var: devletin temel organizasyonu ve birey-devlet ilişkileri. Biz de bu iki alana vurgu yapmalıyız. Temel hak ve özgürlükler ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Temel hak ve özgürlükler büyük bir kategori, siz bunları ayırt edip ortaya koyuyorsunuz. Kişi hakları dediğimiz klasik alanlar, yaşama hakkı, konut dokunulmazlığı, özel hayatın gizliliği vb kavramlar. Bunlar kişi hakları oluyor. Siyasi haklar kişilerin devlet yönetimine katılması, parti kurma, seçme ve seçilme özgürlüğü gibi haklar. Sosyal ve ekonomik haklar ise en son oluşturuldu. Bireyler devletten bir şeyler istiyor, bir takım yükümlülükler geliyor, eğitim isteniyor, konut isteniyor vs. Bu 3 başlık altında önerilerinizi bekliyoruz. Mevcut anayasadan memnun musunuz, değilseniz ne eklersiniz? Üstüne ne koyarsınız? Devlet organizasyonuna baktığımızda, bunun tartışma sürecini daha ayrıntılı düzenledik. Anayasa sadece özgürlük değil, devlet organizasyonu da var temel hak ve özgürlüklerinin yanında. Burada şöyle bir tasarım yaptık, yasama, yürütme, hükümet sistemleri ve yargı dedik. Bunlar çakışabilir. Hükümet sistemleri dediğimizde yasama ve yürütmenin birbirleri ile olan ilişkilerini düşünmeye çalışıyoruz. Burada bir uzmanlık bilgisine sahip olmayabilirsiniz. Başkanlık, yarı başkanlık ve parlamenter sistemleri var. Bunların hepsine yönelik ilişkiler var. İdeal olarak hangisi Türkiye için uygundur sorusunun yanıtını tartışabilirsiniz. Yasama ve yürütmeyi ayrı ayrı da değerlendirmek gerekiyor. Bunlar kendi başlarına iki unsur. Yasama, yasama dokunulmazlığı, sorumsuzluğu, seçim sistemi, siyasi partilerin tablo içindeki yeri gibi konular. Yürütme ise iki kanattan oluşuyor: Cumhurbaşkanlığı ve Bakanlar Kurulu. Bunların fonksiyonu üstte, bunların yanı sıra aşağıda idare yapısı var. İdarenin içinde merkezi idare, yerel idare, YÖK, üniversiteler, TRT var. Bunlar hakkında ne düşünüyorsunuz? Yargı hepsinden ayrı ve hukukçu olduğumuz için bizim için çok önemli. Ayrıntılı düşünmek gerekiyor. Bu sistemin garantisi yargıdır. Bununla ilgili spesifik bir öneriniz var mı? Anayasaların yapılmasını çok konuştuk. Bunun var olma sebebi bu. Şu anda bir süreç devam ediyor. Biri diğerinden nasıl farklı olmalı?

- İlkeleri saptadık. 4 başlık altında somutlaştıracacağız. Ama bunlar örtüşmeyebilir. Örneğin çevrenin korunması kişisel haklara mı girer?
- Bu sosyal ve ekonomik haklara girer.
- Bu bir hak mı?
- Herkeste aynı sorular olmayabilir. Şimdi soruları almayalım. Birebir örtüşmeyen yerlerde yeni şeyler söyleyeceğiz. Siz tamamen özgürsünüz. Biz tartışma açısından kolaylık için bu bilgilendirmeyi yaptık.

Sunucu 15 arkadaşımız var. Bu arkadaşlarla beraber ayrıca bir 15 kişi ile bütünleştirme çalışması yapacağız. 15 kişi temel hak ve özgürlükleri sunacak. Sonra da tümünü birlikte gözden geçirip bitireceğiz. 15 grup 10 dakika sunsa 2.5 saat, biraz da ne çıktı, ne yapabiliriz, nasıl devam edeceğiz dersek, 18:30'a kadar çalışacağız.

KIRMIZI GRUP 1

1. Anayasa Nasıl Yapılmalıdır?

- a. Hükümet programa paralel olarak STK ve tüm kurumların (söz sahibi olmak isteyen her kişi ve kurumun) görüşlerine başvurmalıdır.
- b. Anayasanın nasıl yapılacağına ilişkin kanuni düzenleme yapılmalı, usul ve esaslar bu çerçevede düzenlenmelidir.
- c. Ekonomik ve Sosyal Konsey'in ne zaman dikkate alınması gerekir? Tasarı, Ekonomik ve Sosyal Konsey'de ele alınmalı. ESK'nın yapısını değiştiren kanun teklifi hükümetçe ele alınarak yasalaştırılmalı.
- d. Anayasa yapım süreci meclis çalışması + referandum olmalı
- e. STK'lar toplumsal ihtiyacın tespit edilmesi için sürecin içinde olmalı
- f. Bu kadar sık anayasa değişmez, oldubittiye getirilmez. Tüm toplumun görüşü alınmalı, yerelden başlamalı. Tüm sivil örgütlerin görüşü alınmalı. Eşitlik ilkesi özellikle kadın erkek eşitliği dikkate alınarak, gözetilerek yapılmalı.
- g. Gerginliklere, anayasal formül içerisinde çözüm getirilmeli: "anayasa" "ne zaman" "hangi iktidarda"? Bu ve bunun gibi platformlarda metni etkilemeliyiz, kamuoyu oluşturmaliyiz, daha aktif katılım sağlanmalı.
- h. Platformun çalışması Ankara merkezli kalmamalı
- i. En küçük birimlere kadar inilmeli
- j. "Esnek olmalı". Değiştirilmesinin önü de tıkanmasın.
- k. İlk üç maddenin değiştirilmemesi
- l. Eğer değiştirmemiz teklif edilirse yeni bir anayasa mı?
- m. İlk üç maddenin değiştirilemeyeceği hükmüne gerek yok!
- n. Değiştirilemez hükümlerin öngördüğü ilkeler mevcut 82 Anayasası'ndan farklı olarak ve daha ayrıntılı biçimde anayasanın ana metninde değil "giriş" kısmında yer almalıdır.
- o. Anayasa yapım sürecinde;
 - Toplumun en küçük birimleri dahil olmalı
 - STK'ların katkısı alınmalı
 - Uzman ve akademisyenler kaleme almalı
 - Meclis oylamalı ve referanduma sunmalı

2. Temel Hak ve Özgürlükler

- a. Basın ve ifade özgürlüğü, diğer siyasi ya da temel haklar dışında net olarak düzenlenmesi lazım.
- b. Türkiye'nin AB ve globalleşme sürecinde, anayasasında yabancılar hukuku yer alıyor mu? Türkiye'nin yabancılar hukuku, mülteciler, sığınmacılar vb. haklarını tanıması gerekmektedir. Temel insan hakları kapsayıcı ve evrensel olmalı
- c. Çalışanların toplu sözleşmeli grevli sendikal haklarının tanınması
- d. Eşitlik sağlanana kadar hayatın her alanında cinsiyet kotasının kullanılması
- e. İstihdam konusunda kota uygulanması olumsuz sonuçlar doğuracaktır.

- f. Anadilde eğitim anayasada düzenlenmeli (niter devlet ilkesine aykırı bulundu).
- g. Devletin resmi dili Türkçedir. Uluslararası insan hakları anlaşmalarında kültürel haklar konusunda getirilen ykmllklere bağlı kalınmalıdır. (şerhli)
- h. Kişisel hak ve özgürlük bağlamında ortak ilkelerde benimsenmiş olan, 1. maddede yer alan "Eşitlik İlkesini" grup olarak aynen benimsiyoruz.

3. Yasama

- a. Parlamenter sistem = tek meclis. Mevcut sistem içinde düzenleme (1 tane başkanlık sistemi nerisi var)
- b. Seçim sistemi: parti başkanlığına mutlak bağımlılıktan kurtulunmalı, n seçim parti yeleri arasında yapılmalı.
- c. Baraj kalkmalı: adil, temsili, seçim sistemi
 - Milletvekili seçimi en fazla 3 (ya da 2) dönem/sınırlama getirilmemeli → uzlaşı yok!
- d. Meclise yasa sunma yetkisi yerel meclisler aracılığıyla yapılabilir (2 şerh var)
- e. Dokunulmazlık "kürsü dokunulmazlığıyla" sınırlandırılmalıdır
- f. Cumhurbaşkanı meclis seçmeli. Cumhurbaşkanı'nın yetkileri sınırlı olmalı
- g. Meclis-yargı ilişkisi: yargı bağımsızlığını zedelemeyecek şekilde yasama atama yetkisini paylaşmalı
- h. Milletvekili seçildikten sonra da STK görevi devam etmeli
- i. Milletvekili, milletvekilliği dışında ticari, kamu kurum ve STK'larda görev alamaz.

Açıklamalar:

Bunları madde madde okumayacağız. Anayasa nasıl yapılmamalıdır konusu üstünde duracağım. Anayasaların oluşturulmasında sivil toplum kuruluşları ve diğer kamu kuruluşları görev almalıdır. Uzman ve akademisyenler de bunu kaleme almalı ve bu düzen bir çerçeveye oturtulmalıdır. Bugünkü eşitlik ilkesinin ilk maddesinin tamamını kabul ettik.

Temel hak ve zgrlklerde basın ve ifade zgrlğinin net olarak tanımlanması lazım. Mltecilerde de tam bir uzlaşma sağlayamadık. Eşitlik sağlanana kadar cinsiyet kotası uygulanmalı. Üniter devlet ilkesine karşı çıkan bir arkadaş oldu. Kültürel haklara bağlı kalınmalıdır, diye uzlaştık.

Yasamayı çok alışamadık. Bizim görüşümüz parlamenter sistem ve tek meclis. Bir arkadaşımız başkanlık sistemi önerdi. Adil seçim dedik. Yasa sunma yerel meclislerle de yapılabilir ama burada şerh de var. Cumhurbaşkanı meclis seçmeli. Yargı bağımsızlığını zedelemeyecek şekilde yasamanın atama yetkisini paylaşması gerekiyor. Milletvekilleri ticari kurumlar ve kamu kurumlarında görev alamaz dedik.

KIRMIZI GRUP 2

1. Anayasa yapım süreci

- a. Katılımcı bir süreç 3 yöntem:
 - i. Tüm vatandaşların görüşlerinin alınabileceği yaygın sistem
 - ii. STK, meslek örgütleri ve akademisyenlerden oluşan bir danışma kurulunca hazırlanarak halkın görüş ve önerilerine sunulmalı
 - iii. Anayasanın kurucu meclis tarafından yapılması

NOT: Anayasa hazırlama sürecinin nasıl olacağının müzakere edilerek belirlenmesi

2. Temel hak ve özgürlükler

- a. Demokrasi, insan onurunu korumak, kadın erkek eşitliğini fiilen sağlamak, kişilerin hak ve özgürlüklerine, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkelerine aykırı olarak sınırlayan siyasal ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak
- b. Devletin temel nitelikleri göz önünde bulundurularak bunun dışındaki temel hak ve özgürlüklerin önündeki engellerin kaldırılması.
- c. Çağımızın sanatsal birikimlerine halkımızın kolay ulaşabilmesi için gerekli ilgi ve desteğin gösterilmesi
- d. Seçimle oluşan tüm karar organlarına kadınların eşit katılımı ve temsili (siyasal hak)
- e. Fikri mülkiyet hakları
- f. Çocuk hakları
- g. Hayvan hakları
- h. Gençlik hakları
- i. Dilimizin korunması
- j. Din eğitimi zorunlu olmamalı
- k. Diyanet işleri devlete bağlı olmamalı (özerk olmalı)
- l. Din ile ilgili dersler zorunlu olmamalı. Din kültürü ve ahlak kültürü dersleri tüm din ve mezheplere eşit mesafede olması, din eğitimi ise zorunlu veya seçmeli değil, isteğe bağlı olarak verilmeli.
- m. Kamusal alanlara (üniversiteler dahil) şapka, türban gibi giysilerle girilememeli
 - i.Örtünme bir kişilik hakkıdır.
 - ii.Türban bir dini sembol olduğu için kamusal alanda kullanılmamalıdır.
 - iii.Kamusal alanlarda dini ve siyasi sembollerin kullanımı ile ilgili düzenlemelerde hizmet veren ve hizmet alan ayrımı yapılmalıdır.

3. Yasama

- a. Yasama sistemi iyileştirilmelidir
- b. Tek meclisli bir yapı
- c. Aşağıdaki konularda iyileştirme gerekmektedir:
 - i.Alt komisyonlar fonksiyonlarını yerine getirmekte yetersiz kalmaktadır
 - ii.Milletvekilleri yasaları oylarken kendi görüş ve vicdanları doğrultusunda değil parti başkanının isteği doğrultusunda oy veriyorlar.
- d. Seçim sisteminde köklü bir değişikliğe gidilmelidir.
 - i.Delege ve aday belirleme süreçleri yeniden belirlenmelidir.

- ii.Seçim sisteminde adil bir temsil sistemi sağlanmalı (baraj kalkmalı), siyasi parti teşkilatlarının tüm karar organları, cinsiyetler arası eşit temsil ve katılımı fiilen sağlayacak esaslara göre oluşturulmalıdır.
- e. STK, meslek örgütleri, yerel yönetimler vb. örgütler yasa teklifinde bulunabilmelidir.
- f. Milletvekilliği devlet memurluğundan ayrılmalıdır. (gönüllülük esası – meslek değil)
- g. Milletvekilliği dokunulmazlığı, düşünce özgürlüğü = kürsü özgürlüğü dışında kalan alanlarda kaldırılmalıdır.
- h. Milletvekillerinin mevcut emeklilik sistemi daha adil bir şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Açıklamalar:

Bugün dünden daha zor ilerledi. Birçok konuda ortak görüşe varamadık. Yapım sürecinde ortak görüşe varamadık. Bu süreç katılımcı ve şeffaf şekilde olsun dedik. Sistem alttan yukarı gelecek, akademisyenlerin de olduğu bir taslak üzerinden gitmeli. Anayasa bir kurucu meclis tarafından yapılmalı. Anayasanın hazırlanma süreci müzakere edilerek belirlenmeli. Burada Güney Afrika örneğini verebiliriz, orada kamuoyu görüşüne başvurma süreci buradan daha yaygın bir şekilde uygulandı.

Temel hak ve özgürlüklerde çerçeveyi takip etmedik. Yeni haklardan bahsedip uzlaşamadık. Demokrasi, insan onurunu korumak, kadın-erkek eşitliğini fiilen sağlamak, kişilerin hak ve özgürlüklerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkelerine aykırı olarak sınırlayan siyasal ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaktır dedik. Devletin temel niteliklerinin göz önünde bulundurulması gerekiyor. Seçimle oluşan organlara kadınların eşit katılımı var. Yeni bazı haklar altında fikri mülkiyet, hayvan, çocuk hakları ile ilgili düzenlemeler yapmak istedik. Meclis anayasada gençlerin korunması, gençlerin hakları olarak özgür bir düzenleme dedik. Dilimizi korunması ile ilgili bir konu var. Din derslerinin zorunlu olmasında uzlaşamadık. Seçmeli olabilir, tüm dinlere eşit mesafede olması gerekir ya da zorunlu veya seçmeli değil, isteğe bağlı verilmesi gerek diyenler oldu. Diyanetin özerkliği hakkında konuştuk. Kamusal alanlarda ortak noktaya varamadık, örtünme, türban, çeşitli terimler hepsi kullanıldı. Kamusal alanlarda kullanılmamalı dendi. Bir kısım kişilik hakkı olduğundan bahsetti. Bazıları hizmet veren ve alan ayırımına gidilmesini gerektiğini söyledi. Yasama hakkında çok şey bilmiyoruz. Bu sorunlara yol açtı. Şu anki işleyişten haberdar olmadığımızı karar verdik. Bunun iyileştirilmesi gerek. Çoğunluk tek meclisi savundu. Burada farklı görüşler de oldu. Alt komisyonların görevini yerine getirmede yetersiz kaldığını fark ettik. Sivil toplum kuruluşlarını anayasa yapım sürecine katan bir uygulama olmalı. Milletvekilleri bugünkü düzende kendi vicdanları değil, parti başkanlarının iradesi uyarınca oy verdiği için, adil bir seçim sistemi istiyoruz. Burada farklı görüşler çıktı. Cinsiyetler arası eşitliğe göre ortak bir fikir oluştu. Yeni bir düşünce olarak sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimde meclise doğrudan yasa teklifinde bulunması görüşü var. Milletvekilliğinin meslek olarak ortaya çıkmamasından bahsettik. Milletvekillerinin mevcut emeklilik sistemlerinin yeniden düzenlenmesinde karar kıldık. Umuyorum ki uzlaşamadığımız noktalarda da ileride uzlaşabiliriz.

KIRMIZI GRUP 3

1. Anayasa nasıl yapılmalı (bütün maddeler şerhli):

- a. Yeni anayasa yapılması gerekli
- b. Mevcut anayasa bazı tadilatlarla korunabilir

Yöntemler:

- c. Toplumsal mutabakat sağlanması gereklidir.
- d. Sivil toplum platformu çalışmaları anayasa komisyonu patronajı altında yapılmalıdır.
- e. Uzmanlar (örn. kurucu meclis) tarafından hazırlanacak taslağın STK görüşlerine açılması ve tartışılması

2. Hak ve Özgürlükler

- a. Bütün bireyler kanun önünde eşittir; hiçbir gerekçeyle ayrımcılık yapılamaz.
- b. Okulöncesi ve 12 yıllık zorunlu temel eğitim süresince eşit ve ücretsiz olmalıdır. Bu temel hak ebeveynler dahil hiç kimse tarafından engellenemez.
- c. Fikri mülkiyet hakkı bir temel hak olarak korunmalıdır.
- d. Vergi kaçırarak anayasal suçtur (şerhli)
- e. Tüm kamu çalışanlarının grevli toplu sözleşme hakkı olmalıdır. (şerhli)
- f. Sosyal güvenlik herkesi kapsamalıdır.
- g. Yönetmelik vb. ikincil mevzuatın anayasaya aykırı olmamasını sağlayacak bir denetim mekanizması oluşturulmalıdır.
- h. Hakkını koruyamayacak kişilerin haklarının korunması anayasayla güvence altına alınmalıdır.
- i. Anayasa mahkemesi kararları geriye dönük de uygulanmalı (şerhli)
- j. Devlete karşı suçlarda zaman aşımı olmamalı (şerhli)
- k. Kürsü dokunulmazlığı haricindeki dokunulmazlıklar kaldırılmalı
- l. Laiklik ilkesi başlangıç metninde yer almalı
- m. Yasal binada oturmayanlar mahalli seçimlerde oy kullanamaz. (şerhli)

3. Yasama

- a. Kürsü dokunulmazlığı hariç milletvekili dokunulmazlığı kaldırılmalı
- b. Tek meclis olmalı
- c. Milletvekilleri toplam 3 dönemden fazla görev yapamamalı (şerhli)
- d. Milletvekillerinin emeklilik hakları kamu görevlilerinin emeklilik haklarıyla koşut olmalı
- e. Demokratik yaşamın temel işleyişiyle ilgili (yargının işleyişi, siyasi partiler, terörle mücadele vb.) yasaların onaylanmasında nitelikli çoğunluk aranmalı
- f. Milletvekili sayısı azaltılmalı (400). Bunun yanı sıra "Türkiye Kontenjanı" olarak, ek 50 milletvekili kontenjanı getirilmeli.
- g. Baraj %5'e çekilmeli
- h. Siyasi partiler yasası parti içi demokrasiye işlerlik kazandıracak yönde değiştirilmeli
- i. Milletvekili seçimlerinde kadın kotası olmalı (%40) (şerhli)
- j. Milletvekili seçimlerinde yaş üst sınırı olmalı (65) (şerhli)
- k. Milletvekili seçimlerinde asgari lise mezunu olma şartı aranmalı (şerhli)

Açıklamalar:

Biz 8 kişilik bir gruptuk. Bir sürü maddede uzlaşamadık, o nedenle burada uzlaşma sayılarını da belirteceğim. Yeni anayasa yapılmasını %60'ımız savundu, %40 tadilat yönünde görüş bildirdi. Yöntem konusunda üzerinde anlaştığımız şey toplumsal mutabakatın sağlanması. İkinci olarak sivil toplum kuruluşları çalışanlarının anayasa komisyonu önderliğinde toplantılara girip uzlaşma metninin hazırlaması gerek. Üçüncü olarak kurucu meclis tarafından oluşturulacak taslağın sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine açık olması gerekmektedir. Hak ve özgürlükler 12 madde olarak çıktı. İlki ayırım yapılmaması. İkincisi zorunlu temel eğitim süresince eğitim eşit, ücretsiz ve bu engellenmemeli. Üçüncü olarak fikri mülkiyet bir temel hak olarak kullanılmalı. Şerh yok. Vergi kaçırarak anayasal suçtur dedik, bir arkadaş itiraz etti. Toplu sözleşme konusunda iki itiraz olmuştu. İkincil mevzuatın anayasaya aykırılığını engelleyecek denetim mekanizması gerekiyor. Anayasa mahkemesi kararları

geriye dönük uygulanmalı, bir şerh var. Zaman aşımı olmamalı noktasında bir itiraz var. Kürsü dokunulmazlığı hariç tüm dokunulmazlıklar kalkmalı. Laiklik kesinlikle yer almalı. Şu ana kadar geçmeyen yasal binalarda oturmayanların mahalli seçimde oy kullanmamaları oldu. Biz grup olarak bu konuda mutabakata vardık. 1 arkadaş itiraz etmiş.

Yasama ile ilgili olarak kürsü dokunulmazlığı hariç milletvekili dokunulmazlığı kalkmalı, tek meclis, toplam 3 dönem görev yapması konusunda 2 itiraz var. Emeklilik bir hak olsun dedik. Kamu kuruluşunda 5 sene çalışan milletvekili adayı milletvekili olarak 4-5 sene ekleyerek görev yaptığında emekliliğine kalan ödemeyi yapmalı dedik. Demokratik yaşamın temel işleyişi ile ilgili terörle mücadele maddesi bulunmakta. Milletvekili sayısı 400'e insin dedik. Türkiye kontenjanı olarak ek 50 kontenjan ekledik. Baraj %5 olsun böylelikle siyasi partilerin işlerlik kazandırılınsın. Milletvekilliğine %40 kadın kotası konsun dedik, 1 itiraz geldi. Milletvekili yaş üst sınırı 65 yaş olsun görüşüne 2 itiraz geldi. Milletvekilleri asgari lise mezunu olsun dedik, 2 itiraz geldi.

MAVİ GRU P I

- STK'lar anayasal hazırlığa en geniş biçimde katılmalı
- Bireyin temel hak ve özgürlükleri temelli mevcut kazanımlar korunarak yine aynı temele dayanan yeni bir anayasa yazılmalı
- Anayasa hazırlama süreci katılımcı ve çoğulcu biçimde yürütülmeli

Kişi hakları:

- (Genel sınırlandırma rejiminin kaldırılması olumludur.) Kişi hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılması ile ilgili: Kademeli sınırlandırma rejiminde sınırlamalar Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere saygı gösterilerek yapılmalı (özel ifadeler olmamalı)
- Barınma/konut hakkı mevcut olana ilaveten sosyal haklar altında da yer almalı, Sosyal Devletin sorumluluğunda olmalı
- Ana dilini öğrenme hakkı

Siyasal Haklar:

- Kamu çalışanlarının siyasi parti faaliyetlerine, siyasete katılma hakkı verilmeli
- Kadınların bu haktan yararlanabilmeleri için pozitif ayrımcılık veya destek uygulamalarına başvurulmalı (özel önlem politikalarından kota, siyasi partiler, milletvekili seçim kanunlarında tanımlanmalı)
- Seçim sistemi anayasada yer almalı
- Seçim temsili güçlendirmek için baraj oranı düşürülmeli (1 ŞERH 5 destekliyor)

Sosyal Haklar:

- Örgütlenme Hakkı önündeki bütün engeller kaldırılmalı (Uluslararası sözleşmelerde yer alan sınırlar dışında yeni bir sınırlama konulmamalı)
 - a. Kamu çalışanlarına grev/toplu sözleşme/siyasete katılma hakkı verilmeli.
 - b. Kamu çalışanlarına örgütlenme hakkı verilmeli. Yasaklı gruplar özgürleştirilmeli.
- Çocuklar, engelliler ve bakıma muhtaç olanlar için koruma tedbirleri alınmalı
- Çocuk hakları Uluslararası Çocuk Sözleşmesi uyarınca anayasal garanti altına alınmalı
- Eğitim sosyal devletin görevidir. Kız ve erkek çocukları için eşittir. Okul öncesi +12 yıl zorunlu ve parasız olmalıdır. Bölgeler ve şehirler arası eğitim kalitesi eşit olarak sunulmalı
- Çalışma, eğitim hakkında kadınlara yönelik mevcut negatif ayrımcılığın giderilmesi için geçici özel --pozitif ayrımcılık--önlem politikaları yapılmalıdır. Kreş, yuva, çocuk bakım hizmetlerinin aile, işveren, devlet, sendika, yerel yönetim paylaşılması
- Sosyal güvenlik sosyal devletin görevidir ve bütün vatandaşlar için sağlanmalıdır.
- Sanatta telif ve patent hakları düzenlenmeli

Yürütme:

- Üniversite rektörleri seçimine öğrenciler de katılsın ve rektör seçimi kanunla düzenlensin
- Halkın seçtiği, yetkileri daraltılmış cumhurbaşkanı

- Gerekçeli bütçe; hesap sorulabilirlik, Şeffaflık, görevi nedeniyle işlediği suçtan yargılsın
- MGK sadece danışma amaçlı, tavsiye veren bir kurul olsun
- Belediye Başkanları geri çağırılabilmeli ve katılımcı bütçe uygulanmalı
- Yürütme ile ilgili tüm kurum ve kurullarda seçim ve atama ile gelen görevlerde liyakat ve kadın-erkek temsil eşitliği öncelikli olarak gözetilmeli
- Kurulların tamamı özerk Şeffaf olmalı
- Ombudsperson/kamu denetçiliği getirilmeli
- Yerel yönetimler güçlendirilmeli, mali ve idari özerklik sağlanmalı; aynı oranda hesap sorulabilirliği, Şeffaflığı ve katılımıcılığı geliştirilmeli

Açıklamalar:

Bizim grubumuzda tartışmalar yoğundu. Kısaca özetlersek Şunlar var. Anayasanın toplumsal birer sözleşme olduğu ve bu Şekilde hazırlanması gerektiği kanaatine vardık. Referanduma sunulmalı dedik. Metin üzerinde yapılacak değişiklikleri yaptık. Temel hak ve özgürlüklerde uluslararası sözleşmelerle belirlenen standartlara baktık. Grup içerisindeki tartışmada sorun uygulamadan kaynaklanıyor sonucu çıktı. Bunun güçlendirilmesi gerek. Uluslararası sözleşmelerle de çatışan maddelerin kaldırılması gerekiyor. Çocuk hakları da anayasada olmalı dedik. 657 kanun gibi yüz kızartıcı suçlar işleyenlere siyasi yasaklamaların kaldırılmasında bir Şerh vardı. Burada siyasi yasaklar kaldırılacak ama sınırsız olmayacak Şeklinde. Anayasada mevcut sivil toplum kuruluşlarına da yer verilmesi gerek. Ekonomik ve sosyal açıdan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması ya da özerkleştirilmesi konusunda tartışma oldu. Kaldırılmasını isteyen 5 kişi, kalsın diyenler 3 kişiydi. Eşitlik maddesi kalsın dedik. Geçici özel önlemler alınmasında karar kıldık.

Yürütme alanında yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, karar almada halkın da güçlendirilmesi gerek. Yatırım proje ve programlarının denetime açık, Şeffaf olması gerek. Yürütmenin organlarından olan YÖK vs. bünyesinde çoklu katılım modelinin benimsenmesi ifade edildi. Grup içinde karar alınamadı.

MAVİ GRUP 2

- Toplumun tüm kesimlerinin katılımıyla oluşturulmuş olan toplumsal uzlaşı metni (sözleşme)
- Toplumun üzerinde uzlaştığı anayasal metin, parlamento tarafından referanduma sunulur
- Anayasal metin üzerindeki herhangi bir değişiklik toplumsal uzlaşı alınmadan yürürlüğe sokulamaz

Kişi hak ve özgürlükleri:

- Uluslararası sözleşmelerle belirlenen ve güvence altına alınan kişi hak ve özgürlüklerinin aynen korunması ve uygulanması için gerekli mekanizmaların yürürlüğe konulması
- Kişi hakları alanında uluslararası sözleşmelerle (rneğin ocuk hakları sözleşmesi) elişen maddelerin anayasadan çıkarılması

Siyasal Haklar:

- 657 sayılı kanundaki siyasi yasakların kaldırılması - yüz kıztarıcı suçlar
- Katılımcılığı destekleyen seçim sistemlerinin anayasa ile güvence altına alınması
 - ŞERH VAR!! (Bütün hak ve özgürlükler sınırsız değildir.)
- Anayasaya aykırılık iddiası ile başvuru ve dava açma hakkı STK'lara da verilsin

Sosyal ve Ekonomik Haklar

- Sosyal Devlet ilkesinin evrensel yorumu çerçevesinde sosyal ve ekonomik hakların ve özellikle sağlık, eğitim, çalışma ve sosyal güvenlik hakkının herkese eşit koşullarda sağlanması güvence altına alınmalıdır.
- Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması 5 oy, kalması 3 oy
- Eşitlik; 10. madde aynen kabul. Devlet toplumsal cinsiyet eşitliğini kanun önünde fiilen sağlayabilmek için geçici özel önlemler alır.

Yürütme:

- Yerinden, yerel yönetimlerin glendirilmesi
- Yerel yönetimlerdeki karar alma sürecinde halkın katılım mekanizmaları glendirilmesi
- Merkezi ve yerel yönetimlerin ulusal ve yerel bütçe, kaynak ve harcamaları ile yatırım proje ve program denetime açık ve Şeffaf, hesap sorulabilir hale getirilmesi
- Yürütmenin (Cumhurbaşkanlığı dahil) her türlü faaliyet ve işlemlerinin yargı denetimine tabi olması
- Yürütmenin organlarından olan YK, RTÜK, Rekabet Kurulu, BDDK, EPDK vb. ayrıca yerel yönetimlerdeki il özel idareleri için yönetim oluşturulmasında Sosyal Konsey modelinin benimsenmesi; söz ve karar hakkı olmak üzere eşit temsil edilmesi
- Ombudsman konusu tartışılmış ancak karara bağlanamamıştır

Açıklamalar:

- Parlamento anayasa yapabilir, kurucu meclise gerek yoktur.
- Anayasalar toplumsal sözleşme niteliği taşıyacak ise toplumsal yaşamın tüm aktörlerinin katılımının sağlanacağı bir kurucu mecliste yapılmalıdır.

- Toplumun tüm kesimlerinin görüşü alınarak müşterek kabuller doğrultusunda kurucu meclis tarafından anayasa hazırlanmalıdır.

Sonuç olarak: Parlamento anayasayı toplumdaki farklı görüşleri dikkate alarak yapmalıdır.

MAVİ GRUP 3

Temel hak ve özgürlükler

- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi referans alınarak düzenlenmeli.
- Yaşama hakkı (kişi dokunulmazlığı anlamında değil) ve gıda hakkı tanımının yapılması ve güvence altına alınması
- Ekonomik haklar kapsamında üretim girdileri çok pahalı olan ve üretimde zorluk çeken tarım kesiminin desteklenmesi ve bu desteğin anayasal teminat altına alınması
- Devletin esnaf ve sanatkarın korunması için gerekli tedbirleri alması
- Siyasi partiler ve seçim yasalarının demokratikleştirilmesi
- Çevre hakkı anlayışının gelişmesi
- Seçmen iradesinin meclise yansımaları için anayasal güvencenin sağlanması

Yürütme ve İdari Yapı

Cumhurbaşkanı Seçimi ve Yetkileri

- Cumhurbaşkanı halkoyu ile seçilmeli, yetkileri parlamenter sisteme göre oluşmalı.
- Cumhurbaşkanı Parlamento seçmeli, yetkileri ve sorumlulukları dengelenmeli, her türlü işlemi yargı denetimine tabi olmalı.

Bakanlar Kurulu

- Bakanlar milletvekillerinden değil, teknisyenlerden oluşmalı
- Bakanlar kurulunun yargıyı etkileyecek hiçbir yetkiye sahip olmaması
 - Savcı ve yargıçların atanması
 - Yüksek mahkeme üyelerinin seçimi
- Bakanlar Kurulunun atama yetkileri kısıtlanmalı
- Bakanlar Kurulu parlamenter sistemin gereği olarak güçlendirilmeli. Cumhurbaşkanının yürütmeye yönelik yetkileri Bakanlar Kuruluna devredilmeli.

Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yerindenlik uygulamaları ve mali denetimi diğer kamu tüzel kişileri ile aynı olmalıdır.

Bağımsız İdari Kuruluşlar

- İdari ve mali özerliklerinin güçlendirilmesi ve üyelerin arasında sektör temsiliyetinin gözetilmesi

YÖK

- İdari ve mali özerliği sağlanmalı ve korunmalı
- Üniversiteler özerleşmeli (Bilimsel ve yönetsel özerklik)
- Danışma ve eşgüdüm kuruluşu olarak yeniden düzenlenmeli
- Ticari kar amacı güden özel üniversiteler olabilir

- Üniversitede hiçbir ayırım gözetilmeksizin herkesin eğitim ve örgütlenme hakkına sahip olması temin edilmelidir

Yetki Devri

Merkezi Yönetim

- Adalet
- Güvenlik
- Çevre ve doğal varlıkların korunması ve yönetimi
- Eğitim ve sağlık

Sonuç: Bu konuda mevcut sisteme bir alternatif getirilmiyor.

Memur

Memurları özlük hakları yolu ile ayrıcalıklı bir konuma taşıyan anayasa maddesinin değiştirilmesi (madde 28)

Açıklamalar:

Biz de aslında benzer şeyler çıkmış. Parlamento anayasa yapabilir, kurucu meclise gerek yoktur tartışması oldu. Tartıştık, uzlaşamadık. Bir grup anayasalar toplumsaldır ve buna ilişkin kararlar toplumun tüm kesimleri tarafından alınır dedi. Bir yandan da hiçbir iktidar partisi kendi çoğunluğu varken kurucu meclis istemez. Bir grup mükerrer burada. Temel hak ve özgürlükler, 90. madde son fıkraya göre İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi örnek alınarak düzenlenmelidir. Yaşama hakkı ve gıda hakkı gibi haklar üçüncü kuşak insan haklarıdır. Ekonomik olarak tarımın desteklenmesi ve teminat sağlanması gerekiyor. Buna süspansiyon diyebiliriz. Köyden kente göçün engellenmesi gerek. Esnaf ve sanatkarlar başka bir husus. Çevre hakkı da üçüncü kuşak bir haktır. Seçmen iradesinin mecliste yansması için %10 uygundur kararı var.

Yürütmede Cumhurbaşkanı seçimi. Mevcut parlamenter rejimde Cumhurbaşkanı yetkileri böyleyken halk seçimi doğru değil görüşü bir görüştü. Diğer bir görüş yetki ve sorumlulukları yeniden değerlendirilmeli, başka bir görüş de halkoyuyla seçilmemesi gerektiği yönünde. Bakanlar Kurulu teknisyenlerden, teknokratlardan oluşsun dediler. Milli güvenlik açısından sorumlu olmayanlar da yapamaz. Adalet Bakanı'nın oy kullanması var. Yargının bağımsızlığını vurguladık. Bakanların atama yetkileri kısıtlanmalıdır. Mevcut sistemde güçlü bir Cumhurbaşkanlığı var. Kamu kuruluşları yerindenlik ilkesini gözetmeli ve mali bakımdan Sayıştay denetimine tabii olmalıdır. Çatısı altında olduğumuz TOBB da bunun bir parçasıdır. Bugün başbakana helikopter alır, YÖK alamaz. Arta kalan paralarla üniversite alamaz. Bağımsız idari kuruluşlara değinildi. İdari ve mali özelliklerinin değiştirilmesi gerek. YÖK'ü tartıştık. İdari ve mali özerkliğin sağlanması gerekiyor. Üniversiteler özerkleşmeli. Bilimsel anlam dışında angajmana karşıyız. Ticari ve kar amacı güden vakıf üniversiteleri 12 Eylül'den önceki gibi olsun diye bir fikir çıktı. Ama azınlıkta kaldı. Yetki devri için merkezi yönetim dedik. Çevre ve doğal varlıkların yerel yönetimin inisiyatifinden çıkarılması gerek. Rant için zarar veriyorlar. Mevcut sisteme alternatif yok. Memurların özlük hakları ile ayrıcalık yapan madde değiştirilsin. Burada memurların hakkı madde 128 oluyor.

MAVİ GRUP 4

Anayasanın Değiştirilmesi ve yapılması

- Sivil toplum örgütlerinin bu süreçte mutlaka görüşü alınmalı
- Kurucu meclis olmamalı, ama anayasa yeniden yapılmalı.

Sonuç: Geniş bir mutabakat ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla anayasanın tümünden değiştirilmesinde ihtiyaç vardır. (şerhli)

Anayasa şekil olarak kısa, öz ve anlaşılabilir olmalı.

Kaygımız: Sonuç bildirgesinde hükümet bu toplantıyı referans göstermez. Ama istediği gibi yararlanabilir.

Temel hak ve özgürlükler

- Ortak ilkelerde hukuk devleti ibaresinin başına demokratik ifadesi eklenmeli.
- Temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak devlet, taraf olduğu uluslararası anlaşmaları, Avrupa Konseyi demokratik kriterlerini ve AİHS hükümlerini uygulamakla yükümlüdür. Anayasada kaynağını bu belgelerden almayan hiçbir kısıtlama yer almamalıdır.

Yürütme

- Klasik parlamenter sistem olmalı. Cumhurbaşkanı'nın yetkileri kısıtlanmalı. Veto, atama yetkileri mutlaka kısıtlanmalı.
- Üniter devlet yapısı bozulmadan yerel yönetimler güçlendirilmeli. Ancak yatay ve dikey denetim mekanizmaları da çok daha etkin bir hale getirilmeli. Ancak özellikle devlet denetimi yerel yönetimlerde olması gereken karar verme bağımsızlığına zarar vermemeli. Sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kurumlarının yetkileri bu anlamda etkin hale getirilmeli.
- Düzenleyici ve denetleyici kuruluşların üzerindeki siyasi etki azaltılmalı. Ayrıca keyfilğin azaltılması için denetim artırılmalı.
- Ombudsman anayasada bir kurum olarak düzenlenmeli.
- Kanun Hükmünde Kararname yetkisi sınırlandırılmalı. Kanun Hükmünde Kararnameler en kısa sürede yasaya dönüştürülmezse yürürlükten kaldırılmalı.
- Memur yargılama sistemindeki ayrıcalıklar kaldırılmalı.
- Milli Güvenlik Kurulu uluslararası kriterlere uyumlu hale getirilmeli.
- YÖK ismi tamamen değiştirilerek koordinasyon kurulu haline getirilmeli
- Diyanet İşleri Bakanlığı anayasal bir kurum olarak kalmalı. Ancak özerk bir yapısı olmalı ve tüm inanç gruplarına hizmet etmeli. Din eğitimi anayasada yer almamalı.
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütleri daha demokratik bir yapıya kavuşturulmalı.

Açıklamalar:

Az çatıştık, uzlaştık. Kısa ve öz sıraladık. Aslında tartışmamızı kurucu mecliste yaşadık. Bazıları olmalı bazıları olmamalı dedi. Daha ziyade anayasal süreçte sivil toplum kuruluşları ve halk katılımı olmadığı söyleyince bu sistemden kaynaklanıyor dendi. Kurucu meclis olmamalı. Yasama organı da bunu yapabilir. Şu anda mevcut anayasa da sivil toplum kuruluşlarının görüşü alınmalı. Anayasanın şekli kısa, öz olmalı; ayrıntıya girmemeli. Uzun bir süreçte hazırlanmalı, ayrıntıya girmeden geneli düzenlemeli. Sınırlanması kanunlarla düzenlenecek biçimde haklar korunarak anayasada kısa ve öz biçimde yer almalı. Sonuçta bu toplantıdan elbette hükümet istediği gibi yararlanabilir ama bunu kendine referans almamalı. Temel hak ve hukuk devletinin başında mutlaka demokratik ibaresi olmalı. Temel hak ve özgürlükler konusunda çok kapsayıcı olduğu için böyle. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanamesinde bulunan haklar bizde kısıtlanmamalıdır. Bugün düşünülmeyen ancak ileride ortaya çıkabilecek hak ve özgürlüklerin teminat altına alınması gerekiyor. Parlamenter sistem kalsın ama üniter devlet yapısı bozulmadan, yatay ve dikey denetim yapılması gerekiyor. Sivil toplum kuruluşlarının denetimi ve bu denetim yetkisinin etkinleşmesi için yerel yönetimler güçlenmeli. TRT, BDDK gibi kurumlardaki siyasi etki azaltılıp, denetim artırılmalı. Ombudsman durumu var. Kanun hükmünde kararnamelerde süre kısıtlaması olmalı. 10 yıldır kanun hükmünde kalan kararnameler var. Buna süre kısıtlaması gerek. Bu sistemde kanun hükmünde kararname kalıcı çözüm oluyor. Kaymakam ve valilerin, üst düzey bürokratların yargılanmasında özel izin olmalı. Bu tip ayrıcalıklar kaldırılıp usul tek olmalı. YÖK ismi de özellikle tamamen değiştirilerek sadece koordinasyon kurulu olmalı. Diyanet İşleri Başkanlığı da özerk bir yapıya kavuşmalı. Bu, tarikatların denetimi açısından sıkıntılı ama Diyanet İşleri denetim mekanizmasına dönüştürülerek tüm inanç gruplarına hizmet etmeli. TSK daha demokratik ve işleyen bir yapıya kavuşturulmalı.

YEŞİL GRUP 1

Grup1:

- **Anayasanın yapılması ve değiştirilmesi**
 - Halk STK'lar aracılığıyla anayasayı yapabilir. Son aşama: referandum.
 - Anayasalar hükümetin çıkardığı kanunlardan farklıdır. (Anayasaların evrensel ilkeleri vardır, yasalar millidir.) Farklı bir “anayasa hazırlama meclisi” tarafından hazırlanmalıdır (meclisten, STKlardan, üniversitelerden...) Onay: TBMM
- **Temel hak ve özgürlükler:**
 - Doğal haklar:**
 - Fiziksel işkence ve düşünsel baskının olmaması
 - Ulusal bütünlüğe zarar vermemek koşuluyla evrensel temel hak ve özgürlükleri ve düşünceyi yaymak
 - Siyasi haklar:**
 - Seçilme süreci doğrudan demokrasi yöntemiyle yapılmalıdır.
 - Herkesin siyasi örgütlenme hakkı vardır (kamu görevlileri dahil)
 - Bireylerin tutukluluk süresi devam ettiği sürece, suçsuzlukları ibra edilmediği takdirde siyasi aday olamazlar
 - Ekonomik ve sosyal haklar:**
 - Çevre hakkı (bireyin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı) esastır.
 - Eğitimde fırsat eşitliği. Eğitimde ve öğretimde evrensel düşünce ve üretme zemini devletin resmi dili ile oluşturulur.
 - Çocukların, engellilerin ve yaşlıların ekonomik ve sosyal hakları önceliklidir.
 - Bireyin inancının gereklerini yaşama ve yerine getirme hakkı
 - Eğitim ve öğretimde çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkılabilesi için bilimin, sanatın ve dinin evrensellik felsefesini hedef alması.
- **Yasama ve yürütme:**
 - Yasama organı iki meclisli olmalı: millet meclisi ve senato
 - Bakanlar siyasi partilerinden istifa edip bağımsız olmalılar
 - Meclis daimi ihtisas komisyonlarının işlevleri değiştirilmeli ve etkinliği artırılmalı
 - Yasama sürecinde sivil katılım sağlanmalı.
- **Uzlaşılmaayan:**
 - Başkanlık sistemi uygulanabilir

Açıklamalar:

Bizim grubumuz yedi kişiydi ve uzlaşmacıydı. Anayasanın yapılıp değiştirilmesinde temel esasını katılımcılık olarak belirledik. İki alternatif vardı. Biri halkın anayasayı örgütlü kanallar aracılığıyla yapması. Bu memlekette bu kolay kolay uygulanmıyor. Anayasaların bir şekilde böyle bir meclis tarafından yapılıp özellikle TBMM tarafında onay verilmesini önerdik. Kişisel hakları doğal haklar olarak tanımladık. Kişisel haklarda fiziksel işkence ve düşünsel baskının olmaması var. Düşünsel baskı derken hükümet politikalarının baskı yaratmamasını kastediyoruz. Örneğin, emeklilere az maaş vereceğiz, IMF'ye bağlıyız gibi baskılar. Düşünceyi yaymak önemliydi, bunu da belirli koşullarda; evrensel temel hak ve özgürlük olarak tamamladık. yaymak konusunda tamamladık. Lider sultası önemli bir süreç, biz doğrudan demokrasi dedik. Devlet memurlarının milletvekili olmak üzereyken istifa etmeleri ya da partilere üye olamamaları olmasın. Bireyler, suçsuzlukları ibra edilmediği sürece

seçimlere katılmamalıdır. Örneğin İstanbul Minibüsçüler Odası başkanı seçimlerde hapisteyken seçilmiş, daha sonra çıkınca başkan olmuştur. Türkiye’de yaşanan süreçlerde örnekleri var. Bunların aday olmamaları gerekiyor.

Ekonomik ve sosyal haklara gelince çevre hakkı hep konuşuldu. Uyandırdığında kuş sesi duyma hakkı gibi örnekleri var. Eğitimde evrensel düşünce, devletin resmi dili ile oluşturulur. Ana dil-resmi dil tartışması sürdü. Ekonomik ve sosyal haklar öncelikli.

Bizde yasama ile yürütme ortaklı. Daha çok yürütmenin yasama üzerindeki etkisini azaltma yönünden etkisi oldu. Biz senato istedik. Sağlıklı olmasını istiyorsak yasama da yürütme kadar ehil olmalı. Daha önceki dönemlerde algılayamadık ama senatonun yeniden gündeme gelmesi bizi ihtisaslaşma açısından dengede tutar. Belki sağlıklı olur. Yürütme açısından bakanların siyasi partilerinden istifası edilmesi gerektiğine karar verdik. Meclisin yürütmeye karşı gücünü koruyan daimi ihtisas komisyonu yetkilerinin artırılmasının önemini altını çizdik. Yasama sürecinde sivil katılım çok önemli. Bu ihtiyari değil, mutlak olmalıdır.

YEŞİL GRUP 2

- **Anayasanın yapılması ve değiştirilmesi:**
 - Yeni anayasayı kurucu meclis yapmalı, değişiklikleri parlamento yapmalı
 - Kurucu meclis, seçim bölgeleri bazında seçilmek suretiyle belirlenerek, STK’ların ve tüm siyasi partilerin, üniversitelerin, meslek kuruluşlarının, işçi ve işveren sendikalarının temsilcilerinden oluşmalıdır. (STK’ların tanımlanması)
 - Anayasa değişikliği için; meclis anayasa özel komisyonunda, meclisteki tüm siyasi partilerin eşit sayıda temsil edilmesi.
 - Yeni anayasa halkoyuna sunulmalı ve en az 2/3 oyla kabul edilmeli
 - Anayasanın bazı maddelerinin değiştirilmesinde, usul ve esaslar açısından mevcut hükümler korunmalı *veya*
 - Anayasanın bazı maddeleri meclisin 2/3 çoğunluğu ile kabul/red edilmeli.
- **Temel hak ve özgürlükler:**
 - Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin kavram ve gerekçelerin tanımlanması (genel ahlak gibi belirsiz kavramların olmaması)
 - Dinin bir inanç sistemi olduğu ve devletin düzenleme değil, bireyin diğer anayasal haklarının kısıtlandığı noktada denetim yapması.
 - Hiç bir dini ya da siyasi simgenin, parlamento, kamu kurum ve kuruluşlarının temsili ya da devletin temsiliinde kullanılmaması. Herhangi bir din, siyasi düşünce ya da bir ideoloji kamusal hizmet verilmesinde ayrımcılığa neden olamamalı.
 - Üyeleri atama veya seçimle belirlenen tüm kamusal organların oluşturulmasında, cinslerin eşit temsili esastır. Herhangi bir cinsin temsiliinin %60’ın üzerinde olmamak üzere ilgili bütün kurumlar düzenlemeyi yapmakla yükümlüdür
 - Bilgi edinme ve kişinin kendisiyle ilgili bilginin düzeltilmesini talep etme hakkı
 - Devlet, töre, aile içi şiddet, nefret, namus adına işlenen cinayetlerin insanlık suçu olduğunu kabul etmekle, her türlü önlemi almakla ve bunları önlemek için kaynak yaratmakla yükümlüdür
 - Devlet medyanın kartelleşmesini engeller. Basın ve yayın özgürlüğünde tarafsız bilgi ve haber edinme hakkı için hükümetlerden mali ve editoryal bağımsızlığı olan özel kamu yayın kuruluşunun güçlendirilmesi.
 - Askerlik hizmetine vicdani ret hakkı verilmesi, bu yükümlülüğün kamu hizmeti olarak yerine getirilme olanağının tanınması
 - Sağlık ve sosyal güvenlik haklarına ev kadınlarının da dahil edilmesi
 - Devlet kadınların üreme sağlığı ve doğurganlık hakları konularında ücretsiz sağlık ve eğitim hizmetlerini sağlamakla yükümlüdür

- Devlet temel sağlık hizmetlerini ücretsiz sağlamalıdır
- Devlet engellileri, yaşlıları, korunmaya muhtaç çocukları ve yurttaşları özel olarak korur, gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.
- **Yasama yürütme ilişkileri:**
 - Parlamenter sistem içerisinde yürütmenin yasama üzerindeki vesayetini azaltacak tedbirler
 - İki kamaralı parlamento
 - Türkiye milletvekilliği
 - Bakanlar Kurulu üyelerinin partilerinden ve parlamentodan istifa etmesi
 - Seçim sistemiyle yasamanın etkinliğinin arttırılması
 - Barajın %5'e çekilmesi
 - Nispi temsil ve dar bölge sisteminin uygulanması
 - Siyasi partilerde demokratik işleyişin sağlanması
 - Siyasi parti başkanlarının görev sürelerinin sınırlandırılabilmesi
 - Milletvekili adaylığının ücretsiz olması
 - Milletvekilliği dokunulmazlığının kürsü dokunulmazlığı ile sınırlandırılması
 - Kamu görevlilerinin hizmete alınma ve yükselmelerinde tek kriter liyakat olmalıdır
 - Yerel yönetimlerin, katılımcılığın ve hesap sorulabilirliğin güçlendirilmesi
 - Milletvekilliği hizmetinin maddi ve manevi olarak herhangi bir kamu hizmeti statüsüne eşitlenmesi

Açıklamalar:

Anayasa ya yeniden yapılmalı ya da anayasada değişiklik yapılmalı tartışması oldu. Yeni anayasada uzlaştık. Yeni anayasa için kurucu meclis istedik. Sivil toplum kuruluşları ile siyasi partilerin temsilcilerinden oluşur. Siyasi partilerin eşit sayıda temsilcilerin daha iyi olacağını düşündük. Anayasanın da değişmesi ve kabulünde nitelikli çoğunluğu benimsedik.

Temel hak ve özgürlüklerde muğlaklığın giderilmesini düşündük. Bir inanç sistemi devletten çıkarılmalı. Devletin diğer bireylerinin denetim rolü üstlenmesi gerekiyor. Devlet dini eğitim verilmesini teşvik etmesin. İkna dışında etkilemenin önüne geçsin. Siyasi herhangi bir simge kamu kurum ve kuruluşlarında kullanılmamalı. Herhangi bir din, düşünce ve ideoloji kamusal hizmette ayrımcılığa neden olamaz. Tüm kurumlarda iki cinsin eşit temsili olmalı. Herhangi bir cins %40'ın altına düşmemeli. Kişinin kendi hakkında bilgi edinme ve düzeltme hakkı olmalı. Töre cinayetlerinin insanlık suçu olarak kabul edilmesini istedik. Medyanın kartelleşmesini engellenmeli. TRT özerk bir kurum haline getirilmeli. Vicdani ret hakkının tanınmasını istedik. Sağlık ve sosyal güvenlik parasız olsun. Devlet kadınların üreme sağlığı ve doğurganlık hakları ile ilgili ücretsiz sağlık hizmeti vermeli.

Yasama ve yürütme ilişkilerinde parlamentonun yasamanın yürütme üzerindeki etkilerini azaltmak gerek. İki kamaralı parlamento önerdik. Bakanlar partilerinden istifa etsin. Barajın %5'e çekilmesini ve dar bölge-nispi temsil sisteminin oluşturulmasını önerdik. Ön seçim uygulamasına geçilmesi ve siyasi parti başkanlarının görev sürelerinin standartlaşması gerek. Milletvekili adaylığı ücretsiz olmalı. Kürsü dokunulmazlığı kalsın. Tek kriter liyakat olsun. Katılımcılık teşvik edilmeli. Milletvekili kamu hizmetine denktir.

YEŞİL GRUP 3

- **Anayasanın yapılması ve değiştirilmesi:**
 - Anayasa demokratik (katılıma açık ve şeffaf) bir tartışma sürecinde hazırlanmalı.

- Anayasa maddeleri değişime açık olmalı.
- Anayasa metni, ereve bir metin olmalı.
- Halk oylamasına gidilmeli
- *Nispi temsil sistemiyle seçilen bir anayasa kurulu tarafından hazırlanmalı*

• **Temel hak ve zgürlükler:**

--Kişisel haklar

- Yaşama hakkı
- İfade zgürlüğü
- Din ve vicdan zgürlüğü
- Kişi hürriyeti ve güvenliği
- Zorla alıştırma yasağı
- Konut dokunulmazlığı
- Özel hayatın gizliliği
- Haberleşme ve seyahat hakkı

--Siyasi haklar

- Vatandaşlık hakkı
- Seçme ve seçilme hakkı
- Siyasi partilere üye olma hakkı
- Örgütlenme hakkı
- Toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme hakkı
- Kamu hizmetlerine girme hakkı
- Bilgi edinme hakkı
- Dilekçe hakkı

Kişisel haklar ve siyasi haklar demokratik toplum düzeninin gereklerine, ölçürlük ilkesine ve hakların özüne aykırı bir şekilde sınırlandırılmaz.

--Ekonomik ve Sosyal Haklar

- Ailenin korunması
- Çocuk hakları
- Eğitim ve öğrenim hakkı
 - Din dersi zorunlu olmaktan çıkarılmalıdır.
 - Eğitim hakkı: Ana dilde eğitim ve ana dilde ğretim
- Konut hakkı
- Çalışma hakkı
- Sendikalaşma, toplu iş sözleşmeleri ve grev hakları
- Sağlık hakkı (sosyal güvenlik hakkı, sosyal yardım ve hizmet)
- Mülkiyet
- Sözleşme

Hükümet sistemi:

- Mevcut sistem gerçek bir parlamenter sistem olarak nitelendirilemez. Bu sistemdeki eksiklikleri gidermek için grubun 2 önerisi vardır. Birincisi; parlamenter sistemin işleyen, çoğulcu gerçek bir parlamenter sistem haline getirilmesidir. İkincisi ise; fren ve dengeleri, yetki ve sorumlulukları iyi ve kesin bir şekilde belirlenmiş bir başkanlık sistemidir.
- Dar bölgeyi iki türlü seçim sistemi
- Nispi seçim sistemi
- %10 ulusal barajının kaldırılması
- Partilerin finansmanının şeffaflaştırılması
- Yasama-yürütme-yargı arasında denge ve kontrol mekanizmasının belirlenmesi

Açıklamalar:

Anayasanın yapılması konusundaki usul konusunda bizim grup anlaştı. Anayasa demokratik bir tartışma sürecinde yapılmalı. Demokratik katılım açık ve şeffaf olmalı. Değişime açık olmalı. Ne kadar açık tartışması oldu. Bazıları hiçbir madde kapalı olmamalı derken, diğerleri bazı maddeler değiştirilemez olsun dedi. Anayasa çerçeve bir metin, yoksa bütün dertlerimizi çözecek metin değil. Temel bir felsefeyi yansıtmaya yeter. Anayasa nasıl hazırlanırsa hazırlansın. Halk oylamasıyla onaylanan anayasanın demokratik meşruiyeti yüksek. En sonda halkoyuna sunulması, nispi temsil ile hazırlanıp daha sonra halkoyuna sunulması da bir seçenek. Temel hak ve özgürlükleri ayırma tabii tuttuk.

Kişisel haklar ve yaşama hakkının anayasanın mutlak güvence altına alınması gerekiyor. Zorla çalıştırma, konut haberleşme ve seyahat özgürlüğü konuları anayasada gündeme gelmeli. Dilekçe hakkı da düzenlenmeli. Bunun sınırı ne olmalı? Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmelere ve insan hakları beyannamesine uymalı. Hakların özüne aykırı bir şekilde sınırlanamaz. Sosyal-ekonomik haklarda konut hakkı, sendika hakkı, toplu iş sözleşmeleri ve grev hakkı, sözleşme hakkı var. Eğitim-öğrenimde iki alt bölüm açılıyor. Buralar tartışılmalı. Din dersinde uzlaştık. Kimileri ana dilde eğitim bir hak dedi. İki farklı görüş oldu.

Gerçek bir parlamenter sistemde hemfikirdik. Ama nasıl çıkacağız? Parlamenter sistemin adam edilerek yola devam edilmesini düşündük. Yasama, yürütme ve yargı erkleri arasında sert ve kati bir ayırım olması için başkanlık sistemi olsun diyenler de oldu. Yetki ve sorumlulukları anayasada yer almak kaydıyla olsun dediler. Temsilde farklı bir yer var. Dar bölge çıktı, diğerleri nispi bir seçim sistemi Türkiye için daha gerçekçi dedi. %10 barajı kaldırılınsın. Finansman şeffaf olsun. Kuvvetler ayrılığında denge sağlansın.

YEŞİL GRUP 4

• Anayasanın yapılması ve değiştirilmesi

- **Tespit:**
- Diğer yasaların yapım süreci de şeffaf değil, dolayısıyla anayasanınki de şeffaf değil. Yasa yapımı sırasında "önerge" sorunu.
- Anayasa değişikliği ihtiyacı olduğuna yürütme karar verdi. Bu ihtiyaç için fikirlerin oluşup oluşmadığını test etmeli. Katılımın düzeyine de yürütme karar veriyor. Kurumsallaşmaya ihtiyaç var.
- 82 anayasası STKların kapatıldığı koşullarda tek taraflı olarak kabul edildi. Toplum tarafından benimsenmedi. Bu nedenle yeni bir anayasa tüm toplumun ihtiyacıydı. Yeni anayasanın ilgili tüm kesimlerin katılımı ile hazırlanması gerekir.
- Anayasa değişikliği için hükümetin sunduğu gerekçelerdeki çelişkiler tartışılmalı. Bu iktidar 82 anayasasının hazırlanmasına benzer bir yöntemi uygulamaya devam ediyor. Aynı despotluğu kullanıyor. Süreç tüm toplumun kesimlerinin görüşlerinden oluşan bir anayasa değil.
- Anayasa toplumsal mutabakat metnidir. Anayasanın oluşumunda tartışma ve sindirim süresi uzun olmalıdır. (Tarihsel olaylar sıkıştınca detaylar gözden kaçır.)

○ Anayasa tartışmaları ifade özgürlüklerinin tanındığı demokratik bir ortamda yürütülmeli ve hükümet bu ortamı sağlamalıdır.

○ **Öneri:**

○ Toplumun tüm kesimlerinin etkin katılımıyla, uzun soluklu bir süreçte, bağımsız uzmanların oluşturduğu bir kurulca hazırlanması

○ Şeffaf olması (yapım sürecini herkes anlamalı ki sahiplenmeli)

○ Sürecin takvimi: Belirli olmalı, geniş bir tartışma zamanı bırakan somut bir takvim kamuoyuna açıklanmalı. (3-5 yıllık bir süre)

○ Anayasa siyasi ya da bürokratik elitlere ve akademisyenlere bırakılmamalı. STK ve bireylerden gelecek taleplerden sonra bir taslak oluşmalı ve bu metin üzerinden uzmanlık çalışması başlamalı.

• **Temel hak ve özgürlükler**

○ İlkelerin saptanması yeterli değil, Anayasanın diğer maddelerindeki uygulamaların da bu ilkelere saygı duyacak şekilde kurgulanması esastır. Bunu takip edecek gereken mekanizmanın kurulması ve işletilmesi sağlanmalı. Anayasa Mahkemesi'ne bireysel şikayet yolu açılmalı.

○ Aslolan temel hak ve özgürlüklerdir. Diğer maddelerin bu genel ilkelerle uyumunun sağlanması gerekir.

○ Hak ve özgürlüklerin uygulanmasını sağlamak üzere kadın-erkek eşitliği izleme mekanizması, ombudpersonluk gibi mekanizmalar kurulmalıdır.

○ Temel hak ve özgürlüklerin genel ahlak, genel sağlık, kamu düzeni ve milli güvenlik gibi içeriği öznel yorumlara açık kavramlarla sınırlandırılmaması gerekir.

○ Temel hak ve özgürlüklerle ilgili düzenlemelerde yorum gerekmesi halinde, yorumlar birey lehine yapılmalıdır.

○ Seçilme hakkının önündeki engeller kaldırılmalıdır.

○ Her birey seçme ve seçilme hakkına sahiptir ancak, seçilme hakkıyla ilgili koşullar daraltılacak şekilde tartışmaya açılmalıdır.

○ Aile içi yükümlülükler kadın-erkek arasında eşit paylaşılmalıdır.

○ Kamuya alınacak personellerde eşitlik ilkesi.

○ Kamu çalışanlarının örgütlenme özgürlüklerinin yeniden tanımı, kamu çalışanlarına siyaset yapma yasağının kaldırılması.

• **Hükümet sistemi:**

○ Halk, oylamalarında neye sahip çıktığını bilmiyor. Vatandaşa ne oyladığı, uzun vadede yapılacak tartışma ortamında anlatılarak halk oylamasına başvurulmalıdır. Anayasal olarak görev ve yetkilerinin sınırlanacak olması hasebiyle Cumhurbaşkanı'nın seçimi konusundaki halk oylaması yanlıştır.

○ Cumhurbaşkanı seçimi tek dereceli olursa, uygun yürümesi için, seçim süreci için ayrıntılı düzenlemeye ihtiyaç var. Parlamenter sistem temsili demokrasiyi gerektirir.

○ Barajlar düşürülmeli, dar bölge sistemi olmalı, siyasi partiler seçim kanunu ile demokratikleşmeli. Siyasi partilerin seçim adaylarının belirlenmesinde kota konmalı, Hazine yardımı makul ölçüye çekilmeli, demokratik paylaşım yapılmalı, cinsiyet eşitliği için adım atılmalı.

• **Uzlaşılamayan**

○ Çalışma hayatında kadınlar doğurganlık hakları açısından desteklenmelidir. Çocuk ve benzeri bakım hizmetleri konusunda devletin de işverenlerin de yükümlü olması. İşe alınma ve ücret ayrımcılığı yapılamaz. Evlilik, hamilelik ve doğum nedeniyle kimse işten çıkarılamaz.

- Yasa yapım sürecine konuyla ilgili kamu kurumları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve konuyla ilgili STK'ların katılımı sağlanmalıdır. Belli sayıda imza toplanarak yurttaşlara yasa teklifi, yasa değişikliği teklifi verme; seçilmiş temsilcilerini geri çağırma hakkı tanınmalıdır.
- **Uzlaşılmayan fakat şiddetle tartışılması gerektiği düşünülen:**
 - Çift meclis olmalı, çünkü tek mecliste oransal temsil esası zedeleniyor. Cumhurbaşkanı aynı siyasi partiden olunca denetim sistemi zayıflıyor. O yüzden ikinci meclise ihtiyaç var. İkinci meclis doğrudan Türkiye milletvekili olarak seçilmelidir. veya
 - Tek meclis olmalı. Milletvekili sayısı azalmalıdır. Yerel yönetimler işlevselleştirilmelidir.

Açıklamalar:

İlk başta anayasanın yapılması sürecinde tespitlerimiz oldu. Bundan sonraki sürecin ele alınıp değerlendirilmesinde kullanılacaktır. Yasaların yapım sürecinin şeffaf olmaması sorunu var. Önerge kavramını burada kullandık. Çeşitli müdahalelerle umut edilenden farklı metinler karşımıza çıkıyor. Son dönemde ciddi bir sorun olduğunu tespit ettik. Bunun anayasaya yansımaları endişesi oluştu. Bu sadece hükümetler tarafından değil, genelde bir değişiklik ihtiyacı var. Bunun nasıl gerçekleşeceği konusunda belirsizlik var. Platform olarak bunu tartışıyoruz. Anayasaların toplumsal mutabakat metni olması nedeniyle orada yapılacak değişiklik sonuçları muhatapları tarafından bilinmeli. Şeffaf olup, süreç takvime bağlanmalı. Burada hemfikir olduk. İlkelerin anayasada saptanması yeterli değil. Bu ilkelere saygı duyacak esaslar nasıl belirlenir? Bu ilkeler korunuyor mu? Bunu denetleyen mekanizmalar kurulmalı ve anayasada belirtilmeli.

Temel hak ve özgürlüklerin içeriği öznel kavramlarla sınırlı kalmamalı. Bu anayasa taslağında bir düzenleme yapılmalı. Seçme ve seçilme hakkı konusunda birçok görüş verildi. Bunun koşulları daraltılacak şekilde tartışmaya açılması gerektiğini dile getirdik. Kadın-erkek eşitliği sağlanmalı. Kamu alanlarında eşitlik yine dile getirildi. Kamu tanımının yapısı konusu vurgulanmalı dendi. Öncelikle varılan sonuç, parlamenter sistemin korunması gerektiği. Çift meclis mi yoksa tek meclis mi olsun dendi. Burada ikili bir ayrım var. Bunun tartışılması gerekiyor. Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesini öngören anayasal sistem, mevcut düzenlemeler düşünüldüğünde önem kazanıyor. Özellikle Cumhurbaşkanı halk tarafından, parlamentoya hâkim olan partiden seçilecekse burada yetki sorununun çözümlenmesi gerekir. Bu anlamda Cumhurbaşkanı yetkileri ile ilgili bir tartışma başlamalı. Siyasi partiler kanunda da değişiklikler bu bağlamda yapılsın. Baraj düşsün. Siyasi partilerin belirlenmesi, kota, Hazine yardımları, demokratik paylaşım yoluyla parti bütçesinin belirlenmesi, seçim adaylarının belirlenmesi aşamasında cinsiyet eşitliğinin gözetilmesi maddeleri var. Çalışma hayatında çocuk ve bakım hizmeti bakımından yükümlülükler konusunda kimlerden hangi süreçte destek ve katılım sağlanacağına ilişkin bir uzlaşma yok.

SARI GRUP 1

ANAYASANIN YAPILMASI VE DEĞİŞTİRİLMESİ

- Sadece Meclis değil, çok geniş bir katılım
- Meclis (Temsili Demokrasi)
- Geniş katımlı, STKların görüşlerinin alındığı ve hayata geçirildiği, TBMM Komisyon çalışmalarına dahil oldukları bir süreç sonunda yapılması
- Yeni bir anayasaya ihtiyaç olduğu konusunda mutabık kalınması halinde, ihtiyaç tanımlanmalı. Kavramların mutlaka açık ve net biçimde yer aldığı bir anayasa (Çerçeve, ana metin, şemsiye niteliğinde bir anayasa)
- Üniversiteler, STK'lar, yargı organları ve yürütme organının bir araya geleceği geniş bir katılım sağlayacak bir süreçle bir mutabakat anayasası hazırlanabilmeli (Koşul: yürütme organının keyfiyetinin önüne geçilmeli)
- Toplum temsilcilerinin katılımını, tartışma, tanıtma, ortak düşünceye ulaşmayı etkin olarak sağlayacak bir sürecin sonunda yapılmalı
- Katılımcılık ve profesyonellik esasları

- Anayasanın yapılması ve değiştirilmesine ilişkin esaslara metin içinde yer verilmeli
- Referandumda nitelikli çoğunluk şartı aranmalı
- Yeni anayasa mutlak ihtiyaç
- Kısa, az ve öz genel maddeler
- Felsefi bütünlük
- İhtiyacın belirlenmesinde Anayasa Yüksek Mahkemesi'nin görüşü alınmalı
- Bugün kaygısıyla gelecek perspektifinden uzaklaşan bir Anayasa metninin ortaya çıkmasının önüne geçilmeli
- Gelecek nesillerin iradesini ipotek altına alacak mutlak değiştirilemez hükümler konmamalı
- Her ülkenin-devletin kuruluşunda belli bir felsefe, belli bir ideoloji vardır. Bu anlamda devletin temel yasası olan anayasanın da bunu yansıtmaması gerekmektedir.

TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

- Sendikal haklar özgürlükler (Uluslararası normlar çerçevesinde güvence altına alınmalı)
- Kişi haklarının vatandaş haklarına çevrilmesi ve vatandaş haklarının tanımlanması
- Herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklere sahiptir.
- Dil, din, inanç özgürlüğü, laiklik ile çelişmeyecek bir tanıma kavuşturulmalı
- Türban veya başörtüsü tartışması Anayasa'da yer almamalı (Şerhli)
- Kamusal alanda, kamu hizmeti verenlerde siyasi, ideolojik, kültürel simge, işaret ve kıyafetlerin (şerhli) olmaması
- Sosyal ve ekonomik haklar, ekonomik istikrarı tehdit etmemeli
- Kadınların, gençlerin, engellilerin çalışma hayatına katılması ile ilgili özel önlemler alınmalı
- Birey ve bireyin hakları esas alınmalı. Bu anlamda, bireyin haklarını kısıtlayacak kamusal alan veya kamusal dışı gibi bir ayırım yapılmamalı (Şerhli)
- Birey ve birey haklarının ancak Anayasa'da açıkça belirlenen sınırlı şartların ortaya çıkması halinde sınırlandırılması
- Birey tanımı → İNSAN olarak ele alınmalı
- Siyasi görüş açıklanması nedeniyle soruşturma ve kovuşturma yapılmamalı
- İnsan ve vatandaşlık haklarının açıkça anlaşılabilir bir dile kavuşturulması (Farklı kimlikleri de kapsamaması-ek görüş olarak belirtildi)
- Ekonomik ve Sosyal Konsey'e Anayasa'da yer verilmesi
- Devlet, ekonomik ve sosyal kararların alınma sürecinde sosyal tarafların katılımını sağlayacak, Ekonomik ve Sosyal Konsey benzeri kurumların her düzeyde (ulusal, yerel, işkolu, işyeri) oluşturulmasını ve işlevselleştirilmesini sağlar.
- Sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, çalışma hakkı
- Adli, idari ve askeri yargı (disiplin hariç) tek elde toplanmalı (şerhli – işleyişine karşı olan var)

YARGI

- Yargının organik bağımsızlığı güvence altına alınmalı
- Hakim teminatı güçlendirilerek sürdürülmeli

- HSYK (Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu) yürütmeden bağımsız kılınmalı
- Hakimler Kurulu ve Savcılar Kurulu olarak 2 ayrı kurul oluşturulmalı
- Bu kurulların mali özerkliğe sahip olması sağlanmalı
- İddia ve Savunma Makamı yargılama faaliyetinde eşit konumlanmalı, bu anlamda Savunma Makamı da anayasal güvence altına alınmalı
- İdarenin her türlü işlem ve eylemi yargı denetimine tabi tutulmalı. Yargı denetimi istisnası olmamalı
- Yüksek Yargı Kurumları'nda makul oranda TBB'den (Türkiye Barolar Birliği), avukatlardan üye temsilci bulundurulmalı
- Suç karşısında herkesin eşit yargılanması (M.M.K. (Memurin muhakematı kanunu) tarafından öngörülen izne bağlı soruşturma usulü kaldırılmalıdır)
- Yüksek yargı organları üye seçimlerinde yürütmenin/idarenin dahlinin olmaması
- Yüksek Yargıya TBMM üye seçmeli
- Yüce Divan Yargıtay Ceza Dairesi Başkanları'nın da katılımı ile oluşmalı
- Yargının tarafsızlığı (Şerhli: yargı adaletten taraftır)
- Yargıçlar belli bir süre (en az 15 yıl) avukatlık yapmış kişiler arasından seçilmelidir.
- Hukukçu olabilmenin koşulu 4 yıllık üniversite eğitiminden sonra 3 yıllık Hukuk eğitimine bağlanmalıdır.

Açıklamalar:

Biz uzlaşamadığımız noktaları bu noktada tartışılabilir diye buraya getirdik. Görüşlerimizde farklılıklar var. Anayasanın geniş katılımı ve geniş katılımı, sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alındığı ve hayata geçirildiği, TBMM Komisyon çalışmalarına dahil oldukları süreç sonunda yapılmasını bekliyoruz. Öncelikle anayasa yapım sürecindeki ihtiyaçlar Anayasa Mahkemesi'nin görüşleri alınarak belirlenmeli ve ihtiyaç olması halinde, ihtiyaç tanımlanmalı. Kavramların mutlaka açık ve net yer aldığı bir anayasa olmalı. Buralarda ortak noktalar var, kısaca değinip geçeceğim. Burada yürütmenin sıklıkla ve keyfiyetle anayasa değiştirmesinin önüne geçilmesi gereği belirlendi. Referandumda nitelikli çoğunluk şartı aranması öngörüldü. Yeni anayasa mutlak ihtiyaç ancak kısa, az ve öz genel maddelere ve felsefi bütünlüğe önem vermek gerekiyor. Mevcut anayasadaki değiştirilemez maddelere ilişkin bir şerh konu: gelecek nesillerin iradesi ipotek altına alınmamalı dendi. "Her ülkenin ve devletin kuruluşunda belli bir ideoloji vardır" önermesinde uzlaşamadık.

Herkes kişiliğine bağlı temel hak ve özgürlüklere sahiptir. Kişi, birey ve insan kavramlarını tartıştık. Kişi ve vatandaş kavramı anayasada tanımlanmalı. Farklı kimlikler de bu tanımları kapsamalı. Sendikal hak ve özgürlüklerin önündeki engellerin kaldırılması gerek. Türban tartışmasının bu metinde yer almaması konusunda bir şerh konu. Kamu hizmeti verenlerde simge işaret kıyafet olmamalı. Birey ve bireyin hakları esas alınmalı. Birey hakları sınırlandırılmalı. Ekonomik istikrar, ilgili özel önlem ve tedbirler anayasada yer almamalı. Ekonomik ve Sosyal Konseylere anayasada yer almalı. Devlet, ekonomik ve sosyal kararların alınma sürecinde sosyal tarafların katılımını sağlayacak, Ekonomik ve Sosyal Konseylere benzeri kurumların her düzeyde oluşturulmasını ve işlevselleştirilmesini sağlar. Çalışma hakkı da anayasada yer almalı.

Yargı ise şöyle belirledik. Hakim teminatı var. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yürütmeden bağımsız olmalı. İddia ve savunmanın eşit konumlandırılması ve güvence altına alınması başka bir husus. İdari işler yargı denetimine tabii tutulmalı. Yüksek yargının bir kısmını meclis seçmeli. Türkiye Barolar Birliği üye ve temsilci olmalı. İzne bağlı soruşturma usulü olmalı. Yargı adaletten taraftır şerhi oldu. Hukukçu olmak 4 + 3 yıllık bir eğitim süreci sonucunda olmalı dendi. ABD'deki eğitim sistemi önerildi. Adli idari askeri yargı tek elde toplansın. Bir şerh geldi: bu ayırım yapılsın, adli ve idari yargının ana işleyişi şu anki işleyişinden farklı.

SARI GRUP 2

- **Anayasaların yapılması/değiştirilmesi**
 - Yeni anayasa yapılması

- Özel yasayla oluşmuş Kurucu Meclis (Anayasa Meclisi) yapmalı
- STK'ların geniş katılımı sağlanmalı
- Anayasa taslağı halk oylamasına sunulsun
- Anayasa değişikliği
 - Anayasadaki mevcut hükümler uygulanabilir
 - Değişiklik önerisi için "halk girişimi"
- **Temel hak ve özgürlükler** (mevcut anayasadaki haklara ilave olarak)
 - Bilgi edinme hakkı
 - İnsanların kılık kıyafetleri yüzünden eğitim ve çalışma hakkı engellenmemeli
 - Çevre hakkı eklensin
 - Hayvan hakları
 - Kişinin hakları ve hürriyetleri, siyasi haklar ve ödevler, sosyal ve ekonomik haklar net olarak belirtilmeli
 - Hak arama özgürlüğünün önündeki engeller kaldırılmalı
 - Küçükler ve gençler korunmalı
 - Kamu görevlilerine toplu sözleşme ve grev hakkı
 - Anadilde eğitim hakkı
 - Toplum ve gençleri uyuşturucu tehlikesinden koruyacak hükümlere yer verilmeli
 - Her türlü insan ticaretini önleyici maddeler
 - İltica hakkı
 - Vatandaşlık kavramının dün belirlenen "ilkeler"de yer alan esaslarla yeniden tanımlanması
 - İnsan onuru temel olmalı ve anayasada vatandaşa güven esas olmalı
- **Yargı**
 - Yargıda birlik sağlanmalı (askeri-sivil yargı ayrımı-tartışmalı)
 - Üç dereceli yargı sistemi oluşturulmalı (mahalli mahkeme, istinaf mahkemesi, üst mahkeme)
 - Anayasa mahkemesine bireysel başvuru yolu açılmalı
 - Kamu denetçisi (ombudsman kurumu) kurulmalı
 - Bağımsız düzenleyici kurulların (SPK, EPDK vb) yargısal nitelikli işlevleri anayasada açıklığa kavuşturulmalı
 - Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda müsteşara da yer verilmemeli, kurul özerkleştirilmeli
 - Yargının halk egemenliği ile bağlantısı sağlanmalı
 - Tahkim kurumuna yer verilmeli
 - Anayasa mahkemesinin teşkil şekli değiştirilmeli (yüksek mahkemelerin doğrudan temsilcileri, TBMM'nin doğrudan temsilcileri, Cumhurbaşkanı temsilcilerinden oluşmalı)
 - Yüce Divan yetkisi Anayasa Mahkemesi'nden alınmalı. Tabii hakim ilkesine uygun olarak bu hususta ihtisası olan Yargıtay'a verilmeli ve temyiz hakkı tanınmalı
 - Hakimlerin özlük ve denetim işleri doğrudan Yüksek Hakimler Kurulu'na bağlı birimler tarafından yürütülmeli

- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararlarına karşı yargı yolu açık olmalı (itiraz)
- YAŞ kararlarına karşı yargı yolu açık olmalı (itiraz)

Açıklamalar:

Birinci başlıkta şu anki anayasanın niteliğini konuştuk. Yeni bir anayasanın yapılması mı yoksa mevcut anayasanın yeniden düzenlenmesi mi? Ortak görüş yeni bir anayasa yapılması. Bunun için kurucu meclis oluşturulmalı ve sivil toplum kuruluşları anayasa yapım sürecine katılmalı. Halk girişimi de burada önemli.

Temel haklar ve özgürlükler konusunda nokta atışları yapıldı. Bir defa mevcut anayasanın bu konuda bir şey çıkarmak mevzu bahis değil. Kılık kıyafet dendi. Çevre hakkı korunmalı dendi. Hayvan hakları konusunda bir kural olmalı. Anayasadaki haklar olabildiğince net. Hak arama engeli kalkmalı. Çocuk ve genç hakları konusunda düzeltmeler yapılmalı. Grev hakkı olmalı ve toplu sözleşme yapılabilir. Bir anayasa hakkı olarak yer almalı. Uyuşturucu tehlikesini önemsiyoruz. İnsan ticareti, kadın ticaretinin de önüne geçilmeli. İlticayı bunun için koyduk. Vatandaşlıkta hemfikirdik ama Türkiyelilik olmasında uzlaşamadık. En son söylediğimizi en başta söylemeliydik. İnsan onuru var.

Yargıda ilk öneride görüş birliği yoktu, tartışmalı dedik. Bazıları tamamen birleştirilsin, bazıları hiç değiştirilmesin dedi, askeri yargının varlığıyla ilgili tartışma yaşadık. İslah mahkemelerinin kurulmasını istedik. Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolu açılması önemli. Bu temel hak ve özgürlük kurallarının gerçekten uygulanan kurallar olmasının temel bir yoludur. Bağımsız düzenleyici kuruluşların bazı işlevleri yarı anayasal temele kavuşturulsun. Adalet Bakanlığı Müsteşarlığı ile bağlantı sağlanmalı. Tahkim kurulu bir anayasal kurum olarak düzenlenmeli. Anayasa Mahkemeleri'nde hem yüksek mahkemelerin hem de TBMM'nin seçtiği temsilciler olmalı. Üniversitenin seçtiği temsilciler son anda eklenmişti ama buraya girmemiş. Temyiz yolu yapısal olarak mümkün olacak. Bunu takiben hakimlerin özlük işleri var. Bu özlük işleri Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yürütülmelidir. YAŞ kararlarına karşı yargı yolu açık olmalı.

SARI GRUP 3

- **Anayasaların yapılması/değiştirilmesi**
 - TBMM'de geniş katılımlı ve uzun süreç
 - STK+üniversite vs.
- **Kişi hakları**
 - Düşünceyi açıklama özgürlüğü
 - Eşitlik/eşitliğin gerçekleşmesi için kamu denetçiliği birimi (ombudsman)

Sade, açık, anlaşılır (daha alt metinlerde düzenlenebilecek metinler yer almamalı)

- **Sınırlama**
 - Kanunla ve geçici
 - Anayasanın sözü ve ruhuna uygun
 - Demokratik toplum düzeninin gerekleri
 - Ölçülülük
 - Hakların özüne odaklanma
 - Türkiye'nin taraf olduğu insan haklarına ilişkin milletlerarası sözleşmelerle kurulan organların içtihatları da göz önünde tutulur
- **Yargı**
 - Tarafsızlık
 - Yargı birliği (askeri yapı disiplin mahkemeleri hariç kalkmalı, askeri Y.İ.M. mutlak olarak kalkmalı)
 - Mesleğe alınma, HSYK/Adalet Bakanlığı

- HSYK üyelerini hakim ve savcılar seçsin, başkanı Adalet Bakanı olsun
- Tüm yargıda %50 kadın kotası
- Yüksek yargı üyelerinin seçimi HSYK tarafından yürütülmeli
- Bütün yüksek mahkemelere avukat atanmalı
- Adil yargılanma hakkı. İddia ve savunma, tarafların eşitliği prensibine göre düzenlenir
- Savunma: “savunma bağımsızdır ve yargının kurucu unsurudur”
- Yargı denetimi, bütün idari işlem ve eylemler istisnasız yargı denetimine tabidir
- Anayasa Mahkemesi’ne insan hakları alanında bireysel başvuru hakkının sağlanması (ayrı daire, mahkeme yükü azalır)
- Hakim ve savcılarının denetimi HSYK tarafından yapılır

Açıklamalar:

Bizim grupta akademik bir tartışma oldu. Kısa bir metin çıktı. Kurucu meclis olsun mu olmasın mı diye. Geniş katılımlı uzun bir süre, bu geniş katılımlı sürece sivil toplum kuruluşları ve disiplinler arası uzman grubu katılmalı. Düşünceyi açıklama, yayma özgürlüğü en az sınırlanacak şekilde konulmalı. Anayasanın sözü ve ruhuna uygun, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun, ölçülü ve haklara odaklanan bir anayasa istiyoruz. Türkiye’nin taraf olduğu anlaşmalara uyulmalı. Burada bir sınırlama söz konusu olacak. Bütün bu unsurların birlikte gerçekleşmesi gerekiyor. Eşitlik konusunda tartışma çıktı. Özellikle bu eşitliğin gerçekleşmesinin ancak denetim ile mümkün olabileceği ve bu nedenle “ombudsperson” kurumunun olması gerektiğini sonucuna vardık. Bu “Ombudsperson” yanlış mı? “Ombudsman” cinsiyetçi bir sözcük olduğundan kullanılmamalı. Akademik tartışma uzun sürdüğü için çok önemli olmasına rağmen sosyal ve ekonomik hakları konuşamadık.

Yargı birliği (disiplin mahkemeleri hariç) mutlaka anayasaya konmalı. Meslek atamalarının yapılacağı kuruluş Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu mu Bakanlık mı? İki farklı görüşte uzlaşamadık. En son seçim Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından Adalet Bakanlığı başkanlığında yapılınsın dedik. Hakim ve savcılar için kadın kotasını %50 olarak belirledik. Yüksek yargı organlarının seçilmesi ise Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yapılmalıdır. Buraya atanan avukatların belli bir süre hizmet görmüş, kendini kanıtlamış avukatlar olması gerekiyor. Mahkemelerdeki marangoz hataları üstüne konuştuk. Mahkemelerde avukatlar aşağı sırada, hakimler yukarıda oturur. Buna marangoz hatası denir. Anayasaya girmese bile ifadeler düzenlenmeli. Savunma bağımsızdır ve yargının kurucu unsurudur. Her işlem yargı denetimine tabii olacak. Anayasa mahkemelerine bireysel başvuru konuşuldu. Burada bireysel başvuru hakkına değinildi, İnsan Hakları Mahkemeleri’nin iç hukuk yolları tüketildikten sonra gidecek bir yol olması konuşuldu. Son olarak hakim ve savcılarının denetimi Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yapılacak.

SARI GRUP 4

- **Anayasaların yapılması/değiştirilmesi**

- Hazırlık aşamasında mümkün olan en geniş katılım → nihai karar: meclis
- Kurucu meclis: katılımcılığa hukuki zemin sağlamak için
- Siyasi iktidarların anayasa hazırlama süreçlerine müdahale edememesi
- Kurucu meclis olmamalı
- Hazırlık aşaması için geniş katılım
- Parlamento metni: referandumda oylanmalı
- Örgütlü toplum temelinde, üye sayısına göre delege gönderecek STK temsilcilerinden oluşacak kurucu meclis
- Kurucu meclis süreci tam şeffaf olmalı
- Doğrudan halk katılımına açık olmalı
- Kurucu meclis olmamalı, olursa mutlaka uzmanlardan oluşmalı
- AB anayasasının hazırlık aşaması dikkate alınabilir
- Cumhuriyetle birlikte elde edilen örfi hukuk (her kuralın anayasada yazılması gerekmez)
- TBMM anayasa yapabilir; ancak meclisin oluşturulduğu seçime katılım oranı ve temsil kabiliyeti dikkate alınmalı, meşruiyete gölge düşürmemeli
- Referandum muhakkak olmalı

Ortak noktalar:

- Anayasa metni mutlaka referanduma sunulmalı
- Tüm toplum kesimlerini ülke çapında dikey ve yatay olarak temsil edecek, demokratik usullerle seçilmiş kurucu meclis tarafından yapılmalı (şerh:meclis tarafından yapılmalı)

- **Temel haklar**

- Temel hak ve hürriyetlerin teminat altına alınması ve sınırlandırılması İnsan Hakları sözleşmesi çerçevesinde yapılmalı
 - Kişi hakları
 - Hiçbir alanda ayırım yapılmamalı
 - BM insan hakları evrensel bildirgesindeki haklar esas olmalı
 - Din eğitimi isteğe bağlı olarak temel hak olarak devlet kontrolünde yer almalı; hizmeti yürütecek kurum şeffaf ve demokratik olarak işlemeli
 - Siyasal haklar
 - Temsilde adalet gözetilmeli
 - Anayasada siyasi partilerin işleyişine ilişkin hükümler
 - Parti tüzükleri zorunlu olarak ön seçim içermeli
 - Ön seçimler hakim nezaretinde yapılmalı
 - Siyasi partilerin mali denetimi anayasa mahkemesinde kurulacak bir daire tarafından yapılmalı
 - Gelirlerde şeffaflık
 - Siyasi partilerin harcamaları Sayıştay'dan geçmeli
 - 2 meclisli yapı; en az 1/3'ü 2 yılda bir seçilmeli

- Örgütlenmenin önündeki engeller kalkmalı
- Kamu görevlileri siyaset yapabilmeli
- Seçimlerde baraj sistemi, temsil yetisini geliştirecek şekilde yeniden düzenlenmeli
- Sosyal ve ekonomik haklar
 - Sosyal devlet ilkesi korunmalı
 - Serbest piyasa ekonomisi tüm kurum ve kurallarıyla işletilmeli
 - Doğuştan sosyal güvenlik hakkı için anayasa teminatı getirilmeli
 - Çevreye saygılı sürdürülebilir kalkınma önceliklendirilmeli
 - Eğitim, sağlık, parasız olmalı
 - Kültürel grupların hakları korunmalı
 - Tarımsal destekler anayasal güvence altına alınmalı
 - İşsizlik yardımı ve asgari ücret anayasal güvence altına alınmalı
- **Yargı**
 - HSYK'ya siyasi müdahaleden masun olmalı
 - Avukatların meslek bağımsızlığı teminat altına alınmalı
 - Yargıçların mesleğe alınmaları ve özlük konuları HSYK tarafından yürütülmeli
 - HSYK'ya üye seçimi tüm yargıçlar tarafından yapılmalı
 - Ceza mahkemelerinde savunma ve iddia makamları eşitlenmeli
 - Yüce Divan, ceza yargıçlarının ağırlıklı olduğu, Anayasa Mahkemesi'nden bağımsız, müstakil bir yapı olmalı
 - İdari yargıda bütünlük sağlanmalı
 - Yüksek Hakem Kurulu anayasada korunmalı
 - Türk milleti adına karar veren yargının milletle ilişkisinin güçlendirilmesi için HSYK'ya TBMM'den üye seçilebilmeli (şerhli)

Açıklamalar:

Tahmin edeceğimiz üzere uzun tartışmalar oldu. Bu tartışmalardan sonra ülkeyi temsil edecek demokratikçe seçilmiş bir kurucu meclis tarafından yapılmalı, şerhli yazıldı. Muhakkak referandum olmalı. Bunun dışındaki maddelerin tek tek üzerinden gitmeyeceğim, çünkü bu maddeler çelişkili. Bu da bizim grubumuzdaki tartışmayı yansıtıyor. Kişi haklarında ayırım yapılmaması ilkesinde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi esas alınacak. Din eğitiminin temel bir hak olarak isteğe bağlı olup devlet kontrolü altında ve şeffaflıkla yapılması gerekiyor. Siyasi haklarda temsilde adalet istedik. Siyasi parti tüzüklerinin ön seçimi zorunlu olarak tamamlaması ve bunun hakim nezaretinde yapılması var. Sosyal ve ekonomik haklar noktasında sosyal devlet ilkesinin korunmasından yola çıkarak serbest piyasaya, anayasaya ve çevreye saygı. Eğitim ve sağlık olanağının ücretsiz sağlanması ve sosyal devlet konusunda mutabakata vardık. 2-3 konuda mutabakata varamadık. Siyasi partilerin mali denetiminin anayasa mahkemesinde kurulacak bir daire tarafından yapılmasını ve gelirlerde şeffaflığı öngördük. Siyasi partilerin harcamaları Sayıştay'dan geçmeli. 2 meclisli yapının en az 1/3'ü 2 yılda bir seçilmeli. Örgütlenmenin önündeki engeller kalkmalı. Bunun yanında kamu görevlileri siyaset yapabilmeli. Seçimlerde baraj sistemi temsil yetisini yükseltecek şekilde yeniden düzenlenmeli.

Yargıda siyasi müdahale olmalı. Avukatların teminat altına alınması gerekiyor. Yargıçların mesleğe alınması işlevini Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun görmesi gerek. İki görüş var, diğer gruplarda çıkmayan bizde çıkan konular bunlar: Yüce Divan, ceza yargıçlarının ağırlıklı olduğu, Anayasa Mahkemesi'nden bağımsız, müstakil bir yapı olmalı. Bu, Anayasa Mahkemesi'nin Yüce Divan işlevini

yerine getirmesinde sorun olduğu dūřüncesinden hareketle ortaya ıktı. Yüksek Hakem Kurulu anayasal bir kurum olarak korunmalı. Tek bir konuda uzlaşamadık, o da HSYK'ya TBMM'den üye seçilmesi. Buna řerh kondu.

DEĞERLENDİRMELER VE YORUMLAR

Arkadaşlar gruplarımız güzel çalışmışlar ve gerçekten de içerik itibariyle konular birtakım şerhlerden de görüldüğü üzere tartışmalı. Bu da beklemediğimiz bir sonuç değil. Birlikte son oturuma giriyoruz. Bu oturumda yapılacak 2 temel şey var: Bu son sunuşları değerlendireceğimiz oturum. Dolayısıyla katılım ve çoğulculuk gibi konular var. Veya ortak olmayan konular var. Şimdi bu grup kendi kendisini bir değerlendirsin. Ben yöntem itibariyle değerlendirebilirim. İyi bir uyum ve harika bir çalışma vardı. Ben kendi adıma çok minnettarım. Buna benzer ya takdir ya eleştiri bekliyoruz: içerik ve süreçle ilgili. İkinci beklentimiz ilk başlangıçta da söyledim. Bundan sonra ne yapacağız? Geldik, 2 gün verdik, sıkı çalıştık, bundan sonra ne yapacağız. Bununla ilgili konuları bekliyoruz. Bunları anons edeceğim ki birtakım şeylerin yapıldığını bilin. Birtakım fikirler de söylendi bu süreçle alakalı, siz bu süreci bundan sonra nasıl görüyorsunuz ve nerelere gitmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Bu akşam bir bütünleştirme yapacağız. Burada gönüllü arkadaşlarımız kalıyor. Başka arkadaşların da adları söylendi onları çalışmaya bekliyoruz. Raporu olduğu gibi web sitesine koyacağız. Herkese açık şekilde koyacağız. Kurum isimlerini koymayı düşünüyoruz. Bütünleştirmeye başlamadan evvel bir hatıra fotoğrafı çektireceğiz. Size bir değerlendirme formu dağıtıldı. Bunu doldurmanızı rica edeceğiz. Değerlendirmelerde 2 dakika kuralını uygulayacağım. Buna şu ana kadar gerçekten iyi riayet edildi. Ancak lütfen kimse bu zamanı kendi pozisyonunu yeniden dile getirmek için kullanmasın. Herkes için katkı olacak şeyleri söylemeye özen gösterin.

- Şimdi bu anayasa platformunun çalışmasının faydalı olması için anayasaya hazır maddelere dönüştürülmek gerekiyor. Ayrıca buradan, %50 gibi bir “Kurucu Meclis” %50 gibi de TBMM çıktı. Bundan hangisi alınacak? Kamuoyu ile paylaşılmadan önce anayasa hazırlama tekniğine uygun maddelerin somut madde önerileri gibi yazılması lazım. Yoksa “İlkeler zaten var, siz ne öneriyorsunuz” denir. TBMM ve yürütme ile ilgili konular zaten mevcut taslakta var; bunlar somut maddelere dönüştürülmelidir.
- Dokunulmazlıklarla alakalı bir şey söylemek istiyorum, burada milletvekiline karşı dokunulmazlık kaldırılсын denmiş. Sadece milletvekilleri değil, birçok dokunulmayan insan var. Yargıda jüriden de bahsedilmemiş, yargının tarafsızlığı var deyince jüri düşünülebilir. Bunlar da göz önüne alınmalı. Bir de bağımsızlıktan başka yargı denetleyecek ama yargıyı kim denetleyecek? Bu bende netleşmedi.
- Öncelikle tabu diye bir oyun var. Ondan bahsetmek istiyorum. Bilmeyenler için kelime oyunu bazı kelimeleri kullanmadan anlatacaksınız. Piknik için gezi, kır gezisi, oyun, top gibi temel kelimeler yok. Biz buna benzer çalıştık. Temel konuları tartışmadık, temel değişikliklerden bahsetmedik. Bazı önerilerle, değil 1982 anayasası, Hammurabi kanunlarından daha geriye gittiğimizi görüyoruz. Bu kadar sivil toplum kuruluşundan bu mu çıktı? Parlamentonun önünde olmamız lazım ama geride kalıyoruz.
- Bu çıkan metin ile en son kime açıklama yapılacak? Sivil toplum kuruluşları olarak sunum yapacağız. Önemli olan kelimelerin ne ifade ettiğini düzgünce belirlemek. Burada çok şey ifade edildi ama sosyal eşitlik ve toplumsal ahlaki değerler öne çıkmadı.
- Az çok dokunulmazlıkta konsensus var, kürsü dokunulmazlığı deniyor. Bu bence yanlış. Eşini muayene etmeyen diş hekimi ile ilgili dava var, bu bile açılabilir. Dokunulmazlık kürsüyle sınırlı kalırsa tehlikeli. Kürsü ile sınırlandırılmamalı.
- Anayasanın çerçeve olup ayrıntı olmaması gerekir. Yasama, yürütme, yargı ayrılığı güzel, herkes ana diliyle konuşur. Devlette Türkçe konuşulur, başka türlü zaten kaos yaratır. 1789 Fransız İhtilal ile Yahudilere haklar verelim gibi akımlar oldu. Ama dendi ki “Yahudilere Yahudi olduğu için hiç bir şey, Fransa vatandaşı olduğu için her şey.” Aynı şey Korsika da yapılmış. “Korsikalı olduğu için hiç, ama Fransız vatandaşı olduğu için her şey denilmiş.” Bizde de olabilir. İstanbul’da 1/10000’lik metropol planı var. “3. köprüye hayır!” deniyor. Gereçekleriyle birlikte de sıralanmış. Ama bir referandum yapılsa bunun tersine karar çıkabilir. Referandum demokratik ve sağlıklı olmayabilir. Yerel yönetimlerde oy kullanma konuşuldu. Sitede oturuyorsunuz, oylama ile yönetici seçtiniz, idareciniz var, para veriyorsunuz. 3 kişi gelip sizin bahçenize gecekondunu dikiyor ve sizin yöneticinizi o seçiyor. Onun da oy hakkı doğuyor.
- Konuşmadığımız bir iki kısa nokta var. Mevcut anayasalarda yer alan kurumların – TSK dahil – yeni anayasada görev ve sorumlulukların net bir şekilde tanımlanması gerekiyor. Mevcut anayasada geçici maddeler var. Yeni anayasada bu maddeler yer almalı mı? Almazsa ortaya çıkan durumu nasıl halletmeliyiz? Bir başka noktada yeni anayasa için geçici ayrı bir

madde konmalı ve zaman sınırlanması ile ilgili bir madde tanımlanmalı. 2-3 sene tanıyıp bütün yasaların yeni anayasaya uyumu incelenmeli. Hükümetin sürecinde gecikme oldu. Sivil toplum kuruluşlarının oluşumunda bundan sonraki adımlarda birtakım stratejiler düzenlemek zaman açısından önemli.

- Ekonomik-sosyal maddeleri tartışırken emeklilere de yer vermek istedik. Emeklilere insan gibi yaşama hakkı tanınmalı. Örneğin bazı ilaçlar 65 yaşından önce yazılmıyor. Bunun dışında tiyatro 65 yaşından sonra indirimli. Tren yolculukları da böyle. Zaten çalışırken de yaşayamamışlardı. Emekliler %50 indirim gibi olanaklardan neden yararlanamıyorlar? Belki de dar gelirlidir, ev sahibi olamamıştır. Yarı aç, yarı tok yaşayanlar, eş dosttan borç alanlar var. Sosyal yardım fonundan neden faydalanmasın. Emeklilerimiz, emektarımız çok. Hakları iyileştirilmeli. Bunu zaman dar olduğu için grupta yetiştiremedik.

- Teşekkür ederek başlamak istiyorum. Türkiye genelde sorunlarını tartışmayııp uzlaşmayan, kavga eden bir ülke. Burada farklı düşüncelerde olan insanlar tartışmayı öğrenip ülke sorunlarına ilişkin önerilerde bulundu. Ayrıca birinci ve ikinci gruptaki arkadaşların da gördüğü üzere, bilmediğimiz konularda da düşünce ürettik. Ne kadar katkı yapmışızdır, bilemeyiz. Umarım yasa koyucular etkilenir. Bu toplantı halkın gelecek için alınan kararlarda söz sahipliğine etkili olacak. Bu çalışmadan ötürü bu çalışmayı örgütleyen herkesi kutluyorum.

- Hiçbir grubun tamamında göremediğim bir eksiklik var. Küçük önemli bir ekleme yapacağım. Avrupa Birliği Adalet Alt Komisyonu'nda yargı bağımsızlığıyla ilgili bir madde var. Bizde adalet müfettişleri Adalet Bakanlığı'na bağlı. Yargı denetiminin bağımsız olması için Yüksek Hakim ve Savcı Kurulu'na bağlanması gerek.

- Anayasada yer alması gereken ama dışarıda kalan konularla ilgili çok şey söylendi. Bunlar çağdaş gelişimlere uygun değil. Yoksullara verilen eğitim hizmetlerinin özellikle korunması gerekiyor. YÖK dışında rektör seçimleri hiç konuşulmadı. Öğrenciler çok dinamik ama rektör seçimine katılmıyor. Sanatın desteklenmesi de önemli. Bizde bir maddeydi ama vurgulanmadı. Kadın kotalarında pozitif ayrımcılığı savunuyorum. Bu tür kotalar pozitif ayrımcılığa uygun değil. Pozitif ayrımcılığı savunan arkadaşların özgürlük adına başörtülü giyimi savunması gerek. Din eğitimi konusu da var. Bu eğitim zorunlu olmamalı ama yerine ne konacak? Bu bir eksiklik.

- Öncelikle anayasa Türk toplumunun asgari müştereklerine değinip açık tutulmalı. Gelecek nesli ipotek altına alacak değiştirilemez maddelere yer verilmemeli, referandum, laiklik yeniden tanımlanmalı. Diyanet devletten ayrılmalı ve diğer dinlere de aynı imkanları tanınmalı. Patron devlet tehlikeli bir kavram. Tevhid-i tedrisat kaldırılmalı. Askeri rejim yeniden düzenlenmeli, emir ve komuta işlemleri dahil olmak üzere Millî Savunma Bakanlığı'na bağlanmalıdır. Yargı mekanizması eşitliğe dayalı olmalı, yargı bağımsız ve tarafsız olmalıdır. Yüksek yargı, yargı mensuplarınca seçilmeli. Yüksek Hakim ve Savcı Kurulu katılımcı demokrasiye uygun olmalı. Millî Güvenlik Kurulu kaldırılmalı, bunun yerine enformasyon birimi kurulmalı. Merkezî yetki yapıyı küçültmek gerekiyor. Halk belediye başkanını nasıl seçiyorsa, valiyi de seçmeli. Vatandaşlık anayasaya dahil edilmelidir.

- İlk dileğim bu çıkan metinlerin kısaltılmadan basına duyurulması ve internete konmasıdır. İkincisi bu çalışmanın çıktılarının açıklanacağı basın toplantısında bu çalışmanın nihai olmadığı, bir zincirin halkası olduğunun vurgulanması. Üçüncüsü sosyal ve ekonomik hakların üzerinde yeterince durmadık. Çalışma koşullarını düzenleyen madde düzeltilmeli. Kadınlar için biyolojik duruma ve işin getirdiği koşullara bakılmalı. Ruhsal yetersizlik halleri gibi çocuklarla bir tutulan haller olmamalı. İşin gerektirdiği unsur ile biyolojik koşullar farklıdır. Memur tanımı mutlaka anayasada olmalı. Eskiden bu nedenle Türkiye'de büyük sorunlar yaşandı. Bu problem hala yaşanıyor. Bu tanım anayasada net olarak açıklanmalı.

- Bu 2 günlük çalışmada önemli başlıklar yakalandı. Buradaki iki konu uygun değil: Suçsuzlukları ibra edilmediği sürece aday olmamaları gibi bir cümle var. Genel kural olarak herkesin bildiği suçsuzluğu kanıtlanana kadar herkes masumdur. Bununla çelişiyor. Ben de kadın savunmasını destekliyorum ama bazı konularda kötü örnekler var. Hakimde %50 kota diye de bir husus vardı. Buradan giderseniz hukuk fakültesinden %50 kadın %50 erkek olması mezun olması gerekiyor. Liyakatle ilgili işlerle cinsiyetle ilgili kota olmaz. ÖSS'de kızlar başarılı, o zaman erkek kotası olmalı. Bazı başlıklar da eksik kaldı, bu başlıklarla ilgili ne yaparsınız bilemem. Bunların gözden geçirilmesi gerek. Bir başlık veriyorum tartışılmak üzere, ileride dünya ve Türkiye'de önemli olacak. Yabancı üniversiteler Türkiye'de şube açıyor. Bu konu anayasada bir şekilde yer almalı. Bununla ilgili de pek çok başlık var. Bir çalışmaya daha

ihtiyaç var. Burada en önemlileri üç taneyle kısıtladık. Çok önemlileri konuştuk, gerisini konuşamadık.

- Böyle bir çalışmanın ortaya çıkmasından çok memnun kaldık. Bu ortamın sağlanması bile Türkiye’de siyasete verilen ciddi bir mesajdır. Zemin hazırlaması gereken anayasanın sivil toplum kuruluşları tarafından çıkarılması önemlidir. Kültür, inanç, etnisite ve cinsiyet kimliklerimiz içinde tanıklık ettiğimiz geçmiş anayasalardaki koşulların bizi memnun etmediğini gördük. İnsan haklarını engellemeyen, evrensel hukukla özdeş kuralların gündelik hayatta karşılığı yok. Geleceğimizi belirleyecek temel ilke şu olmalı. Burada kişisel olarak yaklaşımdan öte hala bazı kimlik ve kurum değerlerinden kurtulamadığımızı sanıyorum. Toplumun uzlaşma metnine ilişkin bir mutabakat metni hatırlayan biz sıradan insanların vurguladığı insan merkezli söylem bu anayasada yer almalı. Bu hukukun retoriğini cinsiyetçi, etnik, dinci yaklaşımdan sıyrılıp, neoliberal söylemlerden de kurtulması gerekiyor. Bir anayasa din dışı kalmalıdır. Din ve vicdan özgürlüğü anayasa tarafından korunmalı. Burada yaşayan farklı insanların uzlaşma metni olarak algılanmalı. Bir takım sanal kutsal devletler inşa etmemin anlamı yok. Devlet biziz.

- Anayasa bir mukaveledir. İngilizlerin haklarını kralın elinden aldığı Magna Carta önemli bir olaydır. ABD’deki anayasada da az madde var. Ne kadar fazla madde koyarsak bunu sınırlamış oluruz. Şimdi anayasalar gerçekten ihtiyaçtan doğmalı. 1982 anayasası birçok kere tadil edildi. Yeni anayasa bakkaldan portakal almak gibi olmamalı, bir süreci olmalı. Bazı ihtiyaçlardan dolayı anayasanın değişmemesi için bu sürecin içerisinde her türlü değerlendirme yapılmalıdır. Maddeleri aza indirgeyip anayasa için teklif götürmek durumundayız. TBMM anayasa komisyonunda iki-üç sivil toplum kuruluşunu temsil eden birilerinin olması lazım. Bu konular göz önüne alınmaz ise biz konu mankeni gibi görüyoruz. Buradaki arkadaşlar biliyor, biz konu mankeni değiliz; çok güzel şeyler ortaya çıktı. Sivil toplumu dikkate alan bir şey bugüne kadar olmadı. Barcelona’da bir süre kaldım. Şehre yeni bir şey yapılacakken bir planı yapılır, maketi şehre konur ve halktan görüş alınır. İyi ki İstanbul Büyükşehir Belediyesi Metropolitan kuruldu, bu konuda ciddi çalışmalar başladı. Yasama, yürütme ve yargı ile ilgili komisyon oluşturulmalı.

- Önce toplantının düzenlenmesi ile ilgili bir sıkıntı var. Toplantıya katılım bu nedenle az olabilir. Kadın kurumları İslam’da kadın kurultayındalar, bundan gelememişlerdir. İlk konuşan arkadaşım da söyledi. Sivil toplumun ne olduğunu gördüm ve sorguladım. Baştan tutucu bir yaklaşım var. İlk 3 maddenin konuşulmaması bence problemlidir. Bir Cumhuriyet içinde yaşayan bireyim, feministim ve sosyalizme inanıyorum. Anayasanın Kemalizm’le sınırlanabilmesi bence problemdir. Atatürk ilke ve inkılaplarına yönelik demesi problemlidir. Bizim kendimizi tükettiğimizi sandığımız kadın meselesinde sivil toplum kuruluşlarının yerinin ne olduğunu gördük. Kadın kotası demek doğru değil, cinsiyet kotası doğru. Bu da herhangi bir cinsiyetin anlaşılabilmesi gerek. Henüz dünya örnekleriyle yüzleşemedik. 2 temel problem var: Şeriat ve bölünme. Anadil dediğimiz zaman üniter devlet ne olacak gibi bir kaygı ortaya çıkıyor. Merkezi devlet küçülüyor, yerelde insanlar daha mutlu. Sivil toplum kuruluşları olarak bunu yapamıyoruz. Sivil toplum bunun için bir kez daha sorgulanmalı.

- Katılımcılara teşekkür etmek istiyorum. Anayasada ön plana çıkan düzenlemeye ilişkin talep ve tercihler. Anayasanın her tarafının düzenlenmesi, uzun ömürlü olmasını ve sürekliliğini zayıflatır. Anayasa normdur, kişi hürriyetlerinin anayasada yer alması gerekir. Kadın eşitliği ile ilgili talep ve tercihler burada ön plana çıktı. Kadın eşitsizliğinden ziyade Türkiye’deki sorunlar insani dramlardan kaynaklanıyor: terör, göç, vb. İnsan bir değerdir, liyakat noktasına atıfta bulunmamız ve düzenlemeleri buna göre yapmamız gerekiyor. Kurucu meclis ön plana çıktı. 1924, 1961 anayasalarında, 1971 değişikliğinde ve 1982 anayasasında kurucu meclisler anayasayı hazırlıyordu zaten. Bu durum bizdeki ihtiyaç güdüsünü ortaya koyuyor. Burada, sivil toplum kuruluşları kurucu meclislerden önemli olmalı. Sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu metnin düzenlenmesi, görüş ve eylem birliği paydalarının ortaya çıkmasında güçlü argümanlar olmalı. Çok az çatışma noktamız var, bu noktalar tolere edilebilir. Anayasada başörtüsü bir sorun olmaktan çıkmalı. Eğitim var yine. Çalışmayla ilgili bir yasa da var. Eğitim hakları anayasaya girmeli.

- En son konuşmacı oldum herhalde. Beklenti ulusal hedefler konusunun açıklığa kavuşmasıydı, oysa bu hiç gündeme gelmedi. Toplumumuz hedefsiz bir insan gibi. Hedefsiz insan yaşamaz, hedefsiz toplum da yaşamaz. Şüphesiz aklınızda çok şey var ama bu hedef ve beklentiler toplumun genelinde ne ölçüde kabul görüp müşterekleşiyor? Biz bu hedeflerde

mutabakata varıp şimdiki çocuklarımıza ne kadar aktarıyoruz? Eğitim sistemimizde hedefimiz ne? Nasıl insan yetiştiriyoruz? Hepimizin malumu, ABD'yi bugüne getiren etkenlerden biri de 1969'taki 10 yıllık aya ayak basma hedefidir. Türkiye'nin hedefi ne, bu hedef de somut olmalı. İnsanlar hedef peşinde konumlanmalı. Milli değerler hiç gelmedi. Bizim milli değerlerimiz nedir? Bizim mutabık olduğunuzu değerler nedir? Anayasa bu değerlere uygun olup bunları koruyacak mı? İnsan sadece maddeden mi ibaret? Bu anayasa insan içinse insanın her boyutunu ele alması gerekir. Sadece ekonomi vs gibi olmamalı. Mana yönüne hiç cevap vermeyecek mi? Bence en önemlisi pratik uygulama. Anayasayı karakol odasının içerisine ya da genel müdür odasına soktuğun sürece ifade eder. Temel sıkıntı insan yetiştirmek. Hiç kendimizi sorgulamadık. Sivil toplum kuruluşlarındaki ve bizdeki sorumluluk bilincini hiç sorgulamadık.

- Ben de hep Türkiye'nin vizyonu diye bir konferans yapmak istiyorum.
- Ümit ediyorum dikkate alınır ve ilgili yerlere verilir. Buradan bir mutabakat çıkmadı. Öyle bir amacımız da yoktu. Buradan bir siyasi iradeye de sivil toplum iştirak etmiştir. Böyle yazılmasını talep ediyorum. Özellikle mutabakatı açmak istiyorum. Burada tüm sivil toplum kuruluşları yok. Bu yüzden kurumsal bir yapı ve geniş bir mutabakat da yok.

BÜTÜNLEŞTİRİLMİŞ ANAYASA MİMARİSİ

ANAYASALARIN YAPILMASI VE DEĞİŞTİRİLMESİ

- Ortak:
 - Geniş mutabakatla, makul bir süreç içerisinde sivil toplum örgütlerinin katılımıyla, yeni bir anayasanın yapılmasına ihtiyaç vardır.
- İkinci seçenek olarak;
 - Mevcut anayasa tadilatlarla korunabilir fikri de dile getirildi (azınlık görüşü)
- Referanduma sunulmak ve nitelikli çoğunluk aranmak kaydıyla
 - TBMM, yeni bir anayasa yapabilir (9 Grup)
 - Yeni bir anayasa ancak kurucu meclisle yapılabilir (7 Grup).
- Anayasa Şekil olarak kısa, öz ve anlaşılır olmalıdır.
- Anayasa tartışmaları ifade özgürlüklerinin tanındığı demokratik ortamda yürütülmeli ve hükümet bu ortamı sağlamalıdır.

Tek Grupta Ele Alınan Hükümler:

- Anayasa siyasi ya da bürokratik elitlere ve akademisyenlere bırakılmamalıdır. STK ve bireylerden gelecek taleplerden sonra taslak oluşmalı ve bu metin üzerinden uzmanlık çalışması başlanmalıdır.
- Anayasada felsefi bütünlük olmalıdır.
- Her ülkenin-devletin kuruluşunda belli bir felsefe, belli bir ideoloji vardır. Bu anlamda devletin temel yasası olan Anayasa'nın da bunu yansıtmaması gerekmektedir.
- Anayasa yapım sürecinde Avrupa Birliği anayasasının hazırlık aşaması dikkate alınabilir.

TEMEL HAK ve ÖZGÜRLÜKLER

Kişisel haklar

ORTAK

- Temel hak ve özgürlüklere ilişkin Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi hükümlerini ve uluslararası sözleşmelerin hükümlerine (AİHS vb.) aykırı kısıtlama yapılamaz.
- Kısıtlamalar net tanımlamalarla yapılmalıdır.
- Devlet, haklarını koruyamayacak kişilerin (engellilerin, çocukların, korunmaya muhtaç yurttaşların) haklarını özel olarak korur.
- Tüm vatandaşlar kanun önünde eşittir, hiçbir gerekçeyle ayrımcılık yapılamaz.
- Basın, ifade ve düşünce özgürlüğü teminat altına alınmalıdır.
- Konut dokunulmazlığı esastır.
- Sürdürülebilir bir çevrede yaşama hakkı gözetilmelidir.

Tek Grupta Ele Alınanlar:

- Ulusal bütünlüğe zarar vermemek koşuluyla evrensel temel hak ve özgürlükleri ve düşünceleri yaymak
- Kişinin kendi hakkındaki bilgilere erişim ve bu bilgilerin düzeltilmesini talep etme hakkı
- Askerlik hizmetine karşı vicdani ret hakkının tanınması ve bu yükümlülüğün kamu hizmetiyle yerine getirilmesi
- Anadili öğrenme hakkı
- Kılık kıyafet nedeniyle eğitim ve çalışma hakkının engellenmesi
- Eğitim ve öğretimde bilim, sanat ve dinin evrensellik felsefesini hedef alması

Ekonomik ve sosyal haklar

ORTAK

- evre hakkı gözetilmelidir.
- ocuk hakları uluslararası ocuk sözleşmesi uyarınca anayasal güvence altına alınmalıdır.
- Fikri mülkiyet hakkı tanınmalıdır.
- Sosyal güvenlik sosyal devletin görevidir ve herkese sağlanmalıdır.
- Kamu alışanlarının toplu sözleşmeli, grevli, sendikal haklarının tanınması
- Eğitim:
 - Kız/erkek okul öncesi dahil olarak 12 yıl eğitim zorunlu olmalıdır.
 - Ücretsiz olmalıdır.
 - Fırsat eşitliği sağlanmalıdır. (bölgeler/şehirlerarası eğitim kalitesi gibi)
- Genç hakları ve gençlerin korunması anayasada yer almalıdır.
- Engellilerin ve yaşlıların haklarının öncelikli korunması için devlet gerekli önlemleri alır ve ilgili teşkilatları kurar.
- Ekonomik Sosyal Konsey anayasal güvence altına alınmalıdır.
- Tarım desteklenmeli, tarımsal destekler anayasal güvence altına alınmalıdır.
- Hak ve özgürlüklerin uygulanmasını gözleyecek, kadın-erkek eşitliği izleme mekanizması, kamu denetçiliği gibi mekanizmalar kurulmalıdır.
- Atama ve seçimle belirlenen tüm kamusal organların oluşmasında cinslerin eşit temsili esastır. İlgili bütün kurumlar herhangi bir cinsin temsiline %60'ın üzerine çıkmamasını sağlamak üzere düzenleme yapmakla yükümlüdür (pozitif ayrımcılık).
- Temel sağlık hizmeti ücretsiz olmalıdır.

Tek Grupta Ele Alınanlar:

- Anadilde eğitim Anayasa'da düzenlenmelidir.
- Anadilde ğrenme hakkı
- Eğitimde ve öğretimde evrensel düşünce ve üretme zemini devletin resmi dili ile oluşturulur.
- Esnaf ve sanatkarların korunması için devlet gerekli tedbirleri alır.
- Vergi kaçırmak Anayasal suç sayılmalıdır.
- İştihadam konusunda cinsiyet kotası olumsuz sonuç verir.
- İşsizlik yardımı ve asgari cret Anayasal teminat altına alınmalıdır.
- Serbest piyasa ekonomisi tüm kurum ve kurullarıyla işletilmelidir.
- Ev kadınlarının sağlık güvencesi devlet tarafından güvence altına alınmalıdır.

Siyasi Haklar

ORTAK

- Kamu çalışanlarına siyaset yapma hakkı verilmelidir.
- Her alanda kadınlara pozitif ayrımcılık yapılmalıdır.
 - Seçimle oluşan tüm karar organlarına kadınların eşit katılımı ve temsili (siyasal hak) gözetilmelidir.
- Ana dilde eğitim ve öğrenim hakkı tanınmalıdır.
- Örgütlenme hakkı tanınmalıdır.
- İfade özgürlüğü güvence altına alınmalıdır.
- Seçilme hakkının önündeki engeller kaldırılmalıdır.
 - 657 sayılı kanundaki siyasi yasaklar kaldırılmalıdır - yüz kıyartıcı suçlar
 - Bireylerin tutukluluk süresi devam ettiği sürece, suçsuzlukları ibra edilmediği takdirde siyasi aday olamazlar.

Çatışma Noktası

- Başörtüsü, türban ve siyasi simgeler;
 - kamusal alanda kullanılmamalıdır.
 - kamusal alanda kullanılmalıdır.

Tek Grupta Ele Alınanlar:

- Çalışanların toplu sözleşmeli grevli sendikal hakları tanınmalıdır.
- Seçim temsili güçlendirmek için baraj oranı düşürülmelidir.
- Anayasaya aykırılık iddiası ile başvuru ve dava açma hakkı STK'lara da verilmelidir.
- Seçilme süreci doğrudan demokrasi yöntemiyle yapılmalıdır.
- Siyasi partilere üye olma hakkının kapsamı genişletilmelidir.

YASAMA

ORTAK

- Adil bir seçim sistemi için:
 - Ulusal seçim barajı düşürülmeli veya kaldırılmalıdır.
 - Delege ve aday belirleme süreçleri parti başkanlığından bağımsız olacak şekilde düzenlenmelidir.
 - Milletvekillerinin en fazla kaç dönem seçileceklerine sınırlama getirilmelidir.
- Kürsü dokunulmazlığı hariç milletvekili dokunulmazlığı kaldırılmalıdır.
- Meclise yasa sunma hakkı, yerel meclisler, yerel yönetimler, STK'lar ve meslek örgütlerinde de bulunmalıdır.

Çatışma Noktası:

- Yasama organı Millet Meclisi ve Senatodan oluşmak üzere 2 kamaralı olmalıdır.
- Parlamenter sistemde tek meclisli temsil sistemi sürdürülmelidir.

Tek Grupta Ele Alınan Hükümler:

- Cumhurbaşkanı meclis seçmelidir. Cumhurbaşkanı'nın yetkileri sınırlı olmalıdır.
- Yasama-yargı ilişkisi: yargı bağımsızlığını zedelemeyecek şekilde yasama atama yetkisini paylaşmalıdır.
- Siyasi parti teşkilatlarının tüm karar organları, cinsiyetler arası eşit temsil ve katılımı fiilen sağlayacak esaslara göre oluşturulmalıdır.
- Milletvekilliği devlet memurluğundan ayrılmalıdır. (gönüllülük esası – meslek olmaması)
- Demokratik yaşamın temel işleyişiyle ilgili (yargının işleyişi, siyasi partiler, terörle mücadele vb.) yasaların onaylanmasında nitelikli çoğunluk aranır.
- Milletvekili sayısı azaltılmalıdır (400). Bunun yanı sıra “Türkiye Kontenjanı” olarak, ek 50 milletvekili seçilmelidir.
- Siyasi partiler yasası parti içi demokrasiye işlerlik kazandıracak yönde değiştirilmelidir.
- Milletvekili seçimlerinde cinsiyet kotası olmalıdır (%40).
- Milletvekili seçimlerinde yaş sınırı olmalıdır (65).
- Milletvekili seçimlerinde asgari lise mezunu olma şartı aranmalıdır.
- Milletvekili seçildikten sonra da STK görevi devam etmelidir.
- Milletvekili, milletvekilliği dışında ticaret ve kamu kurumlarında görev alamaz.

YÜRÜTME

ORTAK

- Cumhurbaşkanının yetkileri sınırlandırılmalıdır.
- Üniversiteler özerk olmalıdır. Rektör seçimleri kanunla düzenlenmeli, seçime öğrenciler de katılmalıdır.
- YÖK özerk olmalıdır.
- Kamu kaynağı kullanılan bütün bütçeler hesap sorulabilir, şeffaf, denetime açık olmalıdır.
- Milli Güvenlik Kurulu uluslararası kriterlere uyumlu hale getirilmelidir.
- YÖK, RTÜK, Rekabet Kurulu, BDDK, EPDK, vb. kurumların tamamı özerk ve şeffaf olmalı ve denetimi güçlendirilmelidir.
- Kamu denetçiliği sistemi getirilmelidir.
- Yerel yönetimler güçlendirilmeli, bunlara mali ve idari özerklik sağlanmalıdır. Aynı oranda hesap sorulabilirliği, şeffaflığı ve katılımcılığı geliştirilmelidir.
- Yürütmenin tüm işlemleri (istisnasız olarak) yargı denetimine tabi olmalıdır.
- Memurları özlük hakları yolu ile ayrıcalıklı bir konuma taşıyan anayasa maddesi değiştirilmeli ve memur yargılama sistemindeki ayrıcalıklar kaldırılmalıdır.

TEK GRUPTA ELE ALINAN HÜKÜMLER

- Belediye Başkanları geri çağırılabilir ve belediyelerde katılımcı bütçe uygulanmalıdır.
- Yürütme ile ilgili tüm kurum ve kurullarda seçim ve atama ile gelen görevlerde liyakat ve kadın-erkek temsil eşitliği öncelikle gözetilmelidir.
- YÖK, RTÜK, Rekabet Kurulu, BDDK, EPDK vb. kurumlar ve yerel yönetimlerdeki il özel idarelerinde yönetim oluşturulmasında Sosyal Konsey modeli benimsenmeli; söz ve karar hakkı olmak üzere eşit temsil gözetilmelidir.
- Bakanlar milletvekillerinden değil, teknisyenlerden oluşmalıdır.
- Bakanlar Kurulu yargıyı etkileyecek hiçbir yetkiye sahip olmamalıdır:
 - Savcı ve yargıçların atanması
 - Yüksek mahkeme üyelerinin seçimi
- Bakanlar Kurulu'nun atama yetkileri kısıtlanmalıdır.
- Bakanlar Kurulu parlamenter sistemin gereği olarak güçlendirilmelidir.
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yerindenlik uygulamaları ve mali denetimi diğer kamu tüzel kişileri ile aynı olmalıdır. Bu kuruluşların idari ve mali özerlikleri güçlendirilmeli, üyeleri arasında sektör temsiliyeti gözetilmelidir.
- Ticari kar amacı güden özel üniversiteler olabilir.
- Üniversitede hiçbir ayırım gözetilmeksizin herkesin eğitim ve örgütlenme hakkına sahip olması temin edilmelidir.
- Sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kurumlarının yetkileri etkin hale getirilmelidir. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütleri daha demokratik bir yapıya kavuşturulmalıdır.
- Kanun Hükmünde Kararname yetkisi sınırlandırılmalıdır. Kanun Hükmünde Kararnameler en kısa sürede yasaya dönüştürülmezse yürürlükten kaldırılmalıdır.

- Diyanet İşleri Bakanlığı anayasal bir kurum olarak kalmalı, ancak, özerkleştirilmeli ve tüm inanç gruplarına hizmet etmelidir. Din eğitimi anayasada yer almamalıdır.

Çatışma Noktası:

- Cumhurbaşkanı halkoyu ile seçilmelidir.
- Cumhurbaşkanı parlamento tarafından seçilmelidir.

YASAMA VE YÜRÜTME İLİŞKİLERİ

ORTAK

- Bakanlar Kurulu üyeleri partilerden ve parlamentodan istifa etmelidir.
- Yasama sürecine sivil toplumun katılımı sağlanmalıdır.
- Seçim sisteminde baraj oranı yeniden düzenlenmelidir.
 - %10 barajı kaldırılmalıdır.
 - %10 barajı %5'e düşürülmelidir.
- İki turlu ve dar bölge seçim sistemine geçilmelidir.
- Siyasi partilerde demokratik işleyişin sağlanması için:
 - Parti başkanlarının başkanlık süreleri sınırlandırılmalıdır.
 - Seçim adaylarının belirlenmesinde cinsiyet kotası konmalıdır.
 - Partilerin finansmanı şeffaflaştırılmalıdır.
 - Hazine yardımı makul ölçüye çekilmeli, demokratik paylaşım yoluna gidilmelidir.
 - Milletvekilliği aday adaylığı başvurusu ücretsiz olmalıdır.
- Milletvekili dokunulmazlığı kürsü dokunulmazlığı ile sınırlandırılmalıdır.

Tek Grupta Ele Alınan Hükümler:

- Meclis daimi ihtisas komisyonlarının işlevleri değiştirilmeli ve etkinliği artırılmalıdır
- 'Türkiye' milletvekilliği uygulanmalıdır.
- Yerel yönetimler ve bu yönetimlerde katılımcılık ve hesap sorulabilirlik güçlendirilmelidir.
- Cumhurbaşkanının tek dereceli bir süreçle parlamento tarafından seçilmelidir.
- Milletvekilliği hizmeti maddi ve manevi olarak kamu hizmeti statüsüne eşitlenmelidir.
- Yasama, yürütme, yargı arasında denge ve kontrol mekanizması belirlenmelidir.
- Halkoylamasına başvururken vatandaşa ne oyladığı, uzun soluklu bir tartışma ortamında anlatılmalıdır.

YARGI

ORTAK

- Yargı bağımsızlığı için:
 - Yargının yürütmeden bağımsız olması sağlanmalıdır.
 - Hakim teminatı sürdürülmelidir.
 - Hakim tarafsızlığı güçlendirilmelidir.
- İddia ve Savunma Makamı eşit konumlanmalıdır (Anayasaya “Savunma bağımsızdır ve yargının kurucu unsurudur” hükmü konularak savunma makamı anayasal güvenceye alınmalıdır).
- Yüce Divan, ceza yargıçlarının ağırlıklı olduğu, anayasa mahkemesinden bağımsız bir yapı olmalıdır.
- İdari yargıda bütünlük sağlanmalıdır. Bunun için:
 - Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmalıdır.
 - Askeri yargı sadece disiplin mahkemeleri olarak kalmalıdır.
- İdarenin bütün işlem ve eylemleri yargı denetimine tabi tutulmalıdır. Yargı denetimine hiçbir istisna olmamalıdır.
- Yüksek yargı kurumlarında Türkiye Barolar Birliği’nden makul oranda avukat üye temsilci bulundurulmalıdır.
- Hakim ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun işleyişine ilişkin olarak:
 - HSYK’ya siyasi müdahale olmamalıdır.
 - HSYK üyeleri hakim ve savcılar tarafından seçilmelidir.
 - Hakim ve savcılara ilişkin mesleğe alınma, denetim ve özlük konuları HSYK tarafından yürütülmelidir.
- Anayasa mahkemesine bireysel başvuru yolu açılmalıdır.
- Kamu denetçisi (ombudsman) kurumu kurulmalıdır.

Tek Grupta Ele Alınan Hükümler:

- Hakimler Kurulu ve Savcılar Kurulu olarak iki ayrı kurul oluşturulmalıdır. Bu kurullar mali özerkliğe sahip olmalıdır.
- TBMM yüksek yargıya üye seçmelidir (Şerhli).
- HSYK yüksek yargıya üye seçmelidir.
- 3 dereceli bir yargı sistemi oluşturulmalıdır (Mahalli mahkeme, istinaf mahkemesi, üst mahkeme).
- Bağımsız düzenleyici kurulların (SPK, EPDK, vb.) yargısal nitelikli işlevleri anayasada açıklığa kavuşturulmalıdır.
- HSYK başkanlığını Adalet Bakanı yürütmelidir.
- Yargının halk egemenliği ile bağlantısı sağlanmalıdır.
- Anayasa Mahkemesi’nin teşkil şekli değiştirilmelidir (Yüksek mahkemelerin doğrudan temsilcileri, TBMM’nin dorudan temsilcileri, Cumhurbaşkanı temsilcilerinden oluşmalıdır).
- Hakim ve savcıların mesleğe alınması Adalet Bakanlığı tarafından yürütülmelidir.
- Yüksek Hakem Kurulu anayasada korunmalıdır.

GENEL DEĞERLENDİRME OTURUMU

KAPANIŞ KONUŞMALARI

OĞUZ BABÜROĞLU

Bizim ortak akıldan kastettiğimiz şeyi birkaç şekilde yaşıyorsunuz, bu mekanizma şeffaf. Kalıp bütünleştireceksiniz diye umuyorum. Nereye gideceğiz konusunda çok katkı gelmedi. Genelde eksikliklerimiz ve bilinen gruplar içerisinde pozisyonlar ile ilgili idi. Bu bir süreç olarak devam edecek. Sivil toplum dediğimiz zaman bu işe birileri sahip çıkmalıydı. Çok iyi bilinen 20 sivil toplum kuruluşu sahip çıktı. Bayağı bir kuruluş vardı. Hep söyledik, asıl organizasyonu gerçekleştiren kuruluş TEPAV. Biz Arama Katılımlı Yönetim Danışmanlığı olarak yöntemi uyguladık. TEPAV'la işbirliği yapmaktan çok memnunuz ama önemli olan katılımlı demokrasi deneyimini yaşamaktı. Burada çıkan mutabakatı siyasi partilerin kullanması söz konusu olmayabilir ama nelerin ortak çıktığı, nelerin çıkmadığı web sitesinde olacak. Bunu da isteyen sivil toplum kuruluşu istediği gibi kullanır. Açık bir materyaldir. Katılımlı demokrasiyi iyi anlamak lazım. Her zaman kısmi katılım olur, herkesi kapsamamız mümkün değildir. Bu gönüllü bir iştir, gelir zamanınızı yatırır, savaşını verirsiniz ve bir şeyler çıkar. Katılımlı devam etmesi çok kritik. Bizim aklımızda bir bölgesel çalışmalara devam etmek var. Güven şimdi daha detaylı açıklayacak.

GÜVEN SAK

Hala buradasınız, ben bu kadarını ummuyordum! Göstermelik bir toplantı yapmadık, gerçekten işe yaramasını istiyoruz. Bundan sonra ne olacağını biz de tam bilmiyoruz, henüz tasarlamadık. Başka ülkelerde de böyle bir uygulama yok. Şu ülkede böyle bir şey var diye bulunca siteye koyarız. Davetler de geç geldi. Burada kapıya herkes gelsin istemedik, çok geniş bir davetiye seti vardı. 800 kişiye gönderdik. 250 civarı katılım oldu. Ben şunu gördüm, bir kere şunu söylemek mümkün; katılım istendiğinde olabiliyormuş. Konuşa konuşa mümkünmüş. İhtilafları çözmek için kullanılacak yöntemlerden birisi bu. Böyle başlayalım dedik çünkü başka bir şey bilmiyoruz. Ben iktisatçığım, anayasayı problem çıktıkça okudum, nasıl bir şeydir pek bilmem. Anayasa hayatımızı etkiliyor biliyorum, etkiledikçe ilgili yerleri okuyorum. Bir şekilde süreçte etkili olabilecek mekanizmalar bulduk. Bundan sonra başka neler yapabiliriz diye düşünüyoruz. Ağustos'ta ortalık gerildiğinde bir dizi sivil toplum kuruluşu "bizim daha katılımcı olmamız gerek" dediler ve bize geldiler. Bizim başlangıç noktamız bu oldu. Devamında bilgi setimizi arttıracak bir öğrenme sürecimiz olmalı, bunun için de birden fazla yöntem kullanılmalı. Alan biraz teknik olduğundan daha ne tartışacağımızı bilmiyoruz. Taslaklar gösteriyor ki anayasa hukukçuları da bilmiyorlar. İki konuda, ekonomik ve devletin örgütlenme yapısında bir yenilik yok. Belki oralarda yeniliklere ihtiyacımız var. Türkiye'deki hukuk eğitiminden daha elit bir eğitime ihtiyacımız var. Doğrudan anayasa ile ilgili olan maddeleri öğrenmemiz lazım. Dolayısıyla bu bir öğrenme süreci olmalı. Anketlere bir kere cevap verin. Bundan sonrası ile ilgili ne düşündüğünüzü yazın. Bundan bir tane yapalım dedik ama İstanbul'da da bir tane yapılabilir. Bunun yarattığı vizibilite ile daha yararlı olabilir. Bu deneyim ile ilgili bol bol konuşun. Böyle olması lazım deyin. Katılımın olabildiğini madem gösterdik, böyle bir sürece şans verin ve sahip çıkın. Büyük sivil toplum kuruluşlarına yardımcı olmak lazım, ortak bir deklarasyon olsun, mümkün olduğunca ortak olsun. Ayrıntılar atılacak değil. Ama uzlaşılacak kısım ayrı, son derece ayrıntılı bir ek ile yayınlanabilir. Bu eki de herkes bilsin böyle bir şey yapabiliriz. Bölgesel bir şey yapmak deyince herkesin aklına Diyarbakır geliyor. Ama biz İstanbul'u düşünüyoruz. Sonra bölgesel problemlerle ilgili bir şey eklenir. Yerleşmeye o açıdan bakan bir nokta olabilir. Anayasa hukukçularına gitmeden önce ihtisas komisyonu oluşturuyoruz. Daha önce siyaset bilimcilerinin ne tür seçenekler olabileceği ile ilgili katkısını alacağız. Demokrasinin iyi işlediğini burada görüyoruz ama basit çoğunlukçuluk tehdidi de olabilirdi. Bunu nasıl takip edeceğimizi bilmiyoruz. Seçim sistemi nasıl olsun? Bizler bunu anladıktan sonra bir araya gelip onların anlattıklarına dayanarak tekrar düşünmemiz lazım. Örneğin yerleşme konusu: yerleşmenin siyasi kötü bir manası var ama bu aslında kamu hizmetinin kalitesinin artması

ve yolsuzluğun azalması demek. Onu yerinden kopardığımız için bu araç üstünde hiç konuşmadık. Dolayısıyla giderek bilgi dağarcığımızı zenginleştiren bir tartışma süreci olacak ve açıklamalar yapılacak. Başka ülkelere ilişkin bilgimiz olmalı ve tekrar bir araya gelip yeniden konuşmalıyız. 70 civarı sivil toplum kuruluşu var. Bundan sonra belki 170'li bir toplantı yaparız. Niye bu kadar kısa zamanda toplandık? Çok hazırlıklı olmayan bir toplulukla daha dengeli tartışabileceğimizi düşündük ve böyle bir topluluk oldu. Son 20 yıl içinde çok mesafe alındı. Böyle bir toplantı içerisinde kavga olmadı, herkes düşüncelerini söyledi. Bir ay önce davetiye gönderseydik belki daha hazırlıklı gruplar içeri girmek isteyebilirdi. Tartışma çıkabilirdi. 4-5 günde bir araya geldik. Bu ne kadar büyük bir isteklilik olduğunun göstergesi. Yapmanız gereken bu konuda her yerde konuşmak. Neler yapabileceğimiz konusunda gösteride bulunun. Anketleri doldurun. Bundan sonra katılmak isteyip istemediğinizi belirtin. Bir veri tabanı oluşturalım. İstekliliği ortaya koyarsanız bu süreç devam eder. Bu, dinamiğini kendi içinde taşımalı. Bütün bu süreçte bakış açımızı değiştirmemiz gerekiyor. Yöntemle ilgili konuşuyorum. Bence yapılması gereken, geçmişle çok fazla uğraşmamak. Ortak hedefler bu nedenle iyi olabilir. Geçmişin problemleri büyük problemler, biliyoruz. Onlar zaten çözülmüyorlar. 2001 taslağında da 2007 taslağında da Ergun Hoca var. 2001 taslağında Avrupa Birliği süreci henüz daha başlamamış. 2007 taslağındaki hızlı özgürleşmenin göstergeleri var. 2001'de aynı taslağı yazanlar Türkiye'de bu kadar değişiklik olacağını öngörememişler. Biraz daha mutlu bakmamız lazım. Teşekkürler. Ayağımıza sağlık.

ÇALIŞTAYA DAVET EDİLEN VE KATILAN SİVİL TOPLUM VE MESLEK ÖRGÜTLERİ

Çalıştaya sivil toplum, meslek örgütleri, iş dünyası, medya, sanat ve bilim camiasından yaklaşık 800 kişi davet edilmiştir. Katılımcıların temsili konumları açısından aşağıda yalnızca davet edilen ve katılan kişilerin mensubu oldukları sivil toplum veya meslek örgütlerine yer verilmektedir.

Davetliler:

10 ARALIK HAREKETİ, 68'LİLER VAKFI, ADANA TİCARET BORSASI, AKDENİZ BELEDİYELER BİRLİĞİ, ALEVİ BEKTAŞI FEDERASYONU, ALEVİ VAKIFLARI FEDERASYONU, ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ VE PERAKENDECİLERİ DERNEĞİ, ALTI NOKTA KÖRLER DERNEĞİ , ANADOLU ASLANLARI İŞ ADAMLARI DERNEĞİ, ANADOLU YAPIM MÜTEAHHİTLERİ FEDERASYONU, ANADOLU'NUN GENÇ LİDERLERİ HAREKETİ, ANAYASA KADIN PLATFORMU, ANKARA BAKKALLAR BAYİLER FEDERASYONU, ANKARA SANAYİ ODASI, ANKARA SOROPTİMİST KULÜBÜ, ANKARA TABİP ODASI, ANKARA TİCARET ODASI, ANKARA TİCARET BORSASI, ANTALYA TİCARET VE SANAYİ ODASI, ARI HAREKETİ, ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE DERNEĞİ, AVRASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ, AVRUPA KADIN LOBİSİ, AYDINLAR GİRİŞİMİ, BAĞIMSIZ KAMU GÖREVLİLERİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU , BAĞIMSIZ DENETİM DERNEĞİ, BAĞIMSIZ SOSYAL BİLİMCİLER DERNEĞİ , BAĞLANTILI HAK SAHİBİ FONOGRAM YAPIMCILARI MESLEK BİRLİĞİ (MÜ-YAP), BAŞBAKANLIK MÜFETTİŞLERİ DERNEĞİ, BAŞKENT KADIN PLATFORMU, BATI TRAKYA TÜRKLERİ DAYANIŞMA DERNEĞİ, BELGESEL SİNEMACILAR BİRLİĞİ, BEYAZ NOKTA VAKFI, BUĞDAY DERNEĞİ, BURSA TİCARET VE SANAYİ ODASI, BÜYÜK MENDERES PLATFORMU , CEM VAKFI, CIRP ULUSLARARASI ARAŞTIRMA VE POLİTİKA PLATFORMU, CUMHURİYET KADINLARI DERNEĞİ , ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI, ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ, ÇAĞDAŞ KADIN GENÇLİK VAKFI, ÇAĞDAŞ YAŞAMI DESTEKLEME DERNEĞİ, ÇARE-SİZ HAREKETİ, ÇEKÜL VAKFI, ÇOCUK VAKFI, DARÜŞŞAFKA CEMİYETİ, DEMİR ÇELİK ÜRETİCİLERİ DERNEĞİ, DEMOKRASİDE BİRLİK VAKFI, DEMOKRATİK ÖZGÜR KADIN HAREKETİ , DEMOS DEMOKRATİK UZLAŞMA VE KÜRT SORUNUNDA ÇÖZÜM GİRİŞİMİ , DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU (DİSK), DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KONSEYİ, DİL DERNEĞİ , DİYARBAKIR TİCARET BORSASI, DOĞA DERNEĞİ, DOĞAL HAYATI KORUMA VAKFI TÜRKİYE, DOĞU KARADENİZ BELEDİYELER BİRLİĞİ, EDİRNE TİCARET BORSASI, EGE BÖLGESİ ÖZEL OKULLAR DERNEĞİ, EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI, EGE SANAYİCİLERİ VE İŞ ADAMLARI DERNEĞİ, EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ , EHLİBEYT VAKFI, EKONOMİ VE DIŞ POLİTİKA ARAŞTIRMALAR MERKEZİ (EDAM), EKONOMİK VE SOSYAL KALKINMA HAREKETİ, EKONOMİK VE TEKNİK DAYANIŞMA VAKFI , ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI, ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI, FEVZİYE MEKTEPLERİ VAKFI, GAZİANTEP SANAYİ ODASI , GENÇ GÖNÜLLÜLER DERNEĞİ, GENÇ LİDERLER DERNEĞİ, GENÇ SİVİLLER, HABİTAT İÇİN GENÇLİK DERNEĞİ, HACI BEKTAŞI VELİ ANADOLU KÜLTÜR VAKFI , HAK İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU (HAK-İŞ), HALKLA İLİŞKİLER DERNEĞİ, HEKİMLER BİRLİĞİ VAKFI, HELSİNKİ YURTTAŞLAR DERNEĞİ , HESAP UZMANLARI DERNEĞİ, HUKUKİ ARAŞTIRMALAR DERNEĞİ, HUKUKUN EGEMENLİĞİ DERNEĞİ, IPS İLETİŞİM VAKFI, İKTİSADİ KALKINMA VAKFI, İNÖNÜ VAKFI, İNSAN HAKLARI DERNEĞİ, İNSAN HAKLARI ORTAK PLATFORMU, İNSAN KAYNAĞINI GELİŞTİRME VAKFI , İNSAN YERLEŞİMLERİ DERNEĞİ, İNSANCA YAŞAMI DESTEKLEME DERNEĞİ, İRİS EŞİTLİK GÖZLEM GRUBU, İSTANBUL AZINLIKLARI PROJESİ, İSTANBUL BAROSU, İSTANBUL ÇEVRE FEDERASYONU , İSTANBUL ÇEVRE KONSEYİ, İSTANBUL ÇEVRE VAKFI, İSTANBUL DENİZ TİCARET ODASI, İSTANBUL KÜLTÜR, TURİZM VE ÇEVRE GÖNÜLLÜLERİ, İSTANBUL MİMARLAR ODASI, İSTANBUL POLİTİKALAR MERKEZİ, İSTANBUL SANAYİ ODASI, İSTANBUL TİCARET ODASI, İŞ DÜNYASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA DERNEĞİ, İZMİR TİCARET BORSASI, İZMİR TİCARET ODASI, KADIN ADAYLARI DESTEKLEME VE EĞİTME DERNEĞİ (KADER), KADIN DAYANIŞMA VAKFI, KADIN EMEĞİNİ DEĞERLENDİRME VAKFI, KADIN GİRİŞİMCİLER DERNEĞİ (KAGİDER), KADIN GİRİŞİMCİLER KURULU , KADIN VE GENÇLİK PLATFORMU DERNEĞİ, KADININ İNSAN HAKLARI YENİ ÇÖZÜMLER, KAFKAS DERNEKLERİ FEDERASYONU, KAFKASYA FORUMU , KALİTE DERNEĞİ (KAL-DER), KA-MER, KAMU ARAŞTIRMALARI VAKFI, KAMU EMEKÇİLERİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU , KAMU ETİK KURULU, KAMU YÖNETİMİ ARAŞTIRMALARI VAKFI, KAOS GL, KAYSERİ SANAYİ ODASI, KİMYA SANAYİCİLERİ DERNEĞİ, KIRK ÖRÜK KADIN KOOPERATİFİ, KIRSAL VE KENTSEL GELİŞME VAKFI , KONYA SANAYİ ODASI, KONYA TİCARET ODASI, KOOPERATİFLER BİRLİĞİ, KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK DERNEĞİ, KÜRESEL DENGE DERNEĞİ, KÜRESEL EYLEM

GRUBU, KÜYEREL DÜŞÜNCE GRUBU, LİBERAL DEMOKRASİ GRUBU, LOZAN MÜBADİLLERİ DERNEĞİ, MAHALLİ İDARELER TEKNOLOJİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ, MAKİNE İMALATÇILARI BİRLİĞİ, MALİYE MÜFETTİŞLERİ YARDIMLAŞMA DERNEĞİ, MANİSA TİCARET VE SANAYİ ODASI, MARMARA GRUBU STRATEJİK VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR VAKFI , MARMARA VE BOĞAZLARI BELEDİYELER BİRLİĞİ, MAZLUM-DER, MEKANSAL GELİŞİM DERNEĞİ, MEMUR SENDİKALARI KONFEDERASYONU (MEMUR-SEN), MESS EĞİTİM VAKFI, MEZO-DER , MİMARLAR ODASI, MİLLETVEKİLİ VE BELEDİYE BAŞKANI DANIŞMANLARI DERNEĞİ, MÜLKİYELİLER BİRLİĞİ VAKFI , MÜSTAKİL SANAYİCİLER VE İŞADAMLARI DERNEĞİ (MÜSİAD), NEVŞEHİR TİCARET ODASI, ÖĞRETİM ELEMANLARI DERNEĞİ, ÖZGÜN YAKLAŞIM DERNEĞİ, PEN TÜRKİYE , REC TÜRKİYE, REKABET DERNEĞİ, REKLAMCILAR VAKFI, SAVUNMA SANAYİ İMALATÇILARI DERNEĞİ, SEKTÖREL DERNEKLER FEDERASYONU (SEDEFED), SEMA YAZAR VAKFI, SIVIL TOPLUM GELİŞTİRME MERKEZİ, SİYASAL UFUK HAREKETİ, SİYASET EKONOMİ & TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI, SOSYAL DEMOKRASİ DERNEĞİ, SOSYAL DEMOKRASİ VAKFI, SOSYAL SORUMLULUK DERNEĞİ, SOSYOLOJİ DERNEĞİ, SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE İÇİN GELİŞME PLATFORMU , SÜRDÜRÜLEBİLİR KIRSAL VE KENTSEL KALKINMA DERNEĞİ, TARİH VAKFI, TEMA VAKFI, TERAKKİ VAKFI, TIP HUKUKU DERNEĞİ, TOPLUM GÖNÜLLÜLERİ VAKFI, TOPLUMSAL DUYARLILIK VE ENGELLİLER ENTEGRASYON GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ, TOPLUMSAL DÜŞÜNCE DERNEĞİ, TOPLUMSAL EKONOMİK SİYASAL ARAŞTIRMALAR VAKFI, TRABZON TİCARET VE SANAYİ ODASI, TUĞLA VE KİREMİT SANAYİCİLERİ DERNEĞİ, TÜKETİCİYİ KORUMA DERNEĞİ, TÜKETİCİLER BİRLİĞİ, TÜM ÖĞRETİM ÜYELERİ DERNEĞİ, TÜM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON KURUMLARI DERNEĞİ, TÜRK DIŞ HEKİMLERİ BİRLİĞİ, TÜRK EĞİTİM VAKFI , TÜRK GİRİŞİM VE İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU (TÜRKONFED), TÜRK HUKUKÇU KADINLAR DERNEĞİ, TÜRK İMAR-SEN, TÜRK İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU (TÜRK-İŞ), TÜRK KADINLAR BİRLİĞİ , TÜRK PARLAMENTERLER BİRLİĞİ, TÜRK SAĞLIK SENDİKASI, TÜRK SANAYİCİ VE İŞADAMLARI VAKFI, TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ (TÜSİAD), TÜRK SOSYAL BİLİMLER DERNEĞİ, TÜRK STANDARTLARI ENSTİTÜSÜ , TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ , TÜRK TEKNOLOJİ GELİŞTİRME VAKFI, TÜRK ULAŞIM SENDİKASI, TÜRK YÜKSEK ZİRAAT MÜHENDİSLERİ BİRLİĞİ, TÜRKÇEMİZ DERNEĞİ, TÜRKİYE BARIŞ MECLİSİ, TÜRKİYE BİLİŞİM SANAYİCİLERİ DERNEĞİ BAŞKANI, TÜRKİYE ÇEVRE VAKFI, TÜRKİYE DEPREM VAKFI , TÜRKİYE EKONOMİK VE KÜLTÜREL DAYANIŞMA VAKFI, TÜRKİYE ETİK DEĞERLER MERKEZİ VAKFI, TÜRKİYE GENÇ İŞADAMLARI KONSEYİ, TÜRKİYE GENÇ İŞADAMLARI KONSEYİ (TÜGİK), TÜRKİYE GIYIM SANAYİCİLERİ DERNEĞİ, TÜRKİYE KADIN DERNEKLERİ FEDERASYONU, TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ , TÜRKİYE PERSONEL YÖNETİMİ DERNEĞİ , TÜRKİYE SOSYAL FORUMU , TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ, TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ , TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ, TÜRKİYE BEYAZ EŞYA SANAYİCİLERİ DERNEĞİ, TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ, TÜRKİYE BİLİŞİM DERNEĞİ, TÜRKİYE BİLİŞİM VAKFI, TÜRKİYE ÇEVRE PLATFORMU, TÜRKİYE ÇİMENTO MÜSTAHSİLLERİ BİRLİĞİ, TÜRKİYE DEMOKRASİ VAKFI , TÜRKİYE ECZACILAR BİRLİĞİ , TÜRKİYE EĞİTİM GÖNÜLLÜLERİ VAKFI, TÜRKİYE EKONOMİK VE SOSYAL ETÜTLER VAKFI, TÜRKİYE ERMENİLERİ DERNEĞİ, TÜRKİYE ESNAF VE SANATKARLARI KONFEDERASYONU, TÜRKİYE GENÇ İŞADAMLARI DERNEĞİ , TÜRKİYE GÖNÜLLÜ TEŞEKKÜLLER VAKFI , TÜRKİYE İHRACATÇILAR MECLİSİ, TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI, TÜRKİYE İŞ KADINLARI DERNEĞİ, TÜRKİYE İŞADAMLARI VE SANAYİCİLER KONFEDERASYONU (TUSKON), TÜRKİYE İŞÇİ EMEKLİLERİ DERNEĞİ, TÜRKİYE İŞVEREN SENDİKALARI KONFEDERASYONU (TİSK), TÜRKİYE KAMU-SEN, TÜRKİYE LPG DERNEĞİ, TÜRKİYE MADENCİLER DERNEĞİ, TÜRKİYE MİMAR VE MÜHENDİS ODALARI BİRLİĞİ, TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ, TÜRKİYE OTELCİLER FEDERASYONU, TÜRKİYE ÖZEL SEKTÖR HAVACILIK İŞLETMELERİ DERNEĞİ, TÜRKİYE PROTETAN KİLİSELER BİRLİĞİ, TÜRKİYE SAKATLAR KONFEDERASYONU, TÜRKİYE SERAMİK FEDERASYONU, TÜRKİYE SERBEST MUHASEBECİ, MALİ MÜŞAVİRLER VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODALARI BİRLİĞİ (TÜRMOB), TÜRKİYE SEYAHAT ACENTELERİ BİRLİĞİ, TÜRKİYE SÜT, ET, GIDA SANAYİCİLERİ VE ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİ, TÜRKİYE TEKNOLOJİ GELİŞTİRME VAKFI, TÜRKİYE ÜÇÜNCÜ SEKTÖR VAKFI (TÜSEV), TÜRKİYE YAYINCILAR BİRLİĞİ, TÜRKİYE YAZARLAR SENDİKASI, TÜRKİYE ZİRAAT ODALARI BİRLİĞİ (TZOB), UÇAN SÜPÜRGE KADIN DERNEĞİ, ULUSAL İNOVASYON GİRİŞİMİ, ULUSAL YAZILIM BİRLİĞİ , ULUSLARARASI ÇOCUK MERKEZİ, ULUSLARARASI REKLAMCILIK DERNEĞİ, UMUT ÇOCUKLARI DERNEĞİ, UMUT VAKFI, ÜNİVERSİTE ÖĞRETİM ÜYELERİ DERNEĞİ , VATANDAŞIN VERGİSİNİ KORUMA DERNEĞİ, VATANDAŞLIK HAKLARI DERNEĞİ, VEHBİ KOÇ VAKFI, VERGİ DENETMENLERİ DERNEĞİ, VERGİ KONSEYİ , YABANCI SERMAYE DERNEĞİ , YARGIÇLAR VE SAVCILAR BİRLİĞİ (YARSAV), YARININ TÜRKİYESİ HAREKETİ, YASAMA DERNEĞİ, YEREL GÜNDEM 21

PROGRAMI, YOL-İŞ SENDİKASI, YOLSUZLUKLA MÜCADELE DERNEĞİ, YÖNETİŞİM DERNEĞİ, YÖRTÜRK VAKFI, YURTTAŞ GİRİŞİMİ, YÜKSELEN SEVGİ, SİNERJİ VE DÜŞÜNCE PLATFORMU,

Katılımcılar:

ALEVİ BEKTAŞI FEDERASYONU , ALEVİ VAKIFLARI FEDERASYONU, ANAYASA KADIN PLATFORMU , ANKARA BAKKALLAR BAYİLER FED. , ANKARA BAYİLER BİRLİĞİ YARDIMLAŞMA DERNEĞİ, SOROPTİMİST KADINLAR DERNEĞİ , ARI HAREKETİ , ASKON , AVRUPA KADIN LOBİSİ , BAĞIMSIZ KAMU GÖREVLİLERİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU , BAŞKENT KADIN PLATFORMU , BATI TRAKYA TÜRKLERİ DAYANIŞMA DERNEĞİ , BÜYÜK MENDERES PLATFORMU , CEDAW , DEMOKRASİDE BİRLİK VAKFI , DOKU SANAT GALERİSİ , EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI , EĞİTİM REFORMU GRUBU , EHLİBEYT VAKFI , ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI , GENÇ SİVİLLER, HAK-İŞ , HEKİMLER BİRLİĞİ VAKFI , HUKUKİ ARAŞTIRMALAR DERNEĞİ , İNSAN HAKLARI ORTAK PLATFORMU , İNSANCA YAŞAMI DESTEKLEME DERNEĞİ , İRİS EŞİTLİK GÖZLEM GRUBU , İSTANBUL ÇEVRE FEDERASYONU , İSTANBUL ÇEVRE KONSEYİ , İSTANBUL ÇEVRE VAKFI , İSTANBUL KÜLTÜR, TURİZM VE ÇEVRE GÖNÜLLÜLERİ , İSTANBUL POLİTİKALAR MERKEZİ , KA.DER , KADIN EMEĞİNİ DEĞERLENDİRME VAKFI , KADIN GİRİŞİMCİLER DERNEĞİ , KADIN GİRİŞİMCİLER KURULU , KAFKAS DERNEKLERİ FEDERASYONU , KAFKASYA FORUMU , KAMU ARAŞTIRMALARI VAKFI , KAMU HİZMETLERİ ARAŞTIRMA VAKFI , KAOS GL , KIRK ÖRÜK KADIN KOOPERATİFİ , KÜRESEL DENGELER DERNEĞİ , KÜYEREL , MARMARA GRUBU VAKFI , BAŞBAKANLIK MÜFETTİŞLERİ DERNEĞİ , MAZLUM-DER , MEKTUP DERGİSİ , MEMUR-SEN , MESS EĞİTİM VAKFI , MİLLETVEKİLİ VE BELEDİYE BAŞKANI DANIŞMANLARI DERNEĞİ, MÜSİAD , ÖZGÜN YAKLAŞIM DERNEĞİ , PARLAMENTO MUHABİRLERİ DERNEĞİ , PERYÖN , SOSYAL DEMOKRASİ DERNEĞİ , SOSYAL SORUMLULUK DERNEĞİ , TELEVİZYON YAYINCILARI DERNEĞİ , TEMA VAKFI , TEPAV , TESK , TIP HUKUKU DERNEĞİ , TİSK , TOBB , TUSKON , TÜGİAD , TÜGİK , TÜRK YÜKSEK ZİRAAT MÜHENDİSLERİ BİRLİĞİ , TÜRKÇEMİZ DERNEĞİ , TÜRK-İŞ, TÜRKİYE BİLİŞİM DERNEĞİ , TÜRKİYE İMAR-SEN , TÜRKİYE KAMU-SEN , TÜRKİYE ÜÇÜNCÜ SEKTÖR VAKFI , TÜRKONFED , TÜSİAD , TZOB , UÇAN SÜPÜRGE , VATANDAŞIN VERGİSİNİ KORUMA DERNEĞİ , VERGİ KONSEYİ , YÖNETİŞİM DERNEĞİ , YÖRTÜRK VAKFI , YÜKSELEN SEVGİ DERNEĞİ